٦

د افغانستان اسلامي امارت

ستره محكمه

قضاء

شرعي

قضائي

حقوقي

د افغانستان اسلامي امارت
د سترې محکمې درې میاشتنۍ مجله

درېیم کال، شپږمه ګڼه
(محرم الحرام، صفرالمظفر او ربیع الأول) ۱۴۴۶ هـ ق/ ۱۴۰۳ هـ ش

د تأسیس کال ۱۳۰۹ هـ ش

قضاء

شرعي- قضائي - حقوقي
د افغانستان اسلامي امارت د
ستري محکمې درې میاشتنۍ
مجله

دربیم کال، شپږمه ګڼه (محرم الحرام، صفرالمظفر او ربیع الأول) ۱۴۴۶ هـ ق/ ۱۴۰۳ هـ ش

د تأسیس کال ۱۳۰۹ هـ ش

د امتیاز څښتن: ستره محکمه   خپروونکی:د بهرنیو، عامه اړیکو او مطبوعاتو ریاست

کتنپلاوی

شیخ محمد قاسم «راسخ»

مفتي عبدالرشید «سعید»

مفتي محمد حسین «کوثري»

مسؤول مدیر: مولوي عبدالرحیم «راشد»

پته: د عامې روغتیا څلور لارې، نهمه ناحیه، ستره محکمه، کابل - افغانستان

د اړیکې شمېرې: ۲۳۰۰۳۶۱_۲۳۰۲۲۶۳

برېښنالیک: publications.sc1443@gmail.com

ویب سایټ:www.supreme court.gov.af

د مطالبو لړلیک:

سرمقاله: .... اداره ...۱
د قضاء تاریخ له نبوي دورې څخه تر اسلامي امارته .... مولوي عبدالرحیم «راشد حقاني» ...۲
د اسلامي امارت اړتیا او د بقاء اسباب .... مفتي شعیب (الحنفي) ...٦
سلسلهٔ مباحث قضاء .... مفتی محمد حسین کوثری ...۱۰
د قرآنکریم ترتیب .... محمد عیسی کندهاری ...۱۵
برنامهٔ خاص «عدالت اسلامی» با محترم شیخ محمد شریف (حقانی) .... اداره ...۲۱
گزارش اجراآت قضائی و اداری قوهٔ قضائیه طی ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش اداره ...۲۵

سرمقاله:

د عادل او توانا څښتن په سپېڅلي نامه

لکه څرنګه چې تاسو ته معلومه ده قضاء د اسلامي نظام مهمه قوه ده؛ ځکه چې قضائیه قوه د اسلامي قلمرو په محدوده کې د مېشتو وګړو ترمنځ عدل تأمینوي، د ظالم د ظلم مخه نیسي او هېچا ته حق نه ورکوي چې پر بل چا ظلم وکړي.

د قضائیه قوې لخوا د عدل تأمین یوازې او یوازې هغه مهال ممکن دی چې د اسلامي نظام قضائیه قوه بشپړه خپلواکه او په تشکیل کې یې متخصص او مسلکي مسؤولین او منسوبین موجود وي، کار پکې اهل کار ته سپارل شوی وي او د اسلامي شریعت مطابق د مراجعینو موضوعاتو ته رسېدنه وکړي.

همدې مواردو ته په پوره پاملرنه د افغانستان اسلامي امارت د سترې محکمې عالي مقام رئیس او قاضي القضات په پوره توان هڅه کړې چې د بشپړې خپلواکې قضائیه قوې په تشکیل کې ټول مسؤولین او منسوبین د تخصص، ورتیا، دیانت، اخلاص او ژمنتیا په اساس وټاکي.

دغه راز سترې محکمې د محترم مقام د حکم او هدایت په اساس د قضاء، افتاء او تحریر په برخه کې د قضائیه قوې د قضائي منسوبینو (قضاتو، مفتي صاحبانو او محررینو) د ظرفیت لوړونې په موخه د سترې محکمې په تشکیل کې موجود د قضائي زده کړو عمومي ریاست له ځنډ او وقفې پرته په دوامداره ډول د ۳۴ ولایتونو د محاکمو نویو ټاکل شوو قضائي غړو ته لنډمهاله او اوږدمهاله قضائي سیمینارونه جوړوي، په دغه سیمینارونو او روزنیزو پروګرامونو کې د قضائي زده کړو عمومي ریاست د متخصصو استادانو او علماء کرامو لخوا ګډونوالو ته په عملي او نظري ډول د قضاء او افتاء درسونه ورکول کېږي.

د سترې محکمې د محترم عالي مقام د دې هڅو پایله ده چې الحمدلله ورځ تر بلې د محاکمو چارې چټکې او د مراجعینو موضوعاتو ته په ټاکلي وخت رسېدنه کېږي، د محاکمو له همدې لاسته راوړنو او اجراآتو څخه د هېوادوالو خبرول او هغوی ته په دې اړه کره او پر وخت معلومات ورانديې کول بیا د سترې محکمې د بهرنیو، عامه اړیکو او مطبوعاتو ریاست دنده ده؛ بناءً یاد ریاست د خپلې دندې د ښه ترسره کولو لپاره دادی یو ځل بیا په خپله دې چاپي خپرونه (د قضاء مجلې شپږمه ګڼه) کې هڅه کړې تر څو د ځینو علمي لیکنو لکه: د قضاء تاریخ له نبوي دورې څخه تر اسلامي امارته، د اسلامي امارت اړتیا او د بقاء اسباب، سلسله مباحث قضاء، د قرآنکریم ترتیب، د سترې محکمې د مرکزي تمیز له رئیس محترم شیخ محمد شریف (حقاني) سره د تمیز عالي ریاست په اړه د اسلامي عدالت ځانګړې خپرونه او په دې سربېره د اسلامي امارت د محاکمو د ۱۴۰۳ هـ ش کال د لومړۍ ربعې د اجراآتو لنډ راپور ځای پر ځای او تر تاسو قدرمنو لوستونکو در ورسوي.

په درنښت

د قضاء تاریخ له نبوي دورې څخه تر اسلامي امارته

لیکوال: قاضي القضات شیخ عبدالحکیم (حقاني)[1]
ژباړن: مولوي عبدالرحیم (راشد حقاني)[2]

شپږمه برخه:

په نبوي دوره کې د قضاء تنفیذ:

د پیغمبر (صلی‌الله علیه وسلم) په زمانه کې قضاء له فتوا سره ورته وه، د قضیې لوریو د موضوع په اړه د الله تعالی حکم اورېده او ویل یې: وامو ورېدل او اطاعت کوو، غالباً دوی خپله غوښتل چې شرعي حکم پرې تطبیق شي.

دا په داسې حال کې ده چې اجرائیه مرجع ته اړتیا نه وه، حق حقدار ته د سپارلو په موخه د حکم اجرا له ځنډ پرته ترسره کېده، لکه څرنگه چې پیغمبر (صلی‌الله علیه وسلم) ماعز له اعتراف وروسته سنگسار کړ. او انس (رضي‌الله عنه) ته یې د عسیف (رضي‌الله عنه) کیسه کې وویل: اې انسه، هغه ښځې ته ورشه، که یې اقرار وکړ رجم یې کړه، په دې سربېره نور ډېر مثالونه هم شته دي.

په نبوي دوره کې د ځینو قاضیانو یادونه:

په اسلام کې لومړني قاضي د الله تعالی خوږ پیغمبر محمد (صلی الله علیه وسلم) و، داسې پیغمبر و چې د قضائي چارو سمبالول، د آسمان له طرفه الهي وحیې ورته راتلل، د الهي شعائرو بیانول، د شریعت نافذول او د احکامو تطبیقولو مسؤولیتونه یې په غاړه وو، چې له دې سره یې بیا هم ځینې صحابه کرام فتحه شویو ځایونو او ښارونو ته د والیانو او قاضیانو په توگه لېږل.

دلته به موږ د ځینو هغه صحابه کرامو یادونه وکړو چې په نبوي دوره کې یې دا سپېڅلې دنده ترسره کړې وي.

۱- قاضي علي بن ابي طالب (رضي الله عنه):

د حضرت علي کرم الله وجهه د نسب لړۍ په داسې ډول ده، علي د ابو طالب زوی، هغه د عبدالمطلب، هغه د هاشم، هغه د عبد مناف زوی دی، د قریش له قوم او د بنو هاشم له قبیلې څخه دی، چې په ابوالحسن سره هم یادېده، د نبي کریم (صلی‌الله علیه وسلم) د اکا زوی او زوم هم و، نبي کریم (صلی‌الله علیه وسلم) خپله لور فاطمة الزهراء (رضي‌الله عنها) په نکاح ورکړې وه او د نبي کریم (صلی‌الله علیه وسلم) د دوو هغه

[1] ۱- د افغانستان اسلامي امارت د سترې محکمې رئیس

[2] ۲- د سترې محکمې د بهرنیو، عامه اړیکو او مطبوعاتو رئیس

لمسیانو چې د جنت د اوسېدونکو مشران به وي، یعنې د حسن او حسین (رضي‌الله عنهما) پلار دی. په مکه مکرمه کې زېږېدلی او پالنه یې تر د نبي کریم (صلی‌الله علیه وسلم) په کور کې شوې ده، اسلام یې په ماشومتوب کې راوړی دی، په ماشومانو کې لومړی ماشوم و چې په اسلام مشرف کېږي، همدارنگه یو ډېر مېړنی، لوی عالم او ښکلی خطیب هم و، په ذکاوت او قضاء کې یې شهرت موندلی و، د حضرت علي (کرم الله وجهه) فضائل او ځانګړتیاوې ډېرې زیاتې دي، په دنیا کې د لسو جنتي صحابه کرامو او خلفاء راشدینو له جملې څخه څلورم تن دی، همدارنگه په قرآنکریم، میراث، شرعي احکامو او لغت باندې ډېر پوه و، چې بالآخره په ډېر غدر او فریب سره د هجرت په څلوېښتم کال چې له ٦٦١ میلادي کال سره سمون خوري د روژې مبارکې میاشتې په ١٧مه نېټه شهید کړل شو.

رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) یمن ته ولېږه، ترڅو د یمن ولس ته شریعت وروښایي او د دوی ترمنځ پرېکړې وکړي.

وکیع په خپل سند سره د علي بن ابي طالب (رضي‌الله عنه) روایت نقل کړی دی، چې علي (رضي‌الله عنه) وایي: رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) زه یمن ته لېږلم، نو ما وویل: اې د الله رسوله! ته ما لېږې، په داسې حال کې چې زما عمر کم دی او د قضاء په اړه ماته علم نشته؟

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وویل: «انطلق فان الله سیهدي قلبک، ویثبت لسانک» یعنې ته ولاړ شه، بې شکه چې الله تعالی به ستا زړه په حقه لاره برابر کړي او ستا ژبه او وینا به محکمه کړي. حضرت علي (رضي الله عنه) وایي چې بیا ماته د دوو خلکو ترمنځ پرېکړه کې هېڅکله شک او شبه نه ده را پیدا شوې.

همدارنگه وکیع په خپل سند سره د حضرت علي (رضي الله عنه) څخه بل روایت نقل کړی چې وایي: رسول الله (صلی الله علیه وسلم) زه د یمن خلکو ته لېږلم، نو ما وویل: ته ما داسې قوم ته لېږې چې هغوی به زما څخه پوښتنې کوي او ماته هېڅ علم نشته؟ بیا یې وویل: چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) خپل لاس زما په سینه کېښود او ویې ویل: « ان الله سیهدي قلبک، ویثبت لسانک، فاذا قعد بین یدیک الخصمان فلا تقضِ حتی تسمع من الآخر کما سمعت من الأول، فانه أحری أن یتبین لک»

یعنې بې شکه چې الله تعالی به ستا زړه په حقه لاره برابر کړي او ستا ژبه او وینا به محکمه کړي او کله چې تاته مخامخ دوه دعوه کوونکي کښېناستل، نو ژر پرېکړه مه کوه، ترڅو د هغه بل جانب څخه دې هم داسې خبرې نه وي اورېدلې لکه څرنګه چې دې د اول جانب څخه واورېدلې او دا کار کول حق ښکاره کېدو ته ډېر نږدې دی.

حضرت علي (رضي الله عنه) وایي: ترڅو چې زه قاضي وم، ماته په قضاء کې هېڅ شک نه دی پیدا شوی.

وکیع په خپل سند سره د ابو رافع څخه نقلوي چې کله رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) حضرت علي یمن ته د قضاء دندې لپاره ولېږه، نو رسول الله (صلی الله علیه وسلم) د هغه سینه مسحه کړه او ویې ویل: « اللهم اهدِ قلبه، وثبِّت لسانه، وأعطِه فهم ما یُخاصم الیه فیه» [أخبار القضاء لوکیع الضبي البغدادي، ٨٦/١، د مړینې نېټه- ٢٠٦هـ]

یعنې اې څښتنه! دده زړه په حقه لار روان کړې، ژبه یې محکمه کړې او د هغه شخړو په اړه چې دی یې په اړه پرېکړه کوي پوره فهم او آګاهي ورکړې.

قدرمنو لوستونکو! د حضرت علي (رضي‌الله عنه) ځینې پرېکړې به دده په زمانه کې د قضاء په بحث کې راشي.

٢- معاذ بن جبل (رضي‌الله عنه)

معاذ بن جبل (رضي‌الله عنه) د صاحب القرآن (د قرآنکریم له تکړه علماوو) څخه ګڼل کېږي چې په دې اړه عبدالله بن عمرو (رضي‌الله عنه) وایي، رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) وفرمایل: قرآنکریم له څلورو کسانو څخه زده کړئ، د ابن مسعود، ابی بن کعب، معاذ بن جبل او د ابو حذیفه ازاد شوي غلام سالم څخه.

او همدارنگه سهل بن ابي حثمه د خپل پلار څخه روایت کړی دی، هغه کسان چې په نبوي دوره کې یې فتواوې ورکولې له مهاجرینو څخه عمر، عثمان، علي وو او له انصارو څخه ابی بن کعب، معاذ بن جبل او زید بن ثابت (رضي‌الله عنهم) وو.

حسن رحمه الله وايي: کله چې معاذ (رضي‌الله عنه) ته مرګ راورسېد، يو چا ورته وويل په داسې حال کې ته ژاړې چې ته د رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) ملګرى پاتې شوى يې؟ او ته دا او هغه ځانګړتياوې لرې؛ معاذ (رضي‌الله عنه) ورته وويل، زه په دې نه ژاړم چې ماته مرګ راغلی او د مرګ سختۍ نشم زغملی او يا دنيا راڅخه پاتې کېږي هغې ته خپه اوسم؛ بلکې دلته مرګ او روح اخيستلو کې دوه حالته (د نېکانو روح او د بدکارانو روح) وي، نه پوهېږم چې زه به له کوم يوه څخه يم. [اسد الغابة۱۷۸/۵]

معاذ بن جبل (رضي‌الله عنه) ډېر فضايل لري، پيغمبر (صلی‌الله علیه وسلم) نوموړی يمن ته د ښوونکي، لارښوود او قاضي په توګه ولېږه، هغه ته يې ليک روان کړ.

په (اکمال تهذيب الکمال) کې له ابي نجيح څخه روايت دی چې: پيغمبر (صلی‌الله علیه وسلم) د معاذ د لېږلو پر مهال د يمن خلکو ته وليکل: ما خپل غوره اهل تاسو ته ولېږه.

د «استيعاب» په نوم کتاب کې راغلي: پيغمبر (صلی‌الله علیه وسلم) هغه يمن ته د قاضي په حيث ولېږه او هغه ته يې د يمن له عمالو (زکات ټولوونکو) څخه د صدقې ټولولو دنده ورکړه، رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) يمن په پنځو کسانو وېشلی و: خالد بن سعيد يې صنعاء، مهاجر بن ابي اميه يې کنده، زياد بن لبيد يې حضرموت، معاذ بن جبل يې لشکر او ابو موسی يې زبيد، عدن او ساحل ته انتخاب کړي وو.

د الله تعالی په مال کې معاذ بن جبل (رضي‌الله عنه) لومړی سوداګر و او پکې بريالی هم شو، تر هغه وخته چې د خدای رسول (صلی‌الله علیه وسلم) رحلت وکړ، کله چې معاذ بن جبل (رضي‌الله عنه) راستون شو، نو عمر (رضي‌الله عنه) ابوبکر (رضي‌الله عنه) ته وويل: د هغه سړي څنګ ته يې ولېږه او د ژوند د اړتيا وړ شيان ورته پرېږده او نور ټول ترې واخله؛ ابوبکر (رضي‌الله عنه) وويل: پيغمبر (صلی‌الله علیه وسلم) هغه لېږلی و او زه له هغه هېڅ شی نه اخلم، مګر په هغه صورت کې چې دی يې په خپله راکړي، کله چې ابوبکر (رضي‌الله عنه) له هغه څخه اطاعت ونکړ، نو عمر په خپله د هغه څنګ ته لاړ.

او موضوع يې ورسره شريکه کړه، معاذ وويل: پيغمبر (صلی‌الله علیه وسلم) زه هغه ځای ته لېږلی وم، ترڅو له غريبۍ خلاص شم او زه دا کار نه کوم.

ورپسې معاذ (رضي‌الله عنه) د عمر (رضي‌الله عنه) څنګ ته راغی وويل، ما ستا اطاعت وکړ او ستا امر مې پر ځای کړ؛ دا ځکه چې ما خوب وليد چې په ډېرو اوبو کې يم او ډارېږم چې په اوبو کې غرق نشم؛ اې عمره ته مې له دې اوبو څخه وژغوره.

معاذ (رضي‌الله عنه) ابوبکر (رضي‌الله عنه) ته راغی او دا هر څه يې ورته بيان کړل او قسم يې ياد کړ چې هېڅ شی نه پټوي، ابوبکر (رضي‌الله عنه) وويل، زه له تا هېڅ شی نه اخلم او هغه مې تاته بخښلي دي.

عمر (رضي‌الله عنه) وويل، دا کار غوره دی؛ ځکه مال حلال او پاک شو، وروسته معاذ شام ته لاړ او عمر (رضي‌الله تعالی عنه) د ابو عبيده له وفات وروسته هغه د شام لپاره مسؤول مقرر کړ او رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) د قضاء او فيصلې کولو طريقه وروښودله چې ياد روايت احمد په خپل مسند سره د معاذ (رضي‌الله عنه) له ملګرو څخه نقل کړی دی، چې کله نبي کريم (صلی‌الله علیه وسلم) دی يمن ته لېږه، نو ورته وويل: « فيصله به څنګه کوې؟» معاذ (رضي‌الله عنه) وويل: زه به فيصله د الله تعالی په کتاب (قرآنکريم) کوم، بيا نبي کريم (صلی‌الله علیه وسلم) وويل:«که قرآنکريم کې نه وه؟»، معاذ وويل: بيا د رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) په سنتو (احاديثو) فيصله کوم، بيا نبي کريم (صلی‌الله علیه وسلم) وويل:«که د رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) په سنتو کې نه وه؟» معاذ وويل: بيا په خپل اجتهاد سره.

راوي وايي چې رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) وويل: «هغه الله تعالی لره دې حمد وي، چې د خپل پيغمبر (صلی‌الله علیه وسلم) د استازي (رايه) يې موافقه کړه.

معاذ (رضي‌الله عنه) په بېلا بېلو قضيو کې پرېکړې او حکمونه کړي دي، چې له هغو جملې څخه يو د اسود په روايت کې راغلی، وايي: «معاذ (رضي‌الله

عنه) زموږ په اړه د رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) په زمانه کې پرېکړه وکړه، چې (نیمه برخه د لور او نیمه د خور لپاره ده)». [رواه البخاري، شمېره:۶۸۴۱]
او معاذ (رضي‌الله عنه) د ابوبکر صدیق (رضي‌الله عنه) خلافت پورې یمن کې پاتې شو او کله چې عمر فاروق (رضي‌الله عنه) خلیفه وټاکل شو، نو بېرته مدینې منورې ته را ستون شو او د جهاد میدان ته یې ور ودانګل، شام کې له اسلامي لښکر سره یوځای شو او کله چې أبو عبیده (رضي‌الله عنه) د عمواس په طاعون مبتلاء شو، نو معاذ (رضي‌الله عنه) یې ځای ناستی وټاکل شو او د عمر (رضي‌الله عنه) لخوا منظور شو، نو په همدغه کال یې د مرګ داعي ته لبیک هم ووایه.
إنا لله وإنا إلیه راجعون

۳- ابو موسی اشعري (رضي‌الله عنه):

اصلي نوم یې عبدالله، د قیس زوی او د سلیم لمسی دی، له قحطان قبیلې سره تعلق لري او په خپل اسم کنیه (أبو موسی اشعري) باندې مشهور دی، نوموړی صحابي قاضي او د زړورو واکمنانو او فاتحینو له جملې څخه و، د صفین په جګړه کې د علي او معاویه (رضي‌الله عنهما) ترمنځ د دوو فیصله کوونکو څخه یو دی و.
په ۶۰۲ زېږدیز کال کې د یمن په زبید سیمه کې زېږېدلی او له خپلو ورونو سره یې په یو کاروان کې هغه وخت مکې مکرمې ته تشریف راوړ چې اسلام ظهور کړی و او هلته په اسلام مشرف شو او بېرته خپل هېواد ته ستون شو، تر هغه خپلې سیمه کې پاتې شو چې د خیبر د فتحې پر مهال دی او له اشعرینو څخه ځینې کسان رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) ته راغلل او رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) د زبید، عدن او یمن ساحلي سیمو لپاره وټاکه، ترڅو خلکو ته قرآنکریم ور زده کړي او ترمنځ یې پرېکړې وکړي او کله چې رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) رحلت وکړ، بېرته مدینې منورې ته راغی او بیا یې د شام او عراق په فتحو کې ګډون وکړ.
عمر (رضي‌الله عنه) بیا پر کوفه او له هغه وروسته د واکمن، ښوونکي او قاضي په توګه د بصرې مسؤولیت ورکړ او ده ته یې د قضاء اړوند خپل مشهور لیک ور ولېږه او په ۲۳ هجري کال کې یې اصفهان او اهواز ښارونه فتحه کړل او عثمان (رضي‌الله عنه) د بصرې واکمن وټاکه، بیا یې ګوښه کړ او بېرته یې راوست او علي (رضي‌الله عنه) بیا وټاکه او څه موده وروسته یې بېرته ګوښه کړ او تر هغه وخت په کوفه کې اوسېده ترڅو په ۴۴ هجري (۶۶۵ زېږدیز) کال کې وفات شو.
په صحیح بخاري او نورو کتابونو کې له ابوموسی څخه روایت دی چې وویل: زه په داسې حال کې چې له اشعره وو څخه دوه کسان ـــ یو مې راسته لوري او بل کیڼ لوري ته وو ـــ پیغمبر (صلی‌الله عیله وسلم) ته ورغلم، داسې مهال چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) مسواک واهه، هغه دوو کسانو (د دندې) غوښتنه وکړه، پیغمبر (صلی‌الله علیه وسلم) وویل: اې ابوموسی، یا اې عبدالله بن قیس! ومې ویل: په هغه ذات مې دې قسم وي چې ته یې په حقه رالېږلی یې چې زه په هغه څه نه وم خبر چې د دوی په زړه کې وو او ما داسې احساس نه کاوه چې دوی د یوه کار غوښتنه کوي، ګویا چې ما یې تر شونډو لاندې مسواک ته کتل چې شونډه مبارکه یې پورته شوه، وروسته رسول الله (صلی‌الله علیه وسلم) وویل: «هېڅکله نه، یا یې وویل: موږ هغه څوک په کار نه ګمارو چې دی یې غوښتنه وکړي، خو اې ابوموسی یا اې عبدالله بن قیسه! ته یمن ته لاړ شه؛ وروسته یې معاذ بن جبل (رضي‌الله عنه) ورپسې ولېږه، دا چې نوموړي ته ورغی، بالښت یې ورته کېښود او وویل، راځه کښېنه، دغه مهال یې ولیدل چې له نوموړي سره یو کس دی، معاذ (رضي‌الله عنه) وویل: دا څوک دئ؟ هغه وویل: دا یهودی و، اسلام یې قبول کړ او وروسته بېرته یهودي شو، ابو موسی اشعري (رضي‌الله عنه) وویل، کښېنه، هغه وویل: ترڅو دغه سړی ونه وژل شي نه کښېنم، دا د الله تعالی او د هغه د رسول (صلی‌الله عیله وسلم) امر دی، هغو دوو صحابوو درې ځله دا خبره تکرار کړه.
وروسته د یهودي د قتل حکم وشو او هغه ووژل شو، ورپسې دوی د قیام اللیل یادونه وکړه او د دوی یوه تن وویل: زه د تهجد لمونځ کوم او ویده کېږم، هیله لرم هغه اجر چې له قیام اللیل حاصلوم له خوب هم حاصل کړم.

نور بیا...

د اسلامي امارت
اړتیا او د بقاء اسباب

مفتي شعیب (الحنفي)[1]

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ». [سورة النور ٥٥]

وفي الحديث عن حذيفة (رضی الله عنه) قال قال رسول الله (صلی الله علیه وسلم) تكون النبوة فيكم ماشاء الله ان تكون ثم رفعها اذا شاء ان يرفعها ثم يكون خلافة على منهاج النبوة فتكون ماشاءالله ان تكون ثم يرفعها اذا شاء ان يرفعهاثم يكون ملكا عاضا فيكون ماشاء الله ان يكون ثم يرفعها اذا شاء ان يرفعها ثم تكون ملكاجبريا فتكون ماشاء الله ان تكون ثوم يرفعها اذا شاء ان يرفقها ثم تكون خلافة على منهج النبوة ثم سكت.[مسندالامام أحمد بن حنبل١٨٤٠٦]

د خلافت معنی

خلافت په لغت کې د خلف یخلف باب څخه مصدر دی په وزن د کتب یکتب نه معنی الخلف ضد القدام او په اصطلاح کې الامامة الموضوعة لخلافة النبوة فی حراسة الدین وسیاسة الدنیا.

ژباړه : خلافت وضع شوی دی لپاره د خلافت نبوي په ساتلو د دین کې او په سیاست د دنیا کې.

خلافت کله را منځته شو؟

د پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) له وفات سره سم د حضرت ابوبکر صدیق (رضی الله عنه) په خلیفه کېدو د خلافت راشده نظام رامنځته شو، تر۴۰ کاله د راشدینو خلفاوو نظام پرځای پاتې شو او د یو لړ طبیعي اسبابو له امله په کال ٤١ هجري کې خلافت د بنو امیه کورنۍ ته انتقال شو ـــ هغه وخت کله چې د حضرت حسن (رضی الله عنه) سره د سولې نه وروسته حضرت معاویه (رضي الله عنه) د خلافت واګې په لاس کې واخیستې ـــ اموي خلافت تر ١٣٢ هـ ق کال پورې دوام پیدا کړ، کله چې په همدې کال د دې کورنۍ وروستي خلیفه ـــ مروان بن محمد ـــ د عباسیانو په لاس ماتې وخوړه؛ نو خلافت د بنو العباس کورنۍ ته منتقل شو او ابو العباس السفاح د چارو واګې په لاس کې واخیستې، عباسي خلافت په بغداد کې د ٦٥٦ هـ ق کال تر۳۰محرم الحرام میاشتې چې د ١٢٥٨م کال د فبروري میاشتې سره برابره ده، په بغداد باندې د مغولو د قبضې تر وخته پورې قایم و، کله چې په همدې کال په بغداد کې د خلافت د سقوط حادثه رامنځته شوه په مسلمانانو دا حالت

۱- د کونړ مرافعه محکمې د مدني دیوان مفتي

دومره سخت او ستونزمن و چې په هېڅ ډول ورته د تحمل وړ نه و؛ ځکه چې مسلمانانو په هېڅ ډول دا تصور هم نشو کولای چې دا دنیا دې د اسلامي خلافت له وجود څخه پرته قائمه پاتې شي، ابن الاثیرچې د هغه وخت یو لوی مؤرخ دی، په دې اړه وایي: فلوقال قائل : ان العالم مذ خلق الله سبحانه وتعالی آدم ، والی الآن ، لم یبتلوا بمثلها ، لکان صادقاً فان التواریخ لم تتضمن مایقاربها ولامایدانیا

ژباړه: که څوک ووایي له کومې ورځې څخه چې الله (جل جلاله) په دې دنیا کې آدم (علیه السلام) پیدا کړی دی په داسې مصیبت تر اوسه پورې نه ده مبتلا شوې؛ نو خبره به یې سمه وي،ځکه هېڅ تاریخ د دې په څېر د کومې حادثې د یادونې څخه خالي نه دی.

له دې وروسته مسلمانانو د خلافت د بیا اعادې لپاره کوښښونه پیل کړل چې په پایله کې لومړی د عین جالوت د معرکې اتل سلطان قطز چې په مصرکې د ممالیکو یو قدرتمند حاکم و، بیا د سلطان الظاهر بیبرس چې د قطز د وژلو نه وروسته یې د چارو واګې په لاس کې واخیستې د مغلو له ماتې څخه یوازې څو کاله وروسته په خپلو کوښښونو بېرته په ۱۲۶۱م کال د مصر په قاهره کې عباسي خلافت را ژوندی کړ او دغه خلافت تر ۱۵۱۷م کال پورې دوام وکړ.

کله چې سلطان سلیم اول عثماني په همدې کال د ممالیکو اخري پادشاه (قنصوي غوري) ته د (الریدانیه) په جنګ کې ماتې ورکړه، د ممالیکو حکومت یې پای ته ورساوه او د قاهرې (مصر) د عباسیانو وروستی خلیفه المتوکل علی الله درېیم یې له ځان سره استنبول (استاني) ته یووړ او په دې توګه د عباسي خلافت دویم پړاو هم پای ته ورسېد او پر ځای یې عثماني خلافت د اسلامي امت قیادت په غاړه واخیست، د ۱۹۲٤م کال د مارچ تر درېیمې نېټې یې دوام پیداکړ او هغه مهال یې سقوط وکړ چې د غرب په لاسونو کې د لوبېدونکې او د هغوی د یو مزدور، بې دینه او اسلام دښمن شخص چې د مؤرخینو غالب ګمان پرې دا دی چې د دونما د یهودو له جملې څخه و او مصطفی کمال نومېده په همدې کال او همدې ورځ د سلطان (عبدالمجید دویم) خلافت ملغی اعلان کړ او پر ځای یې نوی ترکي جمهوریت اعلان کړ.

د امیر ټاکنه

جمهور مسلمانان په دې اند دي چې خلیفه ټاکنه یعنې په امت کې ګمارنه د اسلامي شریعت له مخې واجب ده؛ د وجوب دلایل یې په لاندې توګه دي.

۱- د خلیفه په ټاکلو باندې د صحابه کرامو اجماع ده، تر دې چې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) له وفات وروسته د هغه د خښولو ترمخه یې د بیعت چاره مقدمه کړه.

۲- د حدودو پلي کول او د سنګرونو ساتل یوازې د خلیفه په ټاکلو سره کېږي او دا قاعده ده چې (مالایتم الواجب الابه فهوواجب) په کوم شي سره چې واجب پوره کېږي هغه شی هم واجب دی.

۳- په خلیفه ټاکنه کې د ګټو خوندیتوب او د زیانونو مخنیوی نغښتی او دا ډول چاره بالاجماع واجب ده.

٤- د مسلمانانو یوه ډله دا خبره هم کوي چې د خلیفه ټاکنه د عقل له مخې هم واجب ده؛ ځکه هر امت یو داسې چاته اړتیا لري چې د هغوی د قوانینو څارنه او د هغوی د افرادو اداره وکړي، یا دا چې د حاکم موجودیت د بشري ټولنې د اړتیاوو څخه یوه ارزښت لرونکې اړتیا ده؛ که پورته دواړو نظرونو (عقل او نقل) ته وګورو نو دې پایلې ته رسېږو چې دواړه رایې خپل منځ کې سره ټکر نلري او دواړه سمې دي، هغه دا چې دواړه رایې (عقل او نقل) په دې خبره متفق دي چې باید یو داسې څوک موجود وي چې هغه قوانین پلي کړي او د خلکو ساتنه وکړي البته عقل مطلق مشر غواړي او شریعت د یو اوچت شان والا شخص غواړي داسې مشر چې هغه په دکتاتوري او زور سره مشري نه غواړي؛ بلکې د امت بیعت ورسره وي، بنأً اسلامي شریعت هم د عقل له افرادو څخه یو کامل او پوره شخصیت غواړي.

امام ابن خلدون (رحمه الله) په خپله مقدمه کې داسې لیکلي دي: داسې کمو خلکو ویلي چې نه د شریعت په اساس او نه هم د عقل په واسطه د اسلامي خلیفه ټاکنه

واجب ده چې یو له دغه کسانو څخه اصم معتزلي او ځینې خوارج دي.

د دوی په اند د شرعي احکامو تنفیذ واجب دی، دوی وايي کله چې ټول امت په دغه خبره متفق شي چې عدل او د الله (جل جلاله) احکام به منو؛ نو بیا د خلیفه ټاکلو ته څه اړتیا پاتې نه شوه، خو دا خبره دوی ځکه کوي چې د دوی په مذهب څوک حمله ونه کړي او دوی له ملک او هېواد څخه ونه باسي.

لنډه دا چې عام علماء په دې خبره په یوه خوله دي چې مسلمانان باید یو لوی امامت او اوچت ریاست ولري چې د هغه چاپېره به د امت کلیمه را څرخي د هغوی یووالی او ارادې به تمثیلوي.

د امارت حکم :

یوازې امارت هغه حکومتي نظام دی چې الله رب العالمین فرض کړی دی او داسې فرض دی لکه څرنګه چې لمونځ فرض دی او دا خبره هېڅ پټه نه ده.

امارت د مسلمانانو په خاوره کې تر(۱۳۰۰) کلونو ډېر عمر درلودلی دی، چې مؤمنان به وربانديې خوشحاله وو، عزت او ځواک به یې وربانديې ترلاسه کاوه.

څرنګه چې عمل فرض دی او د اور څخه د خلاصون سبب هم دی، همدارنګه امام او مشر سره بیعت کول هم فرض دی، لکه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) فرمایلي دي: من خلع یدا من طاعة لقي الله یوم القیامة لاحجة له ومن مات ولیس في عنقه بیعة مات میتة جاهلیة.

ژباړه : څوک چې د الله (جل جلاله) له اطاعت څخه لاس په سر شي د قیامت په ورځ به له الله (جل جلاله) سره په داسې حال کې مخ کېږي چې هېڅ دلیل به ورته نلري، څوک چې مړ شي او د بیعت کړی (رسی) یې په غاړه کې نه وي هغه د جاهلیت په مرګ مړ شوی دی، دلته بیعت له خلیفه پرته د بل چاسره نه کېږي او د جاهلیت مړینه له لویو ګناهونو څخه هغه ګناه ده چې ټول هغه کسان په کې واقع شوي کوم چې د خلافت لپاره عمل نه کوي؛ خو دیموکراتیک دولت یو سیکولر جوړښت دی چې غرب او کفارو رامنځته کړی، دین له دولت څخه بیلوي او د بشر لپاره خلک په کې د رب البشر په ځای حکومت کوي، حلال حراموي او حرام حلالوي، مباح منعه او منعه مباح ګرځوي، د الله (جل جلاله) له کتاب او د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) د سنتو د پوښتنې په ځای له خلکو څخه پکې پوښتنه کېږي.

که یو شخص دارنګه پوښتنه وکړي چې د حضرت عثمان (رضي الله عنه) ټاکنه څرنګه وشوه؟

په ځواب کې به ووایو چې لومړی خو حضرت عمر(رضي الله عنه) شپږ کسه د صحابه کرامو چې هغه فقهاء او سیاسي اشخاص وو وټاکل او ورته یې امر وکړ چې ضرور باید تاسې له خپل منځ څخه یو شخص خلیفه ونوموئ، چې په دغه شپږو کسانو کې حضرت عثمان (رضي الله عنه) او حضرت علي (کرم الله وجهه) دواړه موجود وو، دغه شپږو صحابه کرامو حضرت عثمان او حضرت علی (کرم الله وجهه) ونومول بیا د هغه په اړه د ټولو صحابه کرامو څخه د هغوی د نظر غوښتنه وشوه د ډېری صحابه کرامو نظر د حضرت عثمان (رضي الله عنه) په اړه و.

خو اصلي مطلب دا دی چې حضرت عثمان (رضي الله عنه) د بیعت په اساس باندې خلیفه ګرځول شوی و او بل دا چې صحابه کرام ټول د رایې اهل وو؛ خو په نړیوالو ترونونو باندې عمل کول هغه څه دي چې د مسلمانانو حقوق پکې ضایع شوي، ځمکې یې پکې غصب شوې، د کفارو واکمني وربانديې حاکمه شوې، نو دا یوه لویه بې پردې ګناه ده او په دنیا کې د سپکاوي او ذلت پراخه دروازه ده او خامخا ورسره د الله (جل جلاله) تر دې لوی عذاب شته دی.

فکر وکړئ چې له اسلامي شریعت پرته بل هېڅ حکومت د منلو وړ نه دی؛ ځکه چې الله (جل جلاله) په خپل کتاب کې فرمایلي دي: فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا [النساء ٦٥]

نو راځئ د اسلامي امارت سره یوځای شو او د اسلامي ژوند د بیا تأسیس په لاره د نبوت پر تګلاره د دویم

راشده خلافت د قایمولو لپاره مبارزه وکړو او د خپل امیرالمؤمنین شیخ القرآن والحدیث مولوي هبة الله آخندزاده (حفظه الله) سره بیعت وکړو چې په ټولو شرعي مسایلو کې په ما انزل الله باندې عمل کوي او موږ او تاسې ورته د ثبات دعا کوو.
موږ به د اسلامي امارت ساتنه کوو او تر شا به یې کلک درېږو؛ ځکه چې نبي کریم (ﷺ) فرمایلي دي (وانما الامام جنه یقاتل من ورائه ویتقي به).
همدارنگه علامه ابو یعلي الفراء (رحمه الله) ذکر کوي چې د امیر وجوب ولې اړین دی د دې لپاره چې د دې لاندې عرضونو ساتنه وشي.
۱- حفظ الدین (د دین ساتنه).
۲- تنفیذ الاحکام بین المتشاجرین (د متخاصمینو ترمنځ احکام نافذول).
۳- حمایة البیضة والذب عن الحوزة (د خپل عرضي تمامیت څخه دفاع کول).
٤- اقامة الحدود (د حدودو نافذول).
٥- تحصین الثغور باالعدة المانعة القوة الدافعة (د سرحداتو ساتنه او دفاعي ځواک تیارول).
٦- جهاد من عاند الاسلام بعد الدعوة (جهاد کول د هغه چا سره چې پس د دعوت نه د اسلام سره عناد کوي).
۷- جبایة الفیء والصدقات علي ما أوجبه الشرع (راجمع کول د فيء او د صدقاتو په هغه طریقې چې شریعت واجب کړي وي).
۸- تقدیرالعطاء ومایستحق في بیت المال من غیرسرف ولاتقصیرفیه (له بیت المال څخه مستحقو کسانو ته له کمي او زیاتي پرته د ډالیو مقررول).
۹- استکفاء الامناء وتقلید النصحاء فیما یفوضه الیهم تعیین الموظفین (باور کول په امینانو او خبره منل د نصحاء په هغه څه کې چې دی یې هغه ته سپاري).
۱۰- ان یباشر بنفسه مشارفة الامور وتصفح الاحوال (چې په خپل بنفسه کارونه گوري او احوال به څېړي).

د امیر د وجوب شرطونه :

امام ابوالحسن الماوري (رحمه الله) په خپل کتاب الاحکام السلطانیه کې لیکلي دي د مسلمانانو په امام کې باید لاندې شرطونه موجود وي.
۱- عدالت : په ټولو شرطونو سره.
۲- شرعي علم چې د احکامو د حل اجتهاد ولري.
۳- د حواسو روغتیا لکه: اورېدل، لیدل، غږېدل ترڅو د لیدنې په وخت کې پوره ادراک وکړي.
٤- له عیب څخه د اندامونو روغوالی، چې پوره حرکت وکولای شي او له غورځېدلو په امن وي.
٥- د سالمې رایې خاوند به وي چې خپلو وگړو ته د مصلحتونو په تدبیر کې رسېدنه وکړای شي.
٦- زړورتوب: چې د د ښمنانو پر ضد جهاد وکړي او توره را وباسي.

اسلامي امارت د بقاء اسباب:

باید لاندې اوو چارو ته پابند اوسي:
- عبادة الله وحده (صرف د یوه الله جل جلاله عبادت کول).
- رد الشرک.
- اقامة الصلاة.
- اعطاء الزکوة.
- امربالمعروف.
- نهی عنی المنکر.
- اتباع رسول الله (صلی علیه وسلم) چې دا اووه واړه ته قرآن کریم په سورة الحج ایت نمبر٤١ اوپه سورت نورایت نمبر ٥٥ او ایت نمبر٥٦ ذکرکړي دي.

اسلامي امارت د حصول اسباب:

اول سبب الایمان با الله تعالی، دویم سبب عمل صالح کول، درېیم سبب عبادة الله، څلورم سبب د شرک نه ځان ساتل، پنځم سبب الاصلاح ضد الفساد، شپږم سبب جهاد في سبیل الله چې د قرآن کریم په سورة الانبیاء ایت نمبر(۱۰۵) کې الله تبارک ذکرکړی دی.

سلسلۀ مباحث قضاء

مفتی محمد حسین کوثری[1]

مرور زمان

بحث اول

در حل و فصل قضایای حقوقی بحث مرور زمان اهمیت خاصی دارد، که لازم است قضات محترم به آن توجه داشته باشند، اگر نه فیصله های شان مواجه به نقض خواهد بود. بسیاری از محاکم تحتانی در مورد مرور زمان تحقیق نمی کنند و نه به کلام مدعی علیه در این راستا توجه می کنند.

وقتیکه مدعی دعوی خود را در محضر قضاء در حضور خصم اقامه نمود و قاضی محسوس نمود، که دعوی مدعی از جمله حقوق دیرینه هست، باید تحقیق کند که آیا در دعوی مدعی مسئلۀ مرور زمان متحقق است یا خیر؟ قاضی در این راستا تحقیق خود را میتواند بر برداشت خود بناء کند، چون امر سلطانی است و میتواند که بعد از دفع مدعی علیه بمرور زمان تحت تحقیق و غور قرار بدهد، اگر در اثر غور و تحقیق معلوم شد، که مدعی ۱۵ سال قمری یا اضافه از پانزده سال بالای مدعی علیه اقامه دعوی نکرده است، پس قاضی بعدم سمع دعوی مدعی اصدار حکم میکند و موضوع خاتمه می یابد چنانچه ماده ۱۶۶۰ و ۱۶۶۳ مجلة الاحکام حکم دارد. البته بعد از متحقق شدن ۱۵ سال قمری لازم است از مدعی بپرسد، که برای عدم اقامه دعوی کدام عذر شرعی دارد یا خیر؟ اگر عذر شرعی داشت و مدعی علیه آنرا قبول داشت، دعوی جریان پیدا میکند، اگر عذر مدعی را مدعی علیه قبول نداشت، لازم است محکمه حاکمه برای اثبات آن عذرش از مدعی طلب بینه کند. بسیاری اوقات محاکم تحتانی در مورد مرور زمان تحقیق میکنند، بعد از ثبوت آن بعدم سمع دعوی اصدار حکم میکنند، مگر در مورد اعذار مدعی تحقیق نمی کند که در چنین صورت فیصله مواجه به نقض میگردد.

مرور زمان در کدام موضوعات مد نظر گرفته میشود: موضوع مرور زمان در دعاوی حقوق خاصه مثل دعوی دین، امانت، زمین، حق الارثی، دعوی ملک، دعاوی اجاره در املاک وقف و هر آن موضوعیکه به اصل وقف و حقوق عامه متعلق نباشد، بعد از ۱۵ سال قابل سمع نیست. اگر نزد قاضی ثابت شد که در موضوعات مذکوره مدعی ۱۵ سال قمری اقامه دعوی نکرده و عذر شرعی هم نداشته؛ بعدم سمع دعوی مدعی حکم میکند.

۱- عضو مفتی دیوان مدنی تمیز مرکزی ستره محکمه

در کدام موضوعات مسئله مرور زمان مطرح نیست: در دعاوی حقوق عامه مثل مرعی، راه و دعوی در اصل املاک وقفی دعوی مدعی و متولی وقف با وجود مرور ۱۵ سال قابل سمع و جریان میباشد، در این جا یک وضاحت لازم است، که یک دعوی اصل وقف است و دعوی دیگری فرع وقف دعوی اصل وقف دعوی ملکیت زمین موقوفه است، که با وجود مرور ۱۵ سال دعوی قابل سمع میباشد و دعوی فرع وقف مثل اجاره زمین موقوفه، اجرهٔ ناظر وقف و اجرهٔ عمال زمین های موقوفه که آن بعد از ثبوت مرور زمان قابل سمع نمی باشد.

دعوی شفع: در دعوی حق شفع وقتیکه مدعی دعوی خصومت را اضافه تر از یک ماه ترک کند، دعوی حق الشفع او قابل سمع نیست.

در مرور زمان سنه قمری اعتبار دارد : در مرور ۱۵ سال سنهٔ قمری اعتبار دارد، نه سنه شمسی و میلادی الا اینکه امیر به سنه شمسی حکم کند، در حال حاضر چون تمام امورات دولت و فرمان های مقام محترم عالی رهبری امارت اسلامی افغانستان به حساب تاریخ هجری قمری صادر میگردد؛ بناء در تمام محاکم کشور ۱۵ سال به سنهٔ هجری قمری حساب میشود، نه سنهٔ هجری شمسی و بین ۱۵ سال قمری و شمسی ۱۵۰ روز که ۵ ماه میشود، تفاوت است.

چرا ۱۵ سال : قاضی صلاحیت قضاء را از امام میگیرد و امام به قضات محاکم صلاحیت عام و تام نمی دهد، بلکه بعض قضات را به زمان و مکان مقید نموده است، بعض را به موضوعات مشخص مقید ساخته است، اما جمیع قضات کشور را ملزم ساخته است که در موضوعات دیرینه که مرور زمان ثابت شد دعوی را سمع نه کنند، پس ۱۵ سال امر امیر المؤمنین (حفظه الله تعالی) است، به همین خاطر در صورت مرور زمان به قضاء ترک و یا قضاء الزام حکم کردن درست نیست، تنها بعدم سمع دعوی حکم میشود، چون قاضی محکمه حاکمه صلاحیت استماع دعاوی را از طرف امام ندارد و امام برایش این صلاحیت را نداده است. پس اگر دعوی را استماع کند و بر آن حکم صادر کند، در ساحه صلاحیت حوزوی او قرار نداشته حکمش باطل دانسته میشود. چنانچه ماده ۱۸۰۱ مجلة الاحکام تصریح دارد.

کدام عذر ها مرور زمان را قطع میکند: قبلا ذکر نمودیم مرور زمان متحقق شد، دعوی قابل سمع نمی باشد، مگر بشرطیکه مدعی عذر شرعی نداشته باشد اگر عذر شرعی داشته باشد، آنرا ثابت ساخت دعوی سمع میشود و تحت جریان قرار میگیرد. اعذاریکه مرور زمان را قطع میکند، بعضی آن در ماده ۱۶۶۳ مجلة الاحکام توضیح داده شده است:

(۱) مدعی صغیر باشد: اگر مدعی صغیر بود، ولی داشته باشد یا نداشته باشد مدت صغارت آن در عذر داخل است و اگر بعد از بلوغ تا ۱۵ سال اقامه دعوی نکرد؛ دعوی اش قابل سمع نمی باشد.

(۲) مدعی مجنون باشد: اگر مدعی مجنون باشد، ولی داشته باشد یا نداشته باشد تا حین افاقه از جنون در عذر شرعی داخل است و مرور زمان را قطع میکند.

(۳) مدعی معتوه باشد: کسیکه کلام اش بین کلام عقلاء و کلام مجانین مختلط باشد، گاهی بکلام عقلاء سخن میگوید و گاهی بکلام مجانین تا حین افاقه در عذر شرعی داخل است.

(۴) سفر: اگر مدعی و یا مدعی علیه از وطن اصلی به اندازه مدت قصر مسافر باشند، این هم در عذر شرعی داخل است و مرور زمان را قطع میکند، در افغانستان بعد از انقلاب کمونست ها اکثریت مردم افغانستان به هجرت و سفر مبتلا گردیده اند، که لازم است قضاة محترم به آن توجه خاص داشته باشند، تا حق کسی ضایع نگردد.

(۵) تغلب جانب مقابل: اگر مدعی علیه از جمله متغلبه باشد و مدعی نمی توانست که با او دعوی خود را پیش ببرد؛ از مضرت او ترس داشت پس این یک عذر شرعی دانسته میشود، موضوع تغلب جانب مقابل در افغانستان در سالها انقلاب بسیار مطرح بوده، قومندانان و زورمندان با استفاده از هرج، مرج و ضعف حکومت مرکزی اموال منقول و غیر منقول مردم را تحت تصرف

خود و اقارب خود در آورده اند؛ با استفاده از سلاح دست داشته شان مالکین را تهدید به مرگ و یا ضرب میکردند، که لازم است قضات محترم حالات سالهای انقلاب را به دقت کامل مد نظر بگیرند.

(٦) عدم وجود قاضی: اگر در یک منطقه قاضی ذو الحکم نباشد، در عذر شرعی داخل است.

(۷) سالهایکه مقام محترم عالی رهبری امارت اسلامی افغانستان آنرا در عذر شمرده است، قاطع مرور زمان میباشد که عبارت از ۱۴ سال دوره حکومت کمونست ها است، که از سال ۱۳۵۷هـ ش شروع میشود ۵ سال دوره حکومت ربانی و ۵ سال دوره اول حکومت حامد کرزی این مدت نیز در عذر شرعی داخل است و مقام محترم عالی رهبری امارت اسلامی افغانستان آنرا مستثنی قرار داده است.

مرور زمان در دعوی دین مؤجل: اگر مدعی بالای مدعی علیه دین مؤجل داشت، اجل آن ۱٦ سال باشد، در این صورت مرور زمان که مانع استماع دعوی میگردد بعد از حلول اجل شمرده میشود، اگر بعد از حلول اجل ۱۵ سال بگذرد دعوی مدعی قابل سمع نمی باشد و اگر مدت دین حلول نکند اگرچه ۱٦ سال بگذرد مانع استماع دعوی نمی گردد.

دعوی مهر مؤجل: اگر مهر مدعیه مؤجل باشد و معلوم الاجل باشد، مرور زمان از حلول اجل بشمار میرود، اگر معلوم الاجل نباشد از وقت وقوع طلاق بائن و یا از وقت مرگ احد الزوجین به حساب میرود، اگر بعد از طلاق بائن و یا از مرگ احد الزوجین ۱۵ سال بگزرد دعوی قابل سمع نیست.

مطالبه دین از مفلس: اگر کسی بالای مفلس که افلاسش در محکمه ثابت شده باشد حق داشت، مرور زمان از زمان زوال افلاس مفلس بشمار میرود، اگر بعد از زوال افلاس ۱۵ سال دعوی نکرد، دعوی مدعی قابل سمع نیست.

در مرور زمان ترک دعوی مورث و وارث جمع میشود: چنانچه در سابق گفتیم که اگر کسی ۱۵ سال بدون عذر شرعی ترک دعوی کند دعوی اش قابل سمع نیست؛ همچنان اگر یک مدت مورث مدعی ترک دعوی کند و فوت کند، بعد از فوت مورث، وارث آن یک مدت دعوی خود را ترک کند در این صورت هر دو مدت ترک دعوی با هم جمع میشود، اگر حاصل آن ۱۵ سال شد دعوی قابل سمع نمی باشد، مثلاً پدر ۱۰ سال دعوی اقامه نکرد، بعد از موت او پسرش ٦ سال اقامه دعوی نکرد هر دو مدت که جمع شود ۱٦ سال میشود، پس دعوی پسر بسبب مرور زمان قابل سمع دانسته نمی شود.

اگر مدعی علیه اقرار نمود: اگر مدعی علیه در محضر قضاء به حق مدعی اقرار صریح نمود، پس در این صورت نیز مرور زمان مطرح نمی باشد و تحت جزئیه فقهیه داخل میباشد که لایسقط الحق بتقادم الزمان.

مرور زمان بالای تحکیم و صلح مصلحین اثر ندارد: اگر در یک موضوع مرور زمان متحقق باشد، طرفین دعوی نزاع شانرا توسط حکمین و یا مصلحین حل و فصل نماید، مسئله مرور زمان در آن اثر ندارد. حکمین و مصلحین میتوانند که موضوع را جریان حل و فصل نمایند.

در صورتیکه مرور زمان ثابت گردیده قاضی تنها بعدم سمع دعوی حکم میکند، اکثر قضات محترم به قضاء ترک حکم شانرا صادر میکنند، که از طرف محاکم علیا نقض میشود چون قضاء ترک و قضاء الزام فرع صحت و سمع دعوی است، در حالیکه مرور زمان ثابت شود دعوی اصلا تحت جریان قرار نمی گیرد، پس حکم به قضاء ترک و قضاء الزام درست نیست.

اگر بین طرفین در مورد سالهای ترک دعوی اختلاف بروز کند: اگر بین طرفین در مدت سالهای ترک دعوی اختلاف بوجود بیاید مدعی علیه بگوید؛ که مدعی اضافه از ۱۵ سال اقامه دعوی نکرده است و مدعی بها اضافه از ۱۵ سال در ذو الیدی بنده بدون نزاع قرار دارد، مدعی بگوید که مدعی بها از مدت ۱۰ سال در ذو الیدی مدعی علیه قرار دارد، در این صورت محکمه حاکمه باید موضوع را از باب ترجیح البینات حل و فصل نماید. اول از مدعی مرور زمان که مدعی مدت اکثر است طلب اقامه بینه کند، اگر توسط شهود

ثابت ساخت که مدعی بها اضافه از ۱۵ سال در ذو الیدی او بدون نزاع قرار دارد، قاضی بعدم سمع دعوی حکم نماید و اگر مدعی مرور زمان از اقامه بینه عاجز ماند محکمه حاکمه از جانب مقابل که مدعی مدت اقل است طلب اقامه بینه نماید، اگر توسط شهود ثابت ساخت قاضی حکم به عدم مرور زمان نموده و موضوع را تحت جریان قرار میدهد، اگر مدعی اقل مدت نیز از اقامه بینه عاجز شد، پس به طلب مدعی مرور زمان به جانب مقابل قسم راجع میشود.

مثال: در آخر غرض وضاحت بیشتر یک مثال واقعی را که در دیوان مدنی ستره محکمه بالای آن اجراآت صورت گرفته تقدیم مینمائیم تا موضوع بیشتر واضح گردد؛ مدعی زید خواهان حق الارثی در ملکیت جد امجد خود بکر ولد کریم الله ولدیت بکر است، که بکر مرحوم در سال ۱۳۲۵هـ ش فوت نموده است، بناء مسئله مرور زمان در این موضوع مطرح بود، مدعی علیه نیز اصرار داشت که دعوی مدعی تحت مرور زمان قرار گرفته است، بدین اساس دیوان مدنی از مدعی مذکور هذا در مورد مرور زمان استفسار نمود او گفت که جد امجدم بکر در سال ۱۳۲۵ هـ ش فوت نموده است و جد من رشید در سال ۱۳۳۰هـ ش و پدر مدعی خالد در سال ۱۳۳۲هـ ش فوت نموده است، که بین موت بکر، موت جد مدعی و پدر مدعی ۷ سال گذشته است، اما در این هفت سال هر دو مورث مدعی مذکور اقامه دعوی نکرده اند، اما مدعی میگوید که در این مدت مورثین من و مورثین مؤکلین مدعی علیه بالوکاله متروکه را بطور مشاع استفاده میکردند، در سال ۱۳۳۲هـ ش مورث و پدر مدعی خالد نیز فوت نموده است، که در این وقت خود مدعی برؤیت تذکره اصلی اش که متولد سال ۱۳۳۱هـ ش است، بعمر ۱ ساله صغیر بوده است، در سال ۱۳۴۶هـ ش بعمر ۱۵ ساله رسیده است که به بلوغ آن حکم میشود، مدعی بعد از بلوغ از سنهٔ ۱۳۴۶هـ ش تا سنهٔ ۱۳۵۲هـ ش اقامه دعوی نکرده است، که مدت ٦ سال میشود. مجموعه سالهای که مدعی و مورثینش اقامه دعوی نکرده اند به ۱۳ سال میرسد؛ که مدت مرور زمان را تکمیل نمی کند، بعدا ریال مدعی میگوید در سال ۱۳۵۲هـ ش در محکمه زید آباد در محضر قضاء بالای دو نفر غلام و محمد که پدران و مورثین مؤکلین مدعی علیه بالوکاله میباشند، اقامه دعوی ترکه در متروکه بکر نموده است اما مدعی علیه بالوکاله از آن انکار مینمود، سپس از زید که مدعی بالدفع است طلب اقامه بینه عادله شد، زید مذکور به تاریخ ۱۴۴۵/۱۰/۱۲هـ ق دو نفر شاهدان حاضر آورد، شاهد اول ولی در حالیکه مذکور دارای اهلیت شرعی و قانونی بود، در محضر قضاء در حضور خصمین چنین ادای شهادت نمود، اشهد زه شاهدي ورانديږ کوم چې په ۱۳۵۲هـ ش کال د داود خان د حکومت وخت و او زه د ۱۵ کالو وم، دغه حاجي زيد زما په مخ کې عريضه راوړه او د قاضي په ميز يې کېښودله عريضه د ترکې وه، د عريضې لومړی ورځ وه او جانب مقابل نه نه يم خبر چې څوک و. شهادت این شاهد رد شد چون جانب مقابل را نمی شناخت، شاهد دیگر بنام عبد در حالیکه دارای اهلیت قانونی و شرعی میباشد، در محضر قضاء در حضور خصمین چنین ادای شهادت نمود، اشهد بالله زه شاهدي ورانديږ کوم چې زيد د خالد زوی پر غلام او محمد بانديږ، چې د عبد الکريم او عبد القدير وارثين دي او ملگری يې وکيل ده، په ۱۳۵۲هـ ش کال د زيد آباد ولسوالۍ محکمه کې د ترکې لپاره عريضه کړې وه، د خان آباد د ځمکې دعوه وه، په دې مجلس کې طرفين مدعي او مدعي عليهما دواړه حاضر وو، زما شهادت د سترگو د ليدو دی او زما عمر هغه وخت د ۱۲ کالو وه. مگر شهادت این شاهد رد شد چون در باره عمر خود دروغ گفت و دروغش بین بود از مدعی بالدفع دیگر شهود خواسته شد، حاضر آورد دو شاهد دیگر هر یک غلام در حالیکه مذکور دارای اهلیت شرعی و قانونی خود بود، در محضر قضاء در حضور خصمین چنین ادای شهادت نمود، اشهد زه شاهدي ورانديږ کوم چې دغه زيد په ۱۳۵۲هـ ش کال کې د زيد آباد په محکمه کې د ترکې عريضه کړې وه، زه چې محکمې ته ننوتلم نو کاتب د محکمې د دغه زيد نه پوښتنې کولې، دغه پېښه ما په خپلو سترگو ليدلې او په محکمه کې محمد او غلام

د قادر زامن هم ناست وو، چې په دوی یې عریضه کړې وه (او عریضه او دعوی یو شی دی.) شاهد دوم محمد در حالیکه دارای اهلیت قانونی و شرعی خود بود چنین ادای شهادت نمود، اشهد بالله شاهدي ورانديې کوم چې دغه زید چې د خالد زوی دی، په ۱۳۵۲هـ ش کال کې د زید آباد په محکمه کې پر غلام او محمد چې د قادر زامن دي دوی باندې عریضه کړې وه، د ځمکې د ترکې لپاره دا پېښه ما په خپلو سترګو لیدلې چې په محکمه کې قاضي صاحبان ناست وو، د دوی نه یې پوښتنې کولې او زه د دروازې خوله کې ناست وم. شهادت شهود به توالی و انفراد در محضر قضاء در حضور خصمین استماع گردید، شهادت این دو شاهد با دعوی مدعی مطابقت داشت طبق هدایت ماده ۱۷۰۶ مجلة الاحکام قبول شد. که در نتیجه مرور زمان تا سال ۱۳۵۲هـ ش قطع گردید، مدعی زید گفت که در سالهای ۱۳۵۳هـ ش و ۱۳۵۴هـ ش طبق قانون حکومت آنوقت برای دو سال در عسکری مصروف بودم، چیزیکه مدعی علیه آنرا نیز قبول داشت و تا سال ۱۳۵۷هـ ش اقامه دعوی نکردم، که دو سال بدون دعوی تیر شده است. بعداً انقلاب کمونست ها در سال ۱۳۵۷هـ ش شروع شد و طبق فرمان مقام محترم عالی رهبری امارت اسلامی ۱۴ سال دورهٔ کمونست ها و ۵ سال دورهُ حکومت ربانی در عذر شمرده میشود؛ بناء تا سال ۱۳۷۵هـ ش عدم اقامه دعوی در عذر داخل است، مدعی در دوران امارت سابقه که ۵ سال بود اقامه دعوی نکرده است و ۵ سال اول حکومت کرزی نیز در عذر داخل است، تا اینکه مدعی در سال ۱۳۹۰هـ ش به قاضی اداره قبلی در همین مورد اقامه دعوی نموده است و این ادعای خود را توسط شهادت دو نفر شهود ثابت ساخت. شاهد اول محمد ابراهیم در حالیکه دارای اهلیت شرعی و قانونی خود بود در محضر قضاء در حضور خصمین علی التوالی والانفراد چنین شهادت نمود، اشهد بالله سره شاهدي ورانديې کوم چې دغه زید د خالد زوی په ۱۳۹۰ هـ ش کال کې په زید آباد محکمه کې په عبد القدیر او عبد الکریم باندې عریضه کړې وه او زه هلته ملګري سره ولاړ وم چې د دوی

او قاضي ترمنځ خبرې روانې وې، په محکمه کې عبد الکریم او عبد القدیر هم موجود وو. شاهد دوم زیارت گل در حالیکه داری تمام اهلیت شرعی و قانونی خود بود در محضر قضاء و در حضور خصمین چنین ادای شهادت نمود، اشهد بالله باندې زه شاهدي ورانديې کوم چې زید د خالد زوی په ۱۳۹۰ هـ ش کال د دولت په وخت کې د ځمکې د ترکې عریضه په عبد الکریم او عبد القدیر باندې کړې وه، دواړه جانبه هلته موجود وو، قاضي صاحب ددواړو جانبو نه پوښتنې کولې، ما په خپلو سترګو دغه حالت لیدلی او دغه عبدالله د عبد الکریم زوی یې اوسنی وکیل دی. شهادت هر دو شاهد موافق دعوی مدعی بود قبول شد.

خلاصه: مورثین مدعی از سال ۱۳۲۵هـ ش تا سال ۱۳۳۲هـ ش اقامه دعوی نکرده است که ۷ سال میشود، از سال ۱۳۳۲هـ ش تا سال ۱۳۴۶هـ ش خود مدعی صغیر بوده است، که طبق ماده ۱۶۶۳مجلة الاحکام در عذر داخل است، از سال ۱۳۴۶هـ ش تا سال ۱۳۵۲هـ ش اقامه دعوی نکرده است، که ۶ سال میشود جمیع مدت که مورثین و خود مدعی اقامه دعوی نکرده است، به ۱۳ سال میرسد که طبق هدایت ماده ۱۶۶۰مجلة الاحکام به حد مرور زمان نمی رسد، مدعی در سال ۱۳۵۲هـش اقامه دعوی کرده است، بعداً دو سال در عسکری بوده در عذر داخل است، از سال ۱۳۵۷هـ ش تا سال ۱۳۹۰ هـ ش اقامه دعوی نکرده است که مدت ۳۳ سال میشود، که ازین مدت ۲۴ سال طبق فرمان مقام محترم عالی رهبری امارت اسلامی در عذر داخل است، باقی ۹ سال میماند که بحد مرور زمان نمی رسد، مدعی در سال ۱۳۹۰هـ ش اقامه دعوی نموده است، بعدا در سال ۱۳۹۵هـ ش در محکمه ابتدائیه ولسوالی زید آباد مربوط امارت اسلامی افغانستان اقامه دعوی نموده است، پس دعوی مدعی طبق هدایت ماده ۱۶۶۳ مجلة الاحکام تحت مرور زمان که خالی از عذر باشد داخل نیست؛ دعوی قابل جریان است.

د قرآنکريم ترتيب

محمد عيسى کندهاري[١]

قرآن پاک له پيل څخه خپل ځان په کتابي بڼه کې وړاندې کوي او د ده کتابي بڼه له نزولي شېبو څخه هيڅکله هم نه دی جلا شوی. معلومه ده چې دا يې هماغه خپل ترتيب دی کوم چې د هغه چا لخوا څخه شوی چې په قرآن باندې يې موږ مشرف کړي يو. ترتيب خپله د جمعې او تدوين يوه برخه ده، هيڅ جمعه او تأليف د ترتيب څخه پرته نه ترسره کېږي، نو کله چې د قرآن کريم د راټولولو مسؤوليت خپله الله (جل جلاله) واخيست، نو ترتيب به يې هم د الله (جل جلاله) لخوا معلوم وي، چې دا ترتيب يې د رسول الله (ﷺ) په واسطه بشپړ کړ. د وحيې په شروع کې الله (جل جلاله) د رسول الله (ﷺ) سره ژمنه کړې وه چې « اِنَ علينا جمعه وقرآنه» [القيامة ١٧] ژباړه: د قرآن کريم را ټولول او هغه ستا په ژبه جاري کول زموږ په غاړه دي.

د قرآن پاک نزول د بېلا بېلو جزئي اړتياوو مطابق کېده، کله چې به اړتيا پيدا شوه نو رباني وحيې به لارښوونه کوله.

قرآن پاک که چيرې رسول الله (ﷺ) په نزولي ترتيب سره يو ځای کړی وای او دغه آسماني دستور حيات (قرآن کريم) په دغه ترتيب باندې وای، نو زموږ د موجوده اړتياوو ترتيب او د قرآني هداياتو ترتيب به هيڅکله هم آهنگ نه وای. په دغه صورت کې به زموږ ځواب هم

دغه وای چې تاسو قرآني دستور حيات په اصولي طريقې سره واخلئ، هغه د عهد نزول د پېښو په ترتيب يې په خپل ژوند کې مه اخلئ. دغه طريقه حيات په اصولي درجې سره خپله وکړئ، د تېرې پېښو پابندي يې مه کوئ.

د رب العزت د حکمت څخه مقتضی کېږي چې دغه نه بدلېدونکی قانون او ابدي دستور د نزولي ترتيب څخه بې نيازه کړي او په داسې اصولي ترتيب سره يې يو ځای کړي، کوم چې په لوح محفوظ کې موجود دی. نو رسول الله (ﷺ) قرآن کريم د نزول سره سره په بل ترتيب ليکي، قرآت کوي يې او مرتب کوي يې. په دغه اصولي ترتيب سره دغه کتاب په يوه زمانه پورې خاص نه شو او يو داسې ترتيب شو چې د ټول کائنات کې د يوې زمانې د پېښو ترتيب نه بلکې دغه آسماني قانون يو محکم ابدي حيات (شکل) اختيار کړي. د قرآن پاک نزولي ترتيب د رسولي ترتيب په قالب کې راغی او د لوح محفوظ د اصولي ترتيب ښکارندوی شو او ددغه حقيقت څخه پرده پورته شوه چې اسماني دستور د يوې زمانې د هدايت وسيله نه بلکې د ابد لپاره ضابطه حيات دی، کوم چې په يوه زمانه پورې ځانگړی نه دی.

علامه زرکشي (رحمه الله) ليکي:

د رسالت په وخت کې قرآن پاک په يوه مصحف کې په دې خاطر ونه ليکل شو، چې هر وار يې د تبديلۍ اړتيا پېښه

١- ليکوال

نه شي، ځکه خو د قرآن کریم د یو ځای کتابت تر هغه وخته پورې وځنډیده؛ ترڅو چې رسول الله(ﷺ) رحلت نه و کړی، د قرآن کریم د نزول تکمیل نه کېده. [البرهان ج۱، ص ٦٢]

قرآن پاک په خپل حقیقي ترتیب (کوم چې د نزولي ترتیب څخه بېل و) په بېلا بېلو ځایونو کې لیکل شوی و، د رسول الله (ﷺ)او صحابه کرامو (رضي الله عنهم) په ژبو مقرؤ وو خو دغه ټول تحریرات یوځای نه وه او یوه کتابي بڼه یې نه وه اختیار کړې. په دغه لیکل شوي برخو کې هم د آیاتونو ترتیب د رسول الله(ﷺ) د خوا څخه وو. کله چې رسول الله(ﷺ) به وفرمایل چې دغه آیاتونه په فلاني سورت په فلاني ځای کې ولیکه، نو معلومه خبره وه چې دغه سورت تر هغه وخته پورې نه مکمل کېده، تر څو د نزول قرآن دوره بشپړه شي، د دغه صورت عمل تقاضا وه چې قرآن کریم په یوه کتابي بڼه کې د نزول قرآن د بشپړ والي څخه وروسته کتابي بڼه اختیار کړي. بل حکمت په دې کې دا وو چې د دغه امت په صحابه کرامو (رضي الله عنهم) باندې د یو ناقابل تنقید باور وشي، قرآن کریم چې د دې اساس وو کله چې د قرآن جمع او تدوین د دوی په واسطه بشپړ شو، نو همدغه د رسول الله(ﷺ) ځای ناستي دي (ځکه معلومه خبره ده چې د چا په لاس باندې قرآن بشپړ شي، هغه به د رسول الله (ﷺ) ځای ناستي وي)، د همدوی په واسطه د نبوت کار بشپړ شو او قرآن کریم چې د چا په واسطه بشپړ شي هم هغه به د دین اساس وي؛ نو صحابه (رضي الله عنهم) د دین اساس دي. د کومو صحابه کرامو (رضي الله عنهم) په لاسو چې قرآن کریم بشپړ شو، د هغوی په الهي سعادت باندې به دغه عمل د تصدیق مهر وي، چې دغه د قرآن جمع کول د الله ذمه وه. « ان علینا جمعه و قرآنه» د قرآن پاک خپل توري دي. نو څومره هغه خلک سعادت مند دي، د چا په لاس چې د الله (جل جلاله) اراده پوره شوه. د قرآن کریم ترتیب اوس نزولي ترتیب دی او هغه وخت یو وقتي ترتیب و.

حضرت امام مالک (رحمه الله) وایي:
صحابه کرامو (رضي الله عنهم) چې څنګه د رسول الله څخه قرآن اورېدلی وو په هغه ترتیب سره یې مرتب کړی. [البرهان الزرکشی ج۱، ص ۲۵۷]

آیا د قرآن کریم راتلوونکو د لاس وهنې (تغیر) حق درلوده؟

حضرت عبدالله بن زبیر (رضي الله عنهما) وایي چې ما حضرت عثمان (رضي الله عنه) ته وویل، چې دغه آیت «وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا [البقرة ۲۳۴]» بل آیت منسوخ کړی دی، نو تاسو ولې په جمعه شوي قرآن کې دغه آیت لیکلی دئ؟ نو حضرت عثمان (رضي الله عنه) راته وفرمایل چې زه په قرآن کریم کې هیڅ تغیر نه شم راوستلای.

دلته دا خبره معلومېږي چې حضرت عثمان (رضي الله عنه) ته دا خبره ور معلومه وه چې الله (جل جلاله) رسول الله (ﷺ) د قرآن په اړه په کوم ترتیب سره ګمارلی دی، په ترتیب کې یې اوس هیڅوک هم تغیر نه شي راوستلای، چې رسول الله (ﷺ) وحیې لیکوونکي په همدغه خبرې خبر کړي وه. صحابه کرامو (رضي الله عنهم) خو پر خپل ځای آن خپله رسول الله (ﷺ) په قرآن کریم کې تغیر نه شوای راوستلای. کله چې مشرکینو په قرآن کریم کې څه تغیر غوښتی نو رسول الله (ﷺ) دوی ته دغه الهي حکم واوروه: « قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِن تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ». [یونس ۱۵] ورته ووایه چې په دې کې زه د خپله ځانه هیڅ ډول د تغیر اختیار نه لرم، زه خو هغه کولای شم چې هغه راته وایي.

امام ابن سیرین (رحمه الله) فرمایي چې د انسانانو او د حیواناتو له توان څخه وتلې خبره ده چې قرآن کریم په نزولي ترتیب سره یو ځای کړي. [الاتقان ج۱، ص۵۸] تجربه ښیي چې د امام ابن سیرین (رحمه الله) خبره پر ځای ده، اروپایانو ډېر کوښښ وکړ چې قرآن کریم ته یو تاریخي ترتیب (بڼه) ورکړي خو همېشه ناکامه شوي.

د آیتونو ترتیب:

د آیاتونو ترتیب توقیفي دی او الله (جل جلاله) د رسول الله (ﷺ) په واسطه تر سره کړی دی. په دې کې د یوه انسان رایه نه ده شامله، کوم ذات چې د قرآن کریم د جمعې مسؤولیت اخیستی، هم هغه قرآن کریم ته جمع او توقیفي ترتیب ورکړی دی. د الله (جل جلاله) د خوا همدغه ترتیب اصولي دی او دغه اوسنی ترتیب بیا رسول الله (ﷺ) اختیار کړی، چې رسولي ترتیب ګڼل کېږي. رسول الله (ﷺ) د نزول څخه وروسته د قرآن کریم دغه ترتیب په صحابوو باندې لیکلی او همدغه په لوح قدسي کې محفوظ دی. امام احمد حضرت عثمان بن ابي العاص (رضی الله عنه) په حسن سند سره روایت کوي:

کنت عند رسول الله جالسا اذ شخص ببصره ثم صوبه حتی کاد ان یلزقه بالارض فقال اتانی جبریل علیه السلام فامرنی ان اضع هذه الایة بهذا الموضع من هذه السورة. [مسند احمد ج۴، ص۲۱۸]

ژباړه: زه د رسول الله سره ناست وم، چې رسول الله یوې خوا ته وکتل (سترګې مشخصې کړې) او بیا یې نظر را واړولی تر داسې اندازې چې ځمکې ته وګوري، رسول الله (ﷺ) وفرمایل، چې ما ته جبریل علیه السلام راغلی و او راته یې وویل چې دغه آیت په فلاني سورت په فلاني ځای کې ولیکه.

هغه آیت دا و: «إِنَّ اللَّـهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ».[النحل ۹۰]

د حدیثو په کتابونو کې متعدد روایات داسې موجود دي چې د هغو څخه معلومیږي چې وحیې لیکوونکو ته د لیکلو په وخت کې هدایات هم ورکول کېده چې دغه روایات په خپل ترتیب سره یې چېرې کښېږدي، بیا به صحابه کرام (رضی الله عنهم) د دې مطابق کول. [صحیح بخاری ج۲ باب کتاب التفسیر – باب کتاب الاحکام، مسند امام احمد ج۳، ص ۳۸۱ ته مراجعه وکړئ].

حضرت ابن عباس (رضی الله عنهما) وایي چې کله دغه آیت «وَاتَّقُواْ يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللّهِ» [البقرة ۲۸۱] نازل شو نو جبرئیل (علیه السلام) رسول الله (ﷺ) ته وویل چې دغه آیت د البقره ۲۸۰ آیتونو وروسته ولیکه [خازن ج۱].

د دغه آیاتونو څخه په واضحه توګه معلومیږي چې د آیاتونو ترتیب د الله(جل جلاله) له خوا څخه توقیفي دی. رسول الله (ﷺ) چې به کله هم وحیې لیکوونکو ته د قرآن کریم په لیکلو امر کاوه، نو دغه به یې ورته په نښه کول چې دغه آیت چېرې ولیکي، امیر المؤمنین حضرت عثمان (رضی الله عنه) روایت کوي چې:

کان رسول الله (ﷺ) مما یأتي علیه الزمان وهو ینزل علیه السور ذات العدد وکان اذا نزل علیه الشئ دعا بعض من یکتب فیقول ضعوا هؤلاء الایات فی السورة التی یذکر فیها کذا و کذا فاذا نزلت علیه الآیة فیقول ضعوا هذه الآیة فی السورة التی یذکر فیها کذا و کذا. [جامع ترمذی ج۲، ص ۳۶۸ لکهنؤ]

ژباړه: په رسول الله (ﷺ) باندې ډېره زمانه تېره شوه او په دغه حال کې به رسول الله (ﷺ) باندې څو څو سورتونه نازل شوه، نو کله چې به هم پر رسول الله (ﷺ) باندې نزول وشو نو رسول الله به وحیې لیکوونکي را وغوښتل چې دغه آیاتونه په هغه سورة کې ولیکئ په کوم کې چې داسې داسې راغلي دي او کله چې به په رسول الله (ﷺ) باندې آیت نازل شو نو رسول الله (ﷺ) به ویل چې دغه آیت په فلاني سورت کې د دغو خبرو چې ذکر دي کښېږدئ.

د سورتونو نومونه او د آیاتونو باهمي ترتیب:

رسول الله (ﷺ) د بېلا بېلو آیاتونو مقامات په نښه کړي دي، نو دغه امر قوي شهادت دی چې د آیاتو باهمي ترتیب مسئله د رسول الله (ﷺ) مخته حل شوې ده او د آیاتونو ترتیب د رسول الله (ﷺ) په وخت کې ترسره شوی دی. موږ پر دې باندې ځینې شهادتونه وړاندې کوو:

۱. حضرت فاروق اعظم (رضي الله عنه) وایي چې ما د رسول الله (ﷺ) څخه د کلاله په اړه چې څومره پوښتنې

کړې دي، بل د هیڅ شي مې دومره نه دي کړې، نو رسول الله (ﷺ) اخر راته وویل: « الا تکفیک ایة الصیف التی فی اخر سورة النساء». [صحیح مسلم کتاب الفرائض ج۲، ص ۳۵]

ژباړه: آیا ستا لپاره هغه آیت کافي نه دی چې په دوبي (گرمی) کې نازل شو او د سورة النساء په اخر کې دی.

۲. همدارنگه رسول الله (ﷺ) فرمايي: « من قال حین یصبح ثلث مرات اعوذ بالله السمیع العلیم من الشیطن الرجیم وقرا ثلث آیات من اخر سورة الحشر و کل الله به سبعین الف ملک یصلون علیه حتی یمس... الحدیث». [جامع ترمذی ج۲، ص ۳۱۳]

ژباړه: څوک چې سهار درې ځلې اعوذ بالله السمیع العلیم من الشیطان الرجیم او د سورت الحشر اخري درې آیاتونه تلاوت کړي، د هغه لپاره الله (جل جلاله) اویا (۷۰) زره ملایکې مقررې کوي چې تر ماښامه پورې دده لپاره د رحمت دعاوې کوي.

۳. همدارنگه رسول الله (ﷺ) فرمايي: « من حفظ عشر ایات من اول سورة الکهف عصم من فتنة الدجال». [صحیح مسلم]

ژباړه: څوک چې د سورة کهف لومړني لس (۱۰) آیاتونه په یاد کړي، هغه به د دجال د فتنې څخه په امن کې وي.

۴. رسول الله (ﷺ) دا هم فرمایلي دي: « من قرأ سورة الکهف فی یوم الجمعة اضاء له النور مابین الجمعتین». [رواه البیهقی فی الدعوات الکبیر]

ژباړه: څوک چې هره جمعه سورة کهف تلاوت کړي، د هغه لپاره به د دوو جمعو په منځ کې نور (روښنایي) وي.

۵. رسول الله (ﷺ) فرمايي: «من قرأ یسٓ فی صدر النهار قضیت حاجته». [سنن ابی داود ج۱، ص ۱۹۸]

ژباړه: څوک چې سهار وختي سورت یاسین تلاوت کړي، الله (جل جلاله) به د هغه حاجتونه ور پوره کړي.

۶. رسول الله ﷺ فرمايي: من قرأ الأيتين من اخر سورة البقرة فی لیلة کفاه. [جامع ترمذی ج۲، ص ۳۰۳، ابوداود ج۱، ص ۱۱۹]

ژباړه: څوک چې د سورت بقرې اخري دوه آیاتونه تلاوت کړي، د هغه د ټولې شپې لپاره کفایت کوي.

۷. رسول الله (ﷺ) په یوه بل ځای کې فرمايي: ان سورة من القرآن ثلاثون آیة شفعت لرجل حتی غفرله و هی تبارک الذی بیده الملک. [الاتقان ج۱، ص ۱۰۵]

ژباړه: په قرآن کریم کې دېرش (۳۰) آیاتونه دي، څوک چې یې تلاوت کړي، تر هغه وخته د هغه شفاعت کوي تر څو هغه وبخښل شي، هغه تبارک الذي بیده الملک (سورت الملک) دی.

نو چې رسول الله (ﷺ) د سورتونو د آیتونو حساب هم کوي او د بېلا بېلو سورتو آیتونه هم په نښه کوي، د سورتونو نومونه او د آیتونو شمېر او اعداد را ښیي، نو بیا په دې کې هیڅ شک او شبه نشته چې د آیتونو اړیکه او د سورتونو مرتب کول د رسول الله (ﷺ) مخ ته معلوم شوي دي.

د آیتونو ترتیب توقیفي دی د الله (جل جلاله) له خوا دی چې د انسانانو په واک کې نه دی، چې دا خبره د احادیثو په رڼا کې د تواتر درجې ته رسېدلې ده. [الاتقان ج۱، ص ۱۰۵]

د آیتونو او سورتونو نظم او تعارف:

که چیرې د سورتونو تقدم، تاخر او د هغو نظم د رسول الله (ﷺ) مخ ته نه وای معلوم شوی، نو بیا رسول الله (ﷺ) څنگه په لمونځونو کې مستقل سورتونه تلاوت کول؟ او د رسول الله (ﷺ) په بېلا بېلو وختونو کې د بېلو سورتونو ویل او د هغه د ویلو ترغیب څنگه کېده؟

ابوداؤد کتاب العلم کې رسول الله (ﷺ) حضرت عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) ته فرمايي:اقرا علی سورة النساء.

ژباړه: ماته سورت نساء تلاوت کړه.

عبدالله بن مغفل (رضي الله عنه) وايي چې د مکې د فتحې په ورځ رسول الله (ﷺ) په اوښې باندې ناست و او سورت الفتح یې تلاوت کاوه. [سنن ابوداود ص ۵۱۶]

که چېرې د سورتونو مسئله د رسالت په عهد کې نه وای

معلومـه نـو ددغـو اطلاقاتـو محـل اخر څه شـی دی؟ رسـول اللـه (ﷺ) دا هـم وفرمایـل: مـن قـرء سـورة الواقعـة فـی کل لیلـة مـا تصبـه فاقـة ابـدا. [مشکوة ص ۱۸۹ رواه البیهقـی ویؤیـده مـارواه مسـلم عـن النـواس بن سـمعان قال سـمعت النبي یقـول یؤتـی بالقـرآن یـوم القیامـة واهلـه الذیـن کانـوا یعملـون فـی الدنیـا تقدمـه سـورة البقـره وآل عمـران کانهما غمامتان]

ژباړه: ځـوک چې هـره شـپه د الواقعة سـورت تـلاوت کړي، پـه هغـه هیڅکله لـوږه نـه راځي.

د دې تائیـد امـام مسـلم پـه یوه روایت سره هم کـړی، کوم چې حضـرت نـواس بـن سـمعان (رضـی اللـه عنـه) د رسـول اللـه (ﷺ) څخـه نقـل کـړی چې وایـي: د قیامت پـه ورځ به قـرآن داسې راوړل شي چـې د عمل کوونکو مخ ته به سـورت بقـره او سـورت ال عمـران د وریځـو پـه څېـر راوړل شي.

د دغـه روایاتـو څخه په ورایه ښکاري چې د سـورتونو نومونه د رسـول اللـه (ﷺ) پـه وړانـدې معلوم شـوي دي، که چېرې ټـول قـرآن ترتیبي بڼـه نه درلودلای، نو صحابـه کرامو (رضي اللـه عنهـم) څنګـه قـرآن کریـم ختـم کاوه؟ خپله رسـول الله (ﷺ) پـه کـوم شـکل د دې ښـوونه کولـه او د ختـم لپـاره د وخـت حـد بنـدي او اصلاح یې کوله؟

لـه عثـمان بن عفـان (رضي الله عنـه) څخه روایـت دی چې: «أنـه کان یقـرأ القـرآن فی رکعـة یوتر بها». [ترمـذی ج۲، ص ۳۲۰، استیعاب ج۲، ص ۴۴۹]

ژباړه: نبـي کریـم ﷺ به قـرآن کریم پـه هغه یـوه رکعت کې تـلاوت کاوه چـې وتر بـه یې پـرې اداء کول.

رسول الله دا هم فرمایلي دي:

الحال المرتحل. [ترمذی ج ۲، ص ۳۲۰]

ژباړه: د رسـول اللـه (ﷺ) څخـه د الحـال المرتحـل مفهـوم وپوښـتل شـو، نـو رسـول اللـه وفرمایل:

صاحـب القـرآن یضرب مـن اوله حتـی یبلغ آ خـره و من آخره حتـی یبلـغ اوله کلـما حلا تحل

یقـراء عـن اول القـرآن الـی اخـره و مـن اخـره الـی اولـه کلما حـل ارتحل. [سـنن دارمـی ص۴۴۱]

ژباړه: د قرآن کریم داسې ختـم وکړئ، چـې د ختم سره یې بیا بېرتـه شروع کړئ.

همدارنګه په اصول کافي کې دي:

ومـا الحـال مرتحـل قـال فتـح القـرآن وختمـه وکلما جـاء باله ارتحـل فـی اخـره. [اصـول کافـی ج۲، ۶۰۵ ایران]

ژباړه: قـرآن ویوونکي د اول څخـه تـر اخـره پورې وایـي او د اخـر څخـه بیـا اول تـه راځي، کله چـې منزل بانـدې راشي نو د دم سره روان شي.

نـو چې قـرآن پـاک د سر څخـه بیـا تـر اخـره پـورې د رسـول اللـه (ﷺ) مـخ تـه و او ټـول سـورتونه د رسـول اللـه (ﷺ) مـخ تـه مرتـب وه، ویـل کېـده او نـورو تـلاوت کاوه او د هغه آیتونـو نـزولي ترتیـب نه و، بلکې رسـولي ترتیـب و، کوم چې هـو بهـو د لـوح محفـوظ پـه رقـم په اصولي ترتیـب و.

نـزولي ترتیـب او رسـولي ترتیب دغـه اختلاف د یوه سـورت پـه بېلا بېلـو آیتونـو کـې کـم دی، خـو په نـورو سـورتونو کې باهمـي آیتونـو کـې ډېـر دی، د دې سـبب دا دی چې ځینې وختونـه ځـو ځـو سـورتونه په یـوه وخـت (دور) کې نازلېدل، شروع کېـدل او تـر ډېـره بـه بشـپړ و، کلـه به د کوم سـورت آیتونـه نـازل شـوه خـو تـر اوسـه بـه دغه سـورت نه وو بشـپړ شـوی، چـې د بـل سـورت ځینـې آیتونـه نـازل شـوه، خـو پـه طریقـه سره د قـرآن کریـم جمـع او ترتیـب تـه به هیڅ تاوان نـه رسـېده، د دې مثال داسې ده:

چـې یـو سـړی پـه ډېـرو علومـو پوهېـږي او پـه یـوه وخـت کـې پـه هـرې موضوع کې بېلا بېـل کتابونـه شروع کـړي، د کومـې موضـوع معلومـات چـې د ده مخ تـه راشي، دی هغه پـه اړونـد عنوان کې ولیکي؛ داسې نـه وي چې یـو کتـاب ختـم کـړي بـل کتـاب شروع کـړي.

همدارنګه د سورتونو د ترتیب مسئله ده، د قرآن کریم بېلا بېـل سـورتونه، ځانګـړې رسـالې او ځانګـړو بابونـو یـا تألیفاتو پـه ډول دي. پـه رسـول اللـه (ﷺ) بـه بېلابېلـې رسـالې د بېلابېلـو مضامینـو بـلا ترتیـب نازلېـدې او رسـول اللـه (ﷺ) د هـر مضمـون آیاتونـه پـه هغـه اړونده رسـاله کـې لیکلې، د هغـه ترتیـب یـې ټاکـه، پـه همـدې ډول د آیتونـو د ترتیـب

مسئله معلومه شوه او د سورتونو د ترتیب مسئله په لاندې توګه ده:

د سورتونو ترتیب:

د رسول الله (ﷺ) په عهد مبارک کې ټول قرآن کریم په بېلا بېلو تقطیع کې په بېلا بېلو شیانو باندې لیکل شوی وو او د یوې ټولګې بڼه یې نه درلوده. په دې کې اختلاف دی چې د سورتونو اوسنی ترتیب د رسول الله (ﷺ) څخه و، که وروسته وضعه شوی دئ؟ مګر دا اختلاف هېڅ توپیر نه کوي، ځکه چې د قرآن کریم هر سورت مستقل کتاب یا رساله ده، نو معلومه خبره ده چې د یو مصنف متعدد کتابونه که په یوه ټولګه کې سره یو ځای کړو او باهمي فصل باندې قایم وي، نو د دې په تقدیم یا تاخیر کې هیڅ اثر نه شي پېښېدلای، یعنې په معنی او مطلب باندې اثر نه کوي؛ نو د سورتونو په خپل منځ کې ترتیب که توقیفي هم نه وي، په قرآني ترتیب باندې یې هیڅ اثر نه پرېوزي. که چیرې د یوه کتاب یا رسالې ځینې برخې یا د یو سورت آیات د عوامو د لاسونو په واسطه تقدیم او تاخیر ومنل شي، نو د کتاب یا رسالې ټوله غایه او د مضمون ټول مراد سره مشتبه کېږي، همدغه سبب دی چې د آیاتونو ترتیب کې د امت د خوا تقدیم او تاخیر احتمال پیدا کول موجب کفر دی، خو د سورتونو په ترتیب کې دغه اختلاف تر دې حده نه ده.

خو باید په پام کې ولرو چې د اختلاف دا رعایت یوازې د احتمال تر کچې پورې دی؛ حق خو دغه دی چې د سورتونو موجوده ترتیب هم د رسول الله (ﷺ) لخوا څخه د الله (جل جلاله) په لارښوونه تر سره شوی دی. علامه کرماني (رحمه الله) فرمايي:

ترتیب السور هکذا عندالله فی اللوح المحفوظ.

د سورتونو ترتیب هغه دی چې په لوح محفوظ کې د الله (جل جلاله) لخوا څخه و.

امام ابوبکر انباري (رحمه الله) فرمايي:

یوقف جبریل النبي علی موضع الایة و السورة فاتساق السور کاتساق الایات و الحروف کله من النبي فمن قدم سورة او اخر ها فقد افسد نظم القرآن. [الاتقان]

ژباړه: جبریل علیه السلام به رسول الله (ﷺ) ته د آیتونو او سورتونو مواقع ور ښودلي، د سورتونو باهمي ترتیب دغسې ده لکه د آیاتونو او حروفو باهمي ترتیب. دغه ټول ترتیبات د رسول الله (ﷺ) لخوا څخه دي، څوک چې په دې کې کوم تقدیم یا تاخیر کوي هغه په قرآني نظم کې فساد کوي.

صاحب تفسیر خازن لیکي:

کان رسول الله (ﷺ) یلقن حابه و یعلمهم ما ینزل علیه من القرآن علی الترتیب الذی هو الن فی مصحفنا بتوقیف جبریل علیه السلام. [تفسیر خازن ج۱]

ژباړه: رسول الله (ﷺ) به صحابه کرامو (رضي الله عنهم) ته په دغه ترتیب قرآن کریم ورښوده، په کوم ترتیب چې اوس موجود دی او دغه ټول ترتیب د حضرت جبریل علیه السلام لخوا څخه و (هغه ور وښوده). په رسول الله ﷺ چې څومره قرآن کریم نازل شوی، حضرت جبریل علیه السلام به په هره روژه کې د رسول الله (ﷺ) سره تکرار کاوه، په اخري روژه کې یې دوه ځلې ورسره تکرار کړی. معلومه خبره ده چې په دغه وخت کې د قرآني سورتونو ترتیب ضروري وو او د رسول الله ﷺ د قرآنکریم د ختم لپاره سورتونه په یو رنګ نه یو رنګ ترتیب سره تلاوت کول. دغه ترتیب خو نزولي نه و ځکه رسول الله (ﷺ) خو خپله لیکل نه وو زده او امي و، نو د دغه یقین څخه هیڅ چاره نشته چې ټول قرآن کریم د تلاوت په وخت کې د رسول الله (ﷺ) مخ ته د سورتونو هغه نزولي ترتیب نه و. دغه هغه ترتیب دی د کوم په واسطه چې صحابه کرامو (رضي الله عنهم) قرآن کریم په یوه ټولګه کې سره را غونډ کړی او دغه ترتیب ته امت اوس رسولي ترتیب وايي.

برنامهٔ خاص «عدالت اسلامی»
با محترم شیخ محمد شریف (حقانی) رئیس عمومی تمیز مرکزی ستره محکمه

•محترم شیخ محمد شریف (حقانی) رئیس عمومی تمیز مرکزی ستره محکمه قبل از همه برای تان به برنامهٔ عدالت اسلامی خوش آمدید میگویم و تشکر میکنیم از اینکه بخاطر این برنامه به ما وقت دادید.

•الحمدلله الذی جعل الشریعة المقدسة السمحآء،اساس النظرلمصالح الدین والدنیا،والصلوة والسلام علی من قال فیه وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا،وَعلی آله واصحابه الَّذِينَ هم أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا،وعلی من تبعهم باحسان الی یوم القیامة الکبری وبعد:

سوال اول: محترم شیخ صاحب در ابتداء میخواهیم با علاقمندان برنامهٔ عدالت اسلامی در مورد تمیزهای ستره محکمهٔ امارت اسلامی افغانستان معلومات شریک نمائید که ستره محکمه چند تمیز دارد وکدام است؟

جواب: ستره محکمهٔ امارت اسلامی افغانستان دو ریاست عالی تمیز دارد؛ یك ریاست عالی تمیز در مرکز ستره محکمه و دوم در جنوب غرب کشور فعالیت قضائی دارد.

سوال دوم: شیخ صاحب اگر به علاقمندان برنامهٔ عدالت اسلامی معلومات دهیدکه تحت چتر تمیز مرکزی ستره محکمه چند ریاست و اداره قرار دارد و همچنان پیرامون تشکیل آن معلومات دهید؟

جواب: تحت چتر تمیز مرکزی ستره محکمه پنج ریاست/دیوان (دیوان عمومی جزا، دیوان تجارت، دیوان مدنی و حقوق عامه، دیوان منسوبین نظامی و دیوان امنیت عامه) قرار دارد.

در تشکیل خود ریاست عالی تمیز مرکزی ادارات (ریاست دفتر، آمریت تحریرات، مدیریت تحریرات، مدیریت اسناد و ارتباط، مدیریت عرائض و مفتیان قضائی تمیز) شامل است؛ که در این ادارات جمعاً ۱۶ نفر مصروف خدمت قضائی و اداری هستند.

سوال سوم: شیخ صاحب مهربانی نموده در بارهٔ محکمهٔ تمیز معلومات کوتاه را ارائیه نمائیدو همچنان واضح سازیدکه تمیز مرکزی ستره محکمه کدام مسؤولیت‌های اساسی دارد؟

جواب: محکمهٔ تمیز در تشکیل ستره محکمه یگانه محکمهٔ نهائی است؛ در صورت تائید فیصلهٔ ابتدائیه و یا مرافعه از جانب تمیز آن فیصلهٔ نهائی شده تطبیق میگردد؛ اگر نقض میشود دوباره به فیصلهٔ جدید و یا بخاطر اصلاح به محکمهٔ که فیصله کرده‌است یا به محکمهٔ که طرفین بعد از نقض تمیز به آن موافقه می‌کنند ارسال میگردد.

مسؤولیت های عمده و اساسی محکمهٔ تمیز مرکزی ستره محکمه قرار ذیل است:

۱. محکمهٔ تمیز همان صلاحیت نهائی است که بنابر

استدعاء تمیز طلب و یا صلاحیت قانونی (نقض و ابرام) صحت و سقم فیصله‌های ابتدائیه و مرافعه را ایضاح می‌نماید.

۲. اگر فیصله های محاکم ابتدائیه که وقت مرافعه و تمیز قانونی آنها گذشته باشد و همچنان فیصله‌های امارت اسلامی دور جهاد علیه اشغالگران و یا فیصله‌های دور امارت اسلامی قبلی و یا فیصله‌های قبل از آن که وقت تمیز طلبی آنها گذشته است به تمیز مواصلت ورزد؛ همهٔ آنها را مورد تحقیق قرار داده در مورد آن قرار و یا فیصلهٔ خویش را صادر میکند.

۳. فیصله‌های محکمهٔ خاص برای فیصله‌های ادارهٔ قبلی؛ اگر از جانب مفتیان تمیز قابل تطبیق دانسته نشوند دوباره به محاکم خاص غرض قرار و یا فیصله صحیح موافق طرزالعمل ایشان ارسال میگردد.

٤. اگر فیصله‌های که از دیوان‌های تمیز مرکز به موافقهٔ رئیس تمیز نهائی گردد و همچنان اگر فیصله‌های محاکم خاص برای فیصله‌های ادارهٔ قبلی که از طرف مفتیان تمیز قابل تطبیق دانسته شود؛ اگر حقوقی باشند در این صورت رئیس تمیز به تطبیق آنها به ریاست عمومی حقوق و اگر جزائی باشند به محاکم مرافعه ولایات هدایت میدهد.

٥. فیصله‌های قطعی و نهائی شده اگر قانوناً مورد تجدید نظر قرار گرفته باشد ریاست عالی تمیز آنها را به محکمهٔ که فیصله اخیر را نموده است غرض بازنگری و فیصله مجدد ارسال می‌نماید.

سوال چهارم: شیخ صاحب اگر در این باره هم معلومات دهیدکه مراجعین محاکم در چقدر وقت حق مراجعه به محکمهٔ تمیز را دارند؟ طبق اصول محاکم مدت تمیز طلبی چقدر است؟

جواب: در پاسخ به این سوال باید واضح کنم که:

الف: اگر محکوم علیه و یا گاهی هم محکوم له به فیصله‌های محاکم مرافعه ۲٤ ولایات (که ساحهٔ کاری تمیز مرکز تعیین شده‌است) بعد از ابلاغ قناعت ننمایند؛ در این صورت می‌توانند طی عریضه تمیز طلب شده به ریاست عالی تمیز مراجعه نمایند. تفاوت ندارد که عریضهٔ تمیز طلبی خود را به محکمهٔ مرافعه تقدیم نمایند و عریضه و دوسیه جمعاً از طریق مرافعه به ریاست عالی تمیز ارسال گردد و یا شخص غیر قانع به فیصلهٔ مرافعه بعد از ابلاغ قبول نکرده به ریاست عالی تمیز مرکز عریضه تمیز طلبی خود را تقدیم نماید؛ در این صورت دوسیهٔ مذکوره غرض تحقیق و اجراآت بعدی به ریاست عالی تمیز خواسته می‌شود.

البته فیصله‌های محاکم ابتدائیه که به اساس اقرار مدعی، مدعی علیه، وثیقه مدار حکم و یا ابراء شرعی مبنی باشد و یا قطعی و نهائی شده باشد مرافعه طلبی و تمیز خواهی‌اش مسموع نیست؛ البته وثایق مشبوه از این حکم مستثنی است؛ بلکه فیصله‌های مذکوره از طریق محاکم ابتدائیه تطبیق میگردد و صرف يك نقل فیصله را محاکم ابتدائیه جهت اطلاع به ریاست عالی تمیز ارسال می‌نماید .

همچنان اگر فیصلهٔ محاکم مرافعه به اساس اقرار مدعی، مدعی علیه، وثیقه مدار حکم و یا ابراء شرعی مبنی باشد و یا قطعی و نهائی شده باشد.

ب: وقت تمیز طلبی تاکنون قانونی شش (٦) ماه است، یعنی جانب غیر قانع می تواند بعد از ابلاغ مرافعه تا به شش ماه به تمیز مراجعه کرده تمیز طلب گردد.

و بعد از شش ماه وقت تمیز طلبی جانب غیر قانع ختم شده تمیز طلبی وی قبول نمی‌شود؛ اگر احیاناً بعد از شش ماه تمیز طلب گردد و فیصله تطبیق هم نشده باشد محکمهٔ تمیز صرف حیثیت شرعی آن قرار و یا فیصله را نظرکرده در مورد اجراآت قانونی مینماید.

سوال پنجم: شیخ صاحب يك مورد که مردم به آن بسیار ضرورت دارند عریضه است؛ اگر طریقه و اصول

سپردن عریضه به تمیز مرکزی و طریقۀ گرفتن عریضه را از تمیز واضح نمائید؟

جواب: در پاسخ به این سوال باید نکات ذیل را ارائیه نمایم:

الف: مراجعین محترم می توانند عریضۀ تمیز طلبی و یا عریضۀ در خواست تطبیق فیصله و در خواست قانونی دیگری و یا عریضۀ شکایت را با یك نظم درست در غرفۀ نهم که عقب تعمیر ستره محکمه در صالون مراجعین موقعیت دارد تقدیم نمایند، تا مامورین عرایض آنها را نمبر زده به ریاست تمیز برسانند؛ اگر عارض ضرورت به توضیح بیشتر محتوای عریضه ببیند و یا ریاست عالی تمیز مرکز ضرورت به وضاحت بیشتر عارض نماید، عارض میتواند از غرفه مذکور ورقه اجازه ملاقات گرفته به ریاست تمیز مراجعه نماید تا ملاقات نموده عریضه را توضیح و مشکل خود را واضح سازد.

ب: طریقۀ گرفتن عرایض: مراجعین محترم می توانند عریضۀ خود را بعد از وقتی که مامور عرایض به وی تعیین کرده‌است از غرفۀ نهم اخذ نمایند.

سوال ششم: شیخ صاحب کسی که بخواهد به تمیز عریضه نماید به کدام اصول آنرا ترتیب کند و نوشتن کدام موارد در عریضه حتمی و ضروری است؟

جواب: مراجعین محترم در صورت سپردن عریضه به تمیز مرکزی ستره محکمه نکات ذیل را در نظر بگیرند:

۱. عریضه باید در ورق رسمی باشد و تاریخ داشته باشد.

۲. شهرت عارض و معروض علیه با محل سکونت ایشان در عریضه واضح نوشته شود.

۳. خلاصۀ آن در رأس ورق ذکر شود.

٤. عریضه مختصر بطور واضح با ذکر نوع فیصله (جزائی، حقوقی و یا تجارتی) تحریرگردد مثلا: در عریضۀ تمیز طلبی ذکر محکمۀ که فیصله کرده‌است، تاریخ ابلاغ، نوع آن فیصله و سبب تمیز طلبی نوشته شود؛ اگر یك نقل همان فیصله با عریضه یکجا شود بهتر خواهد بود.

در عریضۀ درخواست تطبیق فیصله بر علاوه شهرت و تاریخ نام محکمۀ که فیصله کرده‌است با نوع فیصله، تاریخ ابلاغ و همچنان محکوم علیه تمیز طلب شده است و یا نشده، اگر نشده وقت تمیز طلبی آن گذشته است یا خیر؛ همه را واضح تحریر نماید و اگر یك نقل همان فیصله را با عریضۀ مذکور یکجا نماید بهتر خواهد بود.

در عریضۀ شکایت بر علاوه شهرت و تاریخ مقصد شکایت را واضح نوشته نماید.

سوال هفتم: دیوان های تمیز مرکزی ستره محکمه در سال ۱٤۰۲ هـ ش چقدر قضیه را حل و فصل نموده است؟

جواب: پنج دیوان تمیز مرکزی در سال ۱٤۰۲ هـ ش به تعداد (۳٦۷۱) دوسیه را رسیدگی نموده است، از آن جمله (۵۳۰) دوسیه فیصله و تائید شده و بخاطر تطبیق ارسال گردیده‌است، به تعداد (۳۱٤۱) دوسیه نقض و به مراجع آن مسترد گردیده است.

به تعداد (۱۰۰۸) دوسیه محکمه خاص (برای فیصله های ادارۀ قبلی) به ریاست عالی تمیز مرکز مواصلت نموده بوده؛ از جمله (۹٦۵) دوسیه آن به تطبیق ارسال شده و (٤۳) دوسیه غرض فیصله و یا اصلاح به مراجع آن مسترد گردیده است.

سوال هشتم: شیخ صاحب اگر در این باره هم معلومات دهید که به مشکلات مردم به کدام اندازه رسیدگی شده‌است و مردم از ادارۀ تمیز چقدر راضی هستند؟

جواب: ریاست عالی تمیز مرکزی به شمول دیوان‌های مربوطه به مشکلات مردم و مراجعین محترم مطابق شرع و قانون تعین شدۀ امارت اسلامی رسیدگی و توجه کامل نموده‌است؛ تا جای که من خدمتگار میدانم کار هیچ مراجعینی در اوقات رسمی بدون عذر شرعی لاینحل نمانده، حتماً قناعت مردم را قانوناً داده شده‌است؛ لهذا به فکر ما از ادارۀ تمیز مرکز همه صاحب دوسیه‌ها و مراجعین راضی هستند حقیقت امر

را الله (عزوجل) میداند.

سوال نهم: شیخ صاحب برای محاکم و بطور خاص به مسؤولین تمیز چه هدایت دارید؟

جواب: از محاکم ما تحت نظر به مسؤولیت شان چنین تقاضا می شود:

۱: به دوسیه‌ها و عرایض مردم توجه خاص نموده بدون مماطله و متابعت هواء نفس در اسرع وقت ممکن موافق شرع و قانون وضع شدهٔ امارت اسلامی رسیدگی نمایند؛ تا من حیث وظیفه به نزد مردم در دنیا و بحضور الله تعالی در آخرت مسؤول نشوند.

الله عزوجل میفرماید: يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ. [سورة ص۲٦]

ترجمه: ای داؤد بدرستیکه ما ساختیم ترا نائب در زمین پس حکم کن میان مردمان بانصاف و پیروی مکن خواهش را که گمراه کند ترا از راه الله بدرستی آنانکه کج میشوند از راه الله ایشان راست عذاب سخت بسبب آن که فراموش کردند روز حساب را.

۲: صورت محاکمه خود را موافق شرع و قوانین قابل اجراء فعلی از مدعی و مدعی علیه با ذکر جزئیه فقه از کتب معتبر حنفی ترتیب نموده در نتیجه قرار و یا فیصلهٔ صحیح صادر نمایند، تا قرار و یا فیصله مورد قناعت طرفین قرار گیرد و یا مورد تائید محاکم بالا تر واقع شده باعث سرگردانی مردم نشود.

عن علی قال: قال لي رسول الله صلی الله علیه و سلم إذا تقاضی إلیك رجلان فلا تقض للأول حتی تسمع كلام الآخر فسوف تدري كيف تقضي قال علي فما زلت قاضيا بعد.

قال أبو عيسى هذا حديث حسن [جامع الترمذی ،باب ما جاء في القاضي لا يقضي بين الخصمين حتى يسمع كلاهما].

۳: اگر کسی به قرار و یا فیصله قناعت نکرده تمیز طلب میشود، دوسیه طبق قانون بدون تأخیر به ریاست عالی تمیز ارسال نمایند.

٤: اگر از ایشان در بارهٔ یك دوسیه و یا کدام عریضه معلومات خواسته میشود، عاجل معلومات دقیق ارائیه نمایند تا مردم سرگردان نشوند.

٥: دوسیه‌های که با ایشان به تطبیق ارسال میشود عاجل تطبیق نموده، نگذارند که حق کسی ضایع شود.

مسؤولین قضائی ریاست عالی تمیز مرکز مطابق مواد اصولنامه و قوانین که در برنامه اخبار میزان ستره محکمه بخصوص آن مواد مربوط به تمیز نشر میگردد اجراآت و فیصلهٔ خویش را عیار سازند.

مسؤولین اداری ریاست عالی تمیز مرکز وظایف سپرده شده خود را بطور درست به پیش ببرند و بدانندکه اجراآت، قرارها و فیصله‌های ایشان نهائی است؛ لهذا از هر نوع سکتگی و خطاء جلوگیری نمایند.

سوال دهم: شیخ صاحب به مردم عام چه پیام دارید؟

جواب: به مردم عام پیام اینست که:

ألف: به محاکم خویش اعتماد داشته بدون دلیل یقینی شکار تبلیغات سوء فاسقان و بی‌دینان نشوند.

الله تعالی میفرماید: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ. [الحجرات٦]

ترجمه: ای مؤمنان اگر بیارد پیش شما کدام فاسق خبری پس تحقیق کنید (از جهت خوف) اینکه برسانید ضرر قومی را بنادانی پس بگردید بر کرده خود پشیمانان.

ب: در وقت مراجعه به محاکم نظم و ادب را مراعات نموده و هیچگاه مزاحم کارمندان اداری و قضائی نشوند؛ تا کار ایشان به شکل درست انجام گردد.

ومن الله التوفيق.

گزارش اجراآت قضائی و اداری قوهٔ قضائیه
طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش
بخش اول
فعالیت‌های قضائی

قسمت اول:

گزارش از اجراآت قضائی طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش دیوان‌های (۱۰) گانهٔ تمیز ستره محکمه:

دیوان‌های (۱۰) گانهٔ ستره محکمه در مرحلهٔ تمیز (۵) دیوان آن در مرکز تحت اثر ریاست عالی تمیز زون مرکز و (۵) دیوان زون جنوب غرب (کندهار) تحت اثر معاونیت قضائی زون کندهار فعالیت می‌نمایند که طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ. ش جمعاً به تعداد (۷۵۹۸) قضیه تحت کار دیوان‌های متذکره بوده، از جمله (۲۴۳۳) قضیهٔ جزائی، (۴۰۲۲) قضیهٔ مدنی، (۶۶۸) قضیهٔ تجارتی(۱۵۴(قضیهٔ منسوبین نظامی (۳۲۱) قضیهٔ دیوان امنیت عامه می باشد که جزئیات آن در ذیل ارائیه می‌گردد:

الف - گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های (۵) گانهٔ ریاست عالی تمیز زون مرکز:

۱- گزارش اجراآت قضائی دیوان جزای تمیز زون مرکز:

دیوان جزای تمیز زون مرکز طی ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش جمعاً به تعداد (۱۷۷۷) قضیه داشته که از جمله (۴۸) قضیه تائید، (۱۲۸) قضیه نقض، (۳۶) قضیه تعدیل، (۷) قضیه فیصله شده، (۳۴) قضیه ذریعهٔ مکتوب مسترد شده و (۱۵۲۴) قضیهٔ دیگر آن تحت کار دیوان مذکور قرار دارد.

۲- گزارش اجراآت قضائی دیوان امنیت عامهٔ تمیز زون مرکز:

در دیوان امنیت عامهٔ تمیز زون مرکز طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۱۷۹) قضیه موجود بوده که از جمله (۱۵) قضیه تائید، (۱۵) قضیه نقض، به (۳۷) قضیه ذریعهٔ قرار رسیدگی صورت گرفته، (۴۶) قضیه ذریعهٔ مکتوب مسترد شده و (۶۶) قضیهٔ دیگر آن تحت کار دیوان مذکور قرار دارد.

۳- گزارش اجراآت قضائی دیوان جرایم منسوبین نظامی تمیز زون مرکز:

دیوان منسوبین نظامی تمیز زون مرکز طی ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش جمعاً به تعداد (۱۰۷) قضیه داشته که از جمله (۲۱) قضیه نقض شده، (۲۰) قضیه تائید شده، (۱۶) قضیه ذریعهٔ مکتوب مسترد شده و (۵۰) قضیهٔ دیگر آن تحت کار دیوان مذکور قرار دارد.

۴- گزارش اجراآت قضائی دیوان مدنی تمیز زون مرکز:

دیوان مدنی تمیز زون مرکز طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۳۱۱۶) قضیه داشته که از جمله (۲۵) قضیه تائید شده، (۲۸۵) قضیه نقض شده، به (۷۳) قضیه توسط قرار رسیدگی صورت گرفته، (۳۹۰) قضیه ذریعهٔ مکتوب مسترد شده، (۱۰) قضیه فیصله شده و (۲۳۳۳) قضیهٔ دیگر آن تحت کار دیوان مذکور قرار دارد.

۵- گزارش اجراآت قضائی دیوان رسیدگی به قضایای تجارتی تمیز زون مرکز:

دیوان تجارتی تمیز زون مرکز طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۵۵۲) قضیه داشته که از جمله (۲۷) قضیه تائید شده، (۴۶) قضیه نقض شده، به (۱۲) قضیه ذریعهٔ قرار رسیدگی شده، (۴) قضیه فیصله شده، (۴۷) قضیه ذریعهٔ مکتوب مسترد شده و (۴۱۶) قضیهٔ دیگر آن تحت کار دیوان مذکور قرار دارد.

ب – گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های (۵) گانهٔ معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار):

۱- گزارش اجراآت قضائی دیوان جزاء تمیز معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار):

در دیوان جزاء تمیز معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار) طی ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش جمعاً به تعداد (۶۵۶) قضیه موجود بوده که از جمله (۹) قضیه تائید شده، (۱۳۴) قضیه نقض شده، (۳) قضیه فیصله شده، (۱۲۵) قضیه ذریعهٔ

مکتوب مسترد شده و (۳۸۵) قضیۀ دیگر آن تحت کار دیوان مذکور قرار دارد.

۲- گزارش اجراآت قضائی دیوان امنیت عامۀ تمیز معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار):

دیوان امنیت عامۀ تمیز معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار) طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۱۴۲) قضیه داشته که از جمله (۲٤) قضیه نقض شده، (۱۲) قضیه ذریعۀ مکتوب مسترد شده، به (۲۹) قضیه ذریعۀ قرار رسیدگی شده و (۷۹) قضیۀ دیگر آن تحت کار دیوان مذکور قرار دارد.

۳- گزارش اجراآت قضائی دیوان جرایم منسوبین نظامی تمیز معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار):

دیوان منسوبین نظامی تمیز معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار) طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (٤۷) قضیه داشته که از جمله (۳) قضیه فیصله شده، (۱٦) قضیه ذریعۀ مکتوب مسترد شده، به (۱۲) قضیه ذریعۀ قرار رسیدگی شده و (۱٦) قضیۀ دیگر آن تحت کار دیوان مذکور قرار دارد.

٤- گزارش اجراآت قضائی دیوان مدنی تمیز معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار):

دیوان رسیدگی به قضایای مدنی تمیز معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار) طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۹۰٦) قضیه داشته که از جمله (۱۷) قضیه تائید شده، (٦۲) قضیه نقض شده، (۲۹) قضیه اجراء شده، (۳۲) قضیه ذریعۀ مکتوب مسترد شده و (۷٦٦) قضیۀ دیگر آن تحت کار دیوان مذکور قرار دارد.

٥- گزارش اجراآت قضائی دیوان تجارتی تمیز معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار):

دیوان رسیدگی به قضایای تجارتی تمیز معاونیت قضائی زون جنوب غرب (کندهار) طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۱۱٦) قضیه داشته که از جمله (۲۰) قضیه تائید شده، (٥۰) قضیه نقض شده، (٤) قضیه قطعی شده، (۲۲) قضیه ذریعۀ مکتوب مسترد شده و (۲۰) قضیۀ دیگر آن تحت کار دیوان مذکور قرار دارد.

قسمت دوم:

گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های محاکم مرافعۀ (۳٤) ولایات کشور:

به اساس راپورهای واصلۀ دیوان‌های محاکم مرافعۀ (۳٤) ولایت کشور طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۱٤٦۸۰) قضیه داشته‌است؛ از جمله (۲۹٦۲) قضیۀ جزائی، (۹۱۹۷) قضیۀ مدنی، (۸٥۲) قضیۀ تجارتی، (۳۲۷) قضیۀ منسوبین نظامی و (۱۳٤۲) قضیۀ امنیت عامه می‌باشد که جزئیات آن در ذیل ارائیه میگردد:

۱-گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های جزاء محاکم مرافعۀ (۳٤) ولایت:

دیوان‌های جزاء محاکم مرافعۀ (۳٤) ولایت طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۲۹٦۲) قضیه داشته که از جمله (۳۱٤) قضیه ذریعۀ مکتوب مسترد شده، به (۱۰٦۰) قضیه ذریعۀ قرار قضائی و فیصله رسیدگی شده، (٤۹۸) قضیه فیصله شده و (۱۰۹۰) قضیۀ دیگر آن تحت کار دیوان‌های مذکور قرار دارد.

۲-گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های امنیت عامۀ محاکم مرافعۀ (۳٤) ولایت:

دیوان‌های امنیت عامۀ محاکم مرافعۀ (۳٤) ولایت طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۱۳٤۲) قضیه داشته که از جمله (۱٤۳) قضیه ذریعۀ مکتوب مسترد شده، (٦۲۹) قضیه ذریعۀ قرار قضائی رسیدگی شده، (۲۳٦) قضیه فیصله شده، (۳۳٤) قضیۀ دیگر آن تحت کار دیوان‌های مذکور قرار دارد.

۳-گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های منسوبین نظامی محاکم مرافعۀ (٦) ولایت درجۀ اول:

دیوان‌های منسوبین نظامی محاکم مرافعه طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۳۲۷) قضیه داشته که از جمله (۷٤) قضیه ذریعۀ مکتوب مسترد شده، به (۹۰) قضیه ذریعۀ قرار قضائی رسیدگی شده، (۲٥) قضیه فیصله شده، (۱۳۸) قضیۀ دیگر آن تحت کار دیوان‌های مذکور قرار دارد.

۴-گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های مدنی محاکم مرافعهٔ (۳٤) ولایت:

در دیوان‌های رسیدگی به قضایای مدنی محاکم مرافعه طی ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۹۱۹۷) قضیه وارد شده که از جمله (٤٦٤) قضیه ذریعهٔ مکتوب مسترد شده، به (۲٤٤٦) قضیه ذریعهٔ قرار قضائی رسیدگی شده، (٤۳۲) قضیه فیصله شده و (۵۸۵۵) قضیهٔ دیگر آن تحت کار دیوان‌های مذکور قرار دارد.

۵-گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های تجارتی محاکم مرافعهٔ (٦) ولایت درجهٔ اول:

دیوان‌های رسیدگی به قضایای تجارتی محاکم مرافعه طی ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۸۵۲) قضیه داشته که از جمله (٦۸) قضیه ذریعهٔ مکتوب مسترد شده، به (۲٦۱) قضیه ذریعهٔ قرار قضائی رسیدگی شده، (۵۲) قضیه فیصله شده و (٤۷۱) قضیهٔ دیگر آن تحت کار دیوان‌های مذکور قرار دارد.

قسمت سوم:

گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های محاکم ابتدائیهٔ شهری و محاکم ابتدائیهٔ ولسوالی‌های (۳٤) ولایت:

به اساس راپورهای واصلهٔ دیوان‌های محاکم ابتدائیهٔ شهری و محاکم ابتدائیهٔ ولسوالی‌های (۳٤) ولایت کشور، طی ربع اول سال ۱٤۰۳ جمعاً به تعداد (۸۹۳۹٦) قضیه در محاکم متذکره موجود بوده که از جمله (۱٦۲۷۹) قضیهٔ جزائی، (٤۹۱۸۱) قضیهٔ مدنی و (۱۲٦۳۰) قضیهٔ تجارتی، (۵۷۸۱) قضیهٔ امنیت عامه، (۱۵۰۳) قضیهٔ ترافیکی، (۲۳۳۹) قضیهٔ منسوبین نظامی، (۱۰۳) قضیهٔ مربوط به محکمهٔ ابتدائیهٔ اختصاصی جلوگیری از غصب املاک امارتی ولایات کابل، بلخ و کندهار می‌باشد که جزئیات آن در ذیل ارائیه می‌گردد:

۱-گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های جزاء محاکم ابتدائیهٔ شهری و قضایای جزائی محاکم ابتدائیهٔ ولسوالی‌های (۳٤) ولایت:

دیوان‌های جزاء محاکم ابتدائیهٔ شهری و بخش جزائی محاکم ابتدائیهٔ ولسوالی‌های (۳٤) ولایت طی ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۱٦۲۷۹) قضیه داشته که از جمله (٦٤٤) قضیه ذریعهٔ مکتوب مسترد شده، به (۳٦۸٤) قضیه ذریعهٔ قرار قضائی رسیدگی شده، (۵۹۳۱) قضیه فیصله شده و (٦۰۲۰) قضیهٔ دیگر آن تحت کار محاکم مذکور قرار دارد.

۲-گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های امنیت عامهٔ محاکم ابتدائیهٔ شهری (۳٤) ولایت:

در دیوان‌های امنیت عامهٔ محاکم ابتدائیهٔ شهری (۳٤) ولایت طی ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۵۷۸۱) قضیه موجود بوده که از جمله (٤۸۱) قضیه ذریعهٔ مکتوب مسترد شده، به (۷۹۱) قضیه ذریعهٔ قرار قضائی رسیدگی شده، (۲۱۸۸) قضیه فیصله شده و (۲۳۲۱) قضیهٔ دیگر آن تحت کار دیوان‌های مذکور قرار دارد.

۳-گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های ترافیکی محاکم ابتدائیهٔ شهری (۳۰) ولایت:

دیوان‌های ترافیکی محاکم ابتدائیهٔ شهری (۳۰) ولایت طی ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۱۵۰۳) قضیه داشته که از جمله (۲۷۲) قضیه ذریعهٔ مکتوب مسترد شده، به (۲۲۵) قضیه ذریعهٔ قرار قضائی رسیدگی شده، (٤٦۹) قضیه فیصله شده و (۵۳۷) قضیهٔ دیگر آن تحت کار دیوان‌های مذکور قرار دارد.

٤-گزارش اجراآت قضائی محاکم ابتدائیهٔ منسوبین نظامی (۱۰) ولایات زون کشور:

محاکم ابتدائیهٔ منسوبین نظامی (۱۰) ولایات زون کشور طی ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۱۵۸۰) قضیه داشته که از جمله (۱٤۵۵) فیصله شده و (۱۲۵) قضیهٔ دیگر آن تحت کار محاکم مذکور قرار دارد.

۵-محکمهٔ ابتدائیهٔ اختصاصی مواد مخدر ولایت کابل:

در محکمهٔ ابتدائیهٔ اختصاصی مواد مخدر ولایت کابل طی ربع اول سال ۱٤۰۳هـ ش جمعاً به تعداد (۹۸٦) قضیه موجود بوده که از جمله (۲) قضیه مکتوبی مسترد شده، به (۷۳) قضیه ذریعهٔ قرار قضائی رسیدگی شده، (۳۱۳) قضیه فیصله شده و (۵۹۸) قضیهٔ دیگر آن تحت کار محکمهٔ مذکور قرار دارد.

٦- محکمۀ ابتدائیۀ اختصاصی جلوگیری از غصب و استرداد زمین‌های غصب شدۀ امارتی:

در محکمۀ ابتدائیۀ اختصاصی جلوگیری از غصب و استرداد زمین‌های غصب شدۀ امارتی طی ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش جمعاً به تعداد (۱۰۳) قضیه موجود بوده که از جمله به (۱٦) قضیه توسط قرار قضائی رسیدگی شده، (۵۸) قضیه مکتوبی مسترد شده، (۳) قضیه فیصله شده و (۲٦) قضیۀ دیگر آن تحت کار محکمۀ مذکور قرار دارد.

۷-گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های مدنی محاکم ابتدائیۀ شهری و قضایای حقوقی محاکم ابتدائیۀ ولسوالی‌های (۳٤) ولایت:

در دیوان‌های مدنی محاکم ابتدائیۀ شهری و بخش حقوقی محاکم ابتدائیه ولسوالی‌های (۳٤) ولایت طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (٤۹۱۸۱) قضیه موجود بوده که از جمله (۱۷۷۳) قضیه ذریعۀ مکتوب مسترد شده، به (۱۰۲۳۰) قضیه ذریعۀ قرار قضائی رسیدگی شده، (۵٦۸۹) قضیه فیصله شده و (۳۱٤۸۹) قضیۀ دیگر آن تحت کار دیوان‌های مذکور قرار دارد.

۸-گزارش اجراآت قضائی دیوان‌های ابتدائیۀ تجارتی محاکم شهری (٦) ولایت درجۀ اول و یک ولایت درجه دوم :

در دیوان‌های ابتدائیۀ تجارتی محاکم شهری (٦) ولایت درجۀ اول طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش جمعاً به تعداد (۱۲٦۳۰) قضیه موجود بوده که از جمله (۳۰۷) قضیه ذریعۀ مکتوب مسترد شده، به (۱٦۷۵) قضیه ذریعۀ قرار قضائی رسیدگی شده، (٦۹٦) قضیه فیصله شده و (۹۹۵۲) قضیۀ دیگر آن تحت کار دیوان‌های مذکور قرار دارد.

قسمت چهارم:

تعداد وثایق اجراء شده:

تعداد و انواع وثایق اجراء شده در آمریت‌های وثایق، دیوان‌های مدنی، تجارتی و محاکم ابتدائیۀ ولسوالی‌های ولایات کشور طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش مطابق به (۱٤٤٥/۹/۱۰ – ۱٤٤٥/۱۲/۱٤) هـ.ق

شماره	نوع وثیقه	تعداد وثایق
۱	قباله قطعی	۸۹۹
۲	قباله دولتی	۱۸
۳	طلاق خط	۱٦٤
٤	اصلاح خط	۷۵٦
۵	خلع خط	٤٤
٦	نکاح خط	۱۸۸٦۰
۷	وکالت خط	۱۰۸۲۳
۸	اقرار خط	۳٦۵۹
۹	وصایت خط	۲٤٦۸
۱۰	نفقه خط	۲۹
۱۱	ابراء خط	۳٦۱
۱۲	ضمانت خط	۷۰۸
۱۳	مثنی خط	۱۱۳
۱٤	حصر وراثت خط	۳۲۱٤
۱۵	رسید خط	۱۸
۱٦	قیم خط	۳۵
۱۷	حجت خط	۵
۱۸	رضایت خط	۱۹
۱۹	تملیک خط	۳۲
۲۰	تقسیم خط	۱۱
۲۱	زوجیت خط	٦۷۸
۲۲	اجاره خط	۳
۲۳	لاجایدادی	۵۵
۲٤	محرم خط	۱۲٤
۲۵	تضمین خط	۳۰۱
۲٦	تجویز خط	۳
۲۷	قرار داد خط	٤
مجموع		٤۳٤۰٤

قسمت پنجم:

تعداد قضایای موجود و وثایق اجراء شده:

جدول توحیدی تعداد قضایای جزائی و حقوقی در مرحلهٔ ابتدائیه، مرافعه و وثایق اجراء شده در هر ولایت کشور با در نظرداشت پرکار و کم کار بودن محاکم طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش مطابق به (۱۴۴۵/۹/۱۰ – ۱۴۴۵/۱۲/۱۴) هـ.ق.

شماره	ولایات	مجموع قضایا	قضایای رسیده گی شده			قضایای باقی مانده	تعداد وثایق اجراء شده
			مسترد مکتوبی	قرارقضائی	فیصله شده		
۱	ولایت کابل	۲۲۹۲۴	۱۰۵۶	۲۵۹۹	۳۵۲۹	۱۵۷۴۰	۹۲۱۳
۲	ولایت هرات	۸۵۱۹	۵۶۸	۱۱۵۲	۱۴۵۰	۵۳۴۹	۳۹۷۵
۳	ولایت بلخ	۶۹۰۰	۳۶۶	۱۷۹۲	۹۶۸	۳۷۷۴	۲۳۷۲
۴	ولایت کندز	۶۹۸۰	۱۳۶	۱۱۰۳	۷۲۶	۵۰۱۵	۱۴۳۹
۵	ولایت ننگرهار	۵۹۰۱	۱۶۷	۸۵۸	۹۷۸	۳۸۹۸	۹۷۲
۶	ولایت تخار	۴۸۹۶	۱۲۴	۷۹۲	۷۲۳	۳۲۵۷	۱۰۸۶
۷	ولایت بغلان	۴۲۹۶	۱۸۹	۱۳۷۹	۳۸۰	۲۳۴۸	۱۱۱۸
۸	ولایت کندهار	۳۵۴۳	۱۴۶	۸۰۷	۸۵۳	۱۷۳۷	۱۹۳۲
۹	ولایت بدخشان	۳۲۳۳	۲۵۹	۷۳۳	۳۱۱	۱۹۳۰	۱۰۶۲
۱۰	ولایت هلمند	۳۲۱۳	۶۲	۹۴۴	۱۰۹۷	۱۱۱۰	۱۴۵۵
۱۱	ولایت غزنی	۲۸۷۱	۱۲۷	۷۶۵	۶۴۸	۱۳۳۱	۱۳۲۶
۱۲	ولایت فاریاب	۲۶۱۳	۱۰۶	۸۲۰	۷۳۰	۹۵۷	۱۷۲۷
۱۳	ولایت غور	۲۴۰۰	۷۰	۵۰۲	۳۲۵	۱۵۰۳	۸۶۰
۱۴	ولایت بادغیس	۱۹۹۷	۱۲۴	۸۹۰	۴۰۳	۵۸۰	۵۴۹
۱۵	ولایت خوست	۱۹۷۴	۷۹	۳۹۰	۵۴۲	۹۶۳	۴۹۱
۱۶	ولایت جوزجان	۱۵۸۵	۷۳	۴۶۸	۳۹۶	۶۴۸	۱۰۹۰
۱۷	ولایت پکتیا	۱۵۲۳	۶۸	۴۲۴	۴۰۰	۶۳۱	۴۷۰
۱۸	ولایت بامیان	۱۵۰۷	۷۰	۲۷۷	۲۳۳	۹۲۷	۴۷۰
۱۹	ولایت سمنگان	۱۴۸۲	۶۳	۴۸۴	۲۲۳	۷۱۲	۶۴۰
۲۰	ولایت پروان	۱۴۷۲	۱۴۵	۴۹۹	۲۴۱	۵۸۷	۱۲۵۶
۲۱	ولایت فراه	۱۴۴۲	۳۳	۲۹۷	۵۷۳	۵۳۹	۱۲۲۳
۲۲	ولایت لغمان	۱۳۹۴	۱۱۳	۲۸۸	۱۹۶	۷۹۷	۶۸۵
۲۳	ولایت کاپیسا	۱۳۱۳	۵۲	۲۱۶	۲۳۹	۸۰۶	۴۷۵
۲۴	ولایت سرپل	۱۳۰۵	۹۳	۵۰۷	۲۹۹	۴۰۶	۶۵۳
۲۵	ولایت لوگر	۱۲۲۸	۶۱	۳۱۰	۱۵۵	۷۰۲	۵۶۶
۲۶	ولایت زابل	۱۲۱۶	۵۷	۲۷۰	۲۷۱	۶۱۸	۴۸۸

۲۷	ولایت کنرها	۱۱۸۰	٦۹	۲٦۷	۲٥٤	٥۹۰	٥٥٤
۲۸	ولایت ارزگان	۱۱٤۲	۷۲	۳٥۱	٤۲٦	۲۹۳	۱۳۷٤
۲۹	ولایت نیمروز	۱۰٦۳	۱٥	٥٦۳	۳۰۷	۱۷۸	٥۷۹
۳۰	ولایت پکتیکا	۹٦۸	٤۷	۲۲۸	۱٥٦	٥۳۷	٤۳۲
۳۱	ولایت میدان وردک	۸۹۷	٥۲	۲٦٥	۸۷	٤۹۳	٤٦٦
۳۲	ولایت دایکندی	٤۷٤	۳٤	۱٦۹	۱٦۲	۱۰۹	۷٤٥
۳۳	ولایت پنجشیر	۳۰٥	۱٥	۷۳	٥٤	۱٦۳	۱٥٥٥
۳٤	ولایت نورستان	۳۲۰	۱۳	۷۲	۳٥	۲۰۰	۱۱٦
مجموع	۱۰٤۰۷٦	٤۷۲٤	۲۱٥٥٤		۱۸۳۷۰	٥۹٤۲۸	٤۳٤۰٤

قسمت ششم

اجرآت کاری ریاست عمومی حقوق جدول توحیدی راپور اجرآت کاری ریاست عمومی حقوق و واحد های ولایتی طی ربع (اول) سال (۱۴۰۳) هـ.ش مطابق (۱۴۴۵/۹/۱۰ – ۱۴۴۵/۱۲/۱۴) هـ.ق

شماره	مرکز / ولایات	عرایض باقی مانده از ربع گذشته: مدنی	عرایض باقی مانده از ربع گذشته: فامیلی	عرایض باقی مانده از ربع گذشته: تجارتی	عرایض وارده جدید: مدنی	عرایض وارده جدید: فامیلی	عرایض وارده جدید: تجارتی	مجموع عرایض	عرایض بررسی شده: راجع شده به سایر ادارات	عرایض بررسی شده: اصلاح و ابراء	عرایض بررسی شده: حفظ شده	عرایض بررسی شده: محول شده به محکمه	عرایض تحت کار	دوسیه جات باقی مانده از ربع گذشته: مدنی	دوسیه جات باقی مانده از ربع گذشته: تجارتی	دوسیه جات وارده جدید: مدنی	دوسیه جات وارده جدید: تجارتی	مجموع دوسیه جات	اجراآت صورت گرفته در قبال دوسیه جات: راجع شده به سایر ادارات	اجراآت: حفظ شده	اجراآت: محول شده به محکمه	تطبیق شده: مدنی	تطبیق شده: تجارتی	تطبیق شده: حقوق عامه	تطبیق ناشده: مدنی	تطبیق ناشده: تجارتی	تطبیق ناشده: حقوق	دوسیه های تحت کار
۱	کابل	۱۰۳	۱	۱۷	۲۴۰۴	۴۸۲	۳۷۴۹	۶۷۵۶	۲۱۲	۲۸۵	۲۷۷۶	۸۰۱	۲۶۸۲	۱۸۷	۷۲	۱۸۸۳	۱۸۵۲	۳۹۹۴	۴۸۵	۱۳۵۵	۷۶۹	۲۲۸	۰	۰	۱۲	۰	۰	۱۱۴۵
۲	هرات	۱۴۵۱	۷۴۵	۹۴۲	۲۹۵۵	۱۸۴۳	۴۱۶۲	۱۲۰۹۸	۶۱۶	۱۷۸۲	۴۹۰۹	۱۶۷۱	۳۱۲۰	۹۲	۵۳	۴۶۸	۳۲۸	۹۴۱	۶۵	۳۶۱	۷۶	۲۵۲	۰	۰	۰	۰	۰	۱۸۷
۳	بلخ	۳۹۱	۳۵۲	۲۳	۱۳۴۷	۱۲۱۸	۱۳۱	۳۴۵۲	۸۰	۲۸۰	۱۲۶۹	۶۲۵	۱۱۸۸	۱۶۹	۱۳۲	۸۱۴	۶۰۷	۱۷۲۲	۱۱۶	۸۱۶	۳۰۵	۵۹	۰	۰	۲۳۳	۰	۰	۱۹۳
۴	بدخشان	۲۱۹	۲۷	۵۶	۱۹۳۲	۱۴۲	۴۸۹	۲۸۶۵	۲۹	۶۶۷	۷۶۸	۵۶۱	۸۴۰	۶۸	۲۵	۹۸۶	۱۵۹	۱۲۳۸	۱۰۰	۶۹۷	۲۲۶	۵۶	۰	۰	۸	۰	۰	۱۵۱
۵	بادغیس	۶۴	۹	۵۴	۵۴۳	۱۲۰	۳۱۴	۱۱۰۴	۵	۳۱۷	۲۴۷	۳۹۱	۱۴۴	۲۶	۰	۲۴۳	۴	۲۷۳	۲۴	۳۲۰	۱۲	۵	۰	۰	۲	۰	۰	۱۰
۶	غزنی	۱۴۷	۶۴	۱۵۷	۱۴۹۳	۱۰۰	۹۱۷	۲۸۷۸	۷۱	۹۶۷	۷۱۴	۵۰۰	۶۲۶	۵۴	۱۱۷	۹۱	۶۳	۳۲۵	۱۱	۷۵	۸	۶۵	۰	۰	۴	۰	۰	۱۶۲
۷	تخار	۰	۰	۰	۱۶۰۱	۱۹۹	۹۰۴	۲۷۰۴	۷۴	۴۸۷	۷۸۰	۶۸۳	۶۸۰	۱۴۵	۴۱	۵۹۴	۲۶۳	۱۰۴۳	۵۷	۷۹۳	۷۲	۶۲	۰	۰	۱۵	۰	۰	۴۴
۸	سمنگان	۱۱۲	۲	۲	۱۰۰۶	۱۴	۲۲	۱۱۵۸	۱۸	۲۲۷	۲۸۳	۲۲۸	۲۹۲	۱۴	۰	۳۹۹	۲۲	۴۳۶	۱۱۱	۱۴۱	۱۰۵	۳۶	۲	۴	۰	۰	۰	۳۷
۹	سرپل	۴۳	۱۳	۱۰	۶۳۹	۶۰	۱۵۳	۹۱۸	۵۹	۱۹۱	۳۵۵	۱۳۴	۱۷۹	۲۲	۱	۱۵۰	۳	۱۷۷	۱۳	۱۰۲	۲۵	۲	۶	۱۹	۰	۰	۰	۰
۱۰	پروان	۰	۰	۰	۵۲۷	۶۲	۳۶۲	۹۵۱	۱۸	۲۴۲	۱۹۶	۱۵۹	۳۳۶	۰	۰	۳۴۴	۱۴۳	۴۸۷	۷۹	۱۸۲	۱۵۶	۲۵	۰	۰	۰	۰	۰	۴۵
۱۱	ننگرهار	۵۱	۰	۲۹	۶۴۵	۵۵	۸۲۵	۱۶۰۵	۳۴	۳۱۳	۲۵۷	۳۱۵	۶۸۶	۳۹	۶۵	۴۵۱	۳۲۶	۸۸۱	۱۰۵	۸۹	۱۸۷	۱۵۵	۰	۰	۳۳۸	۰	۰	۷
۱۲	فاریاب	۱۵۰	۱۱	۱۳۹	۸۸۵	۴۶	۶۴۴	۱۸۷۵	۲۴	۲۶۳	۷۰۴	۵۳۵	۳۴۹	۱۸	۱۳	۲۲	۲۲	۷۵	۷	۷	۵	۳۵	۰	۰	۱	۰	۰	۲۰
۱۳	کندز	۶۳	۰	۳۳	۹۴۵	۶۹	۶۹۱	۱۸۰۱	۳۴	۳۵۱	۶۴۱	۴۲۶	۳۴۹	۸۳۲	۸۹	۴۴۴	۱۵۵	۱۵۲۰	۶۸	۷۶	۱۰۸	۲۷	۲	۰	۳۸	۲۰	۳	۱۱۷۸
۱۴	کاپیسا	۸۲	۲	۳۶	۶۷۱	۳۹	۳۶۹	۱۱۹۹	۳۶	۲۵۶	۳۷۲	۲۴۷	۲۸۸	۱۲	۵	۲۴۶	۷۸	۳۴۱	۶۵	۱۳۸	۷۶	۲۵	۷	۰	۲	۴	۰	۲۴
۱۵	لوگر	۷۸	۳	۱۲۰	۴۳۴	۴۰	۴۷۹	۱۱۵۴	۷	۱۱۸	۴۱۱	۱۱۴	۵۰۴	۲	۰	۷۵	۱۰۵	۱۸۲	۸۴	۱۹	۷	۲۰	۰	۰	۴	۰	۰	۴۸
۱۶	هلمند	۱۹	۱	۱۰	۲۹۰	۱۷	۱۷۶	۵۱۳	۱۱	۲۰۷	۷۷	۱۳۱	۸۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۷	نیمروز	۸۰	۰	۲۰۰	۳۰۶	۴	۵۲۹	۱۱۱۹	۰	۸۲	۳۰۶	۶۹	۶۶۳	۱	۰	۳	۳	۷	۰	۱	۱	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۲
۱۸	کندهار	۰	۰	۰	۷۴۴	۱۵۱	۱۱۱۱	۲۰۰۶	۴۶	۳۲۴	۲۹۳	۳۹۵	۹۳۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۹	کنرها	۲۱۲	۱	۶۸	۵۷۷	۱۳	۲۸۶	۱۲۵۷	۲۳	۴۵۰	۳۷۵	۱۰۸	۳۰۱	۹۲	۲۸	۲۵۳	۱۱۳	۴۸۶	۸۷	۹۰	۱۶۱	۳۶	۱	۰	۱	۰	۰	۱۱۰
۲۰	پکتیکا	۳۴	۱	۱۶	۱۴۱	۱۳	۵۴	۲۵۹	۱۸	۶۰	۵۸	۲۲	۱۰۱	۱۶	۰	۸	۰	۲۴	۳	۱۴	۰	۴	۰	۰	۰	۰	۰	۳
۲۱	بغلان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۲	بامیان	۳۱	۰	۰	۶۰۷	۱۸	۲۱۸	۸۶۴	۱۱	۱۷۲	۲۴۷	۱۸۸	۳۴۶	۳۷	۱۲	۱۴۶	۶۹	۲۶۴	۱	۱۰۴	۳۶	۴۸	۰	۰	۰	۰	۰	۷۵
۲۳	غور	۸۵	۱	۲۰	۱۳۳۳	۱۷۲	۱۳۶	۱۷۳۶	۱۸	۲۶۴	۳۶۰	۳۱۷	۷۷۷	۸۲	۶	۲۱۷	۴	۳۰۹	۱۷	۱۶۳	۴	۱۳	۵	۰	۰	۰	۰	۱۰۷
۲۴	ارزگان	۲۶	۰	۴	۳۵۴	۳۷	۱۳۳	۵۴۴	۱	۲۲۴	۴۵	۱۲۲	۱۵۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۵	لغمان	۱۷۸	۱۰	۰	۷۹۴	۵۹	۰	۱۰۴۱	۱۳	۱۴۷	۴۱۶	۲۱۹	۳۴۶	۱۸	۰	۷۸	۰	۹۶	۲۰	۲۰	۱۵	۲۱	۰	۰	۴	۰	۰	۱۶
۲۶	وردک	۵۵	۰	۱	۷۷۲	۱۹	۱۰۲	۹۴۹	۳۰	۲۱۶	۳۳۲	۱۹۹	۱۸۲	۱۰	۱	۹۱	۲	۱۰۴	۱۲	۴۸	۱۶	۱۵	۰	۰	۳	۰	۰	۱۰
۲۷	زابل	۳۱	۰	۵	۱۰۲	۱	۸	۱۴۷	۲	۳۵	۲	۳۳	۷۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۸	پکتیا	۱۱۶	۰	۹	۹	۴	۱۶۴	۳۰۲	۱۳	۴۷	۴۴	۹۴	۱۰۵	۱۹۴	۲	۳۹	۴۳	۲۷۸	۵	۱۳	۳۷	۱۹	۰	۰	۰	۰	۰	۲۰۴
۲۹	دایکندی	۳۷	۸	۱۶	۴۹۴	۱۸	۹۷	۶۷۰	۵	۱۲۰	۲۱۵	۱۸۵	۱۴۵	۰	۰	۱۲	۹	۲۱	۴	۱۵	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۰	فراه	۱	۰	۱	۲۹۲	۶۹	۱۱۳۰	۱۴۹۳	۰	۳۶۱	۳۱۲	۴۰۹	۴۱۱	۷۷	۲۶۹	۳۸	۰	۳۸۴	۰	۳۸۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۱	جوزجان	۱۳	۲	۲۴	۶۶۷	۴۸	۴۰۱	۱۱۵۵	۵۴	۳۰۰	۵۰۶	۲۶۹	۱۲۶	۸	۶	۵۴	۲۷	۹۵	۷	۱۸	۱۰	۳۶	۰	۰	۰	۰	۰	۲۴
۳۲	خوست	۰	۰	۱	۵۱۲	۱۶	۳۱	۵۶۰	۳	۸۲	۱۶۸	۶۵	۳۴۳	۷	۱	۲۹	۱	۳۸	۳	۱۹	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱۵
۳۳	نورستان	۳	۰	۰	۲۹۷	۲۰	۳	۳۲۲	۰	۶۴	۱۲۹	۲۶	۱۰۳	۰	۰	۵	۰	۵	۱	۱	۰	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۴	پنجشیر	۳۱	۰	۱	۲۸۳	۶	۱۰	۳۳۱	۱۹	۷۱	۸۶	۶۰	۹۵	۹	۱	۷۲	۳	۸۵	۲۶	۵	۲۳	۱۲	۰	۰	۲	۰	۰	۱۷
	مجموع عمومی	۳۸۹۶	۱۲۵۳	۱۹۹۴	۲۶۶۰۰	۵۱۷۴	۱۸۸۶۹	۵۷۷۸۶	۱۵۷۳	۹۸۹۲	۱۸۷۵۳	۱۰۳۱۱	۱۷۲۵۷	۲۲۳۲	۹۳۹	۸۲۵۵	۴۴۰۵	۱۵۸۳۱	۱۵۷۶	۵۹۶۶	۲۴۵۱	۱۲۶۴	۲۳	۲۳	۶۶۷	۲۴	۳	۳۸۳۴

بخش دوم:
گزارش توحیدی فعالیت‌های ریاست‌های مرکزی ستره محکمه از بابت ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش
فعالیت‌های اداری

قسمت اول : معاونیت قضائی:

معاونیت قضائی ستره محکمه طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش فعالیت‌های ذیل را انجام داده‌است:

- به تعداد (۲۱۳٤) قطعه عرایض غرض مطالبات حقوقی و قضائی به این معاونیت مواصلت نموده بود که بعد از اخذ هدایت به اصحاب دعوی یا مراجع مطالبه کنندۀ آن ارسال گردیده و به تعداد (۷۲۵) قطعه عریضه مسترد گردیده‌است.
- به تعداد (٤۷٤) قطعه مکتوب بعد از هدایت معاونیت قضائی به مراجع مطالبه کنندۀ آن ارسال گردیده‌است.

قسمت دوم : ریاست عمومی دفتر مقام:

ترتیب و تنظیم ملاقات‌های محترم قاضی القضات شیخ صاحب با مسؤولین ادارات امارتی و متنفذین ولایات کشور.

- سرپرستی کمیته‌های رؤیت هلال، نصاب تعلیمی و کمیسیون مستقل بازنگری نهائی سندهای اصولی به حیث رئیس.
- دریافت و ارسال (۳۳۹) جلد دوسیه‌های قضایای حقوقی، جزائی، مدنی و تجارتی.
- ثبت و تحریر (۱٦۱٤) قطعه مکاتیب مختلف النوع که از جمله آن (۱۳) قطعه مکاتیب آن خاص می‌باشد.
- ارسال عرایض و پیشنهادات اصحاب دعوی به مراجع مربوطه.
- ارسال هدایات، احکام مقام عالیقدر امیرالمؤمنین (حفظه‌الله) و ریاست الوزراء به مراجع مربوط غرض تطبیق.

قسمت سوم: ریاست عالی تمیز:

طی ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش ریاست عالی تمیز به تعداد (۲٤۰٤) قطعه مکاتیب از ادارات مختلف و محاکم ولایات کشور صادره و وارده گردیده‌است.

- به تعداد(۱۸۱۵) قطعه دوسیه‌جات از ادارات مختلف و محاکم کشور به این ریاست مواصلت ورزیده‌است که از جمله آن به تعداد(۱۸۰۱) دوسیه بعد از اجراآت به مرجع مربوطه‌اش ارسال شد و متباقی(۱٤) دوسیه آن که غرض آگاهی مواصلت نموده بود حفظ گردید.
- به تعداد (۲۱۵۹) قطعه عرایض از اصحاب دعاوی به این ریاست مواصلت ورزیده‌است که از جمله آن به تعداد (۱۷۷۸) قطعه بعد از اجراآت به مراجع مربوطه‌اش ارسال شد و به تعداد (۱۷٤) قطعه عرایض غیر مرتبط مسترد و به تعداد(۲۰۷) قطعه عرایض اصحاب دعاوی ضم دوسیۀ نسبتی شان گردیده‌است.
- به مشکلات (۷۲۱۱) نفر مراجعین اصحاب دعاوی بر علاوه اجراآت فوق الذکر ملاقات صورت گرفته و به قناعت ایشان پرداخته شده.

قسمت چهارم: ریاست عمومی دارالانشاء:

ریاست عمومی دارالانشاء ستره محکمه در ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش اجراآت ذیل را انجام داده‌است:

بخش تبدیلی محاکم:

- به (۳۳۲) موضوعات تبدیلی محکمه مطابق اصول رسیدگی شده و ذریعۀ (۵۰۸) قطعه مکاتیب به مراجع مربوطه ارسال گردیده‌است.

در بخش استهداآت:

(۹۳) موضوع استهداآت بعد از اجراآت اصولی و ذریعۀ (۱۵۵) قطعه مکاتیب به مراجع مربوطه ارسال گردیده‌است.

بخش تنازع صلاحیت و تجدید نظر:

- به (۳۸) موضوع تنازع صلاحیت مطابق اصول رسیدگی شده و ذریعۀ (٦۵) قطعه مکاتیب به مراجع مربوطه ارسال گردیده‌است.
- به (٤۵) موضوع تجدید نظر مطابق اصول رسیدگی شده و ذریعۀ (۱۱۲) قطعه مکاتیب به مراجع مربوطه

ارسال گردیده‌است.

در بخش متفرقه:

- به (۲۵۳) موضوع متفرقه مطابق اصول رسیدگی شده و ذریعهٔ (۲۳۰) قطعه مکاتیب به مراجع مربوطه ارسال گردیده‌است.
- به (۱۴۹) موضوع تخلفات قضات مطابق اصول رسیدگی شده و ذریعهٔ (۶۱۵) قطعه مکاتیب به مراجع مربوطه ارسال گردیده‌است.
- به تعداد (۱۲) قطعه متحدالمال و (۴۵۱) قطعه مکاتیب به مراجع مربوطه ارسال گردیده‌است.
- (۲۹۴) موضوع به شکل پیشنهاد به مقام عالی ستره محکمه تقدیم گردیده‌است.
- طبق اصول به (۱۰۴۴) مراجعین همکاری صورت گرفته و بخاطر وضاحت بعضی موضوعات به (۱۰۱) تن از آنها استعلام داده شده‌است.
- رئیس عمومی دارالانشاء در (۷۰) جلسهٔ رسمی عادی و فوق العاده اشتراک نموده‌است.
- به تعداد (۱۴۹۲۷) قطعه مکتوب از طریق مدیریت آرشیف صادر و وارد گردیده‌است.

قسمت پنجم: ریاست عمومی تفتیش قضائی:

ریاست عمومی تفتیش قضائی در ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش اجراآت ذیل را انجام داده‌است:

- بررسی عرایض اقتضائی شکایات طرفین دعاوی از اجراآت محاکم مرکز و ولایات.
- بازدید و نظارت از محابس ولایات، تشخیص تعداد محبوسین و گوش دادن به شکایات آنها و یادداشت مشکلات محبوسین غرض تفهیم به محاکم مرافعه، شهری و سایر مراجع ذیربط جهت رسیدگی به رفع مشکل آنها.
- اخذ امتحان ظرفیتی از منسوبین قضائی برحال محاکم ولایت کشور، بمنظور شناسایی قضات کارفهم، مخلص و پاک نفس.
- اشتراک مفتشین قضائی در کمیتهٔ رهائی زندانیان مرکز و ولایات به اساس فرامین عالیقدر امیرالمؤمنین(حفظه‌الله).
- رسیدگی به شکایات عارضین محاکم ولایت کشور در حین بررسی‌های تفتیشی محاکم مرکز و ولایات از طرف هیئت اعزامی.
- طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش به تعداد (۱۸۲) قضایای اقتضائی در این ریاست ثبت گردیده‌است که از جمله اکثر قضایا بررسی و گزارش آن به مقام محترم عالی ستره محکمه تقدیم گردیده و تعداد کمتر قضایا تحت بررسی مفتشین قضائی قرار دارد.
- طی ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش راپور های ربعوار و سالتمام محاکم ولایات که به مرکز ارسال گردیده بود، ضمن بررسی اجراآت عادی محاکم از طرف مفتشین قضائی نظارت شده‌است، بعضی تفاوت‌های که بین راپور های متذکره مشاهده شد، علت تفاوت آن از مسؤول مربوط سوال گردید، بعد از معلوم شدن دلیل تفاوت رهنمایی‌لازم جهت راه حل آن از طرف هیئت مؤظف صورت گرفت.
- بمنظور تحقق رویهٔ واحد قضائی و اجراآت سالم در محاکم، رهنمایی‌های که لازم بود با در نظرداشت احکام، اصول، مقررات و مصوبات شورای عالی ستره محکمه یکی از وظایف مهم ریاست عمومی تفتیش قضائی می‌باشد که فعالیت متذکره از طرف مفتشین قضائی بصورت دوامدار صورت می‌گیرد. و طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش نظارت فوق از طرف این ریاست صورت گرفته‌است.
- بمنظور تحقق رویهٔ واحد قضائی و اجراآت سالم در محاکم، رهنمائی های که لازم بود با در نظر داشت احکام، اصول، مقررات و مصوبات مقام عالی ستره محکمه برای قضات ومنسوبین اداری صورت گرفته‌است.
- طی ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش اجراآت منسوبین قضائی و اداری آن عده محاکم که مورد تفتیشی قرار گرفته‌است، از طرف هیئت مؤظف یکایک ملاحظه و مشاهده گردید، خلا ها و نواقصات که جزئی به نظر رسید از طرف مفتشین برای منسوبین

مربوط وفق مقررات توصیه و رهنمای گردید؛ تا در آینده از تکرار همچون خلا ها و نواقصات خودداری نمایند و طبق اصول اجراآت شان را عیار سازند و آن عده نواقصات که به ضرر اداره و جامعه به نظر میرسید از طرف مفتشین قضائی یادداشت و طی گزارش غرض هدایت بعدی به مقام عالی ستره محکمه تقدیم گردید.

- هیئت این ریاست در ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش طی چندین گروپ به یک تعداد ولایات اعزام گردیدند، اجراآت عادی محاکم را مورد بررسی قرار دادند، در جریان تفتیش به مشکلات منسوبین قضائی و اداری گوش داده و پیشنهادات آنهارا غرض راه حل درج گزارش به مقام عالی ستره محکمه ارسال گردیده‌است.
- طی ربع اول سال۱۴۰۳ هـ ش هیئت مؤظف این ریاست که غرض بررسی اجراآت عادی محاکم به آنعده ولایات که سفر داشتند چگونگی وضعیت فزیکی تعمیرات محاکم و تعمیرات رهایشی محاکم مشاهده و ملاحظه نمود و با در نظرداشت آن در قسمت رسیدگی به ترمیم و یا رنگ مالی آن پیشنهادات و نظریات را ارائیه نمود.
- طی ربع اول سال۱۴۰۳ هـ ش از اثر تفتیش اجراآت عادی و اقتضائی، تخلف آنعده قضات و یا منسوبین اداری که جسیم به نظر رسید، پیشنهاد حاوی مجازات آنها طی گزارشات عادی و اقتضائی تفصیلاً به مقام عالی ستره محکمه تقدیم گردیده‌است.
- در جریان بررسی‌های اجراآت عادی آنعده منسوبین قضائی و اداری که از خود شایستگی، توانایی، پشت کار و لیاقت نشان دادند از طرف مفتشین قضائی پیشنهاد تقرر در بست بالاتر طی گزارشات به مقام عالی ستره محکمه تقدیم گردیده‌است.
- ضمن بررسی و تفتیشی اجراآت عادی به همه منسوبین قضائی و اداری و خدماتی محاکم توصیه و رهنمائی گردید تا به منظور بهبود بخشیدن در اجراآت به موقع و رسیدگی به شکایات و مطالبات شرعی و اصولی اصحاب دعاوی و جلب بیشتر اعتماد مردم و امارت مبنی بر بیطرفی کار آگاهی و تأمین عدالت در قوهٔ قضائیه و همچنان رویهٔ نیک با مراجعین و سایر ادارات امارتی توجه جدی داشته باشند و از مراجعین که در محاکم حضور داشتند از چگونگی برخورد منسوبین محاکم با ایشان نیز معلومات اخذ گردید.

قسمت ششم: ریاست عمومی تدقیق و مطالعات:

ریاست عمومی تدقیق و مطالعات ستره محکمه طی ربع اول سال ۱۴۰۳ فعالیت‌های ذیل را انجام داده‌است:

- معرفی نمایندهٔ با صلاحیت ستره محکمه جهت تنظیم عرضه خدمات طب عدلی ذریعهٔ مکتوب نامه شماره (۱۸۷) مؤرخ ۱۴۰۳/۲/۱۶ هـ ش به وزارت محترم صحت عامه ارسال گردیده‌است.
- معرفی نمایندهٔ با صلاحیت ستره محکمه پیرامون تفاهم نامهٔ پنج جانبه ذریعهٔ مکتوب شماره (۱۰۹) مؤرخ ۱۴۰۳/۲/۱۶ هـ ش به وزارت کار و امور اجتماعی ارسال گردیده‌است.
- در مورد مرده گان مجهول الهویه خواستن فتوی از دارالافتاء مرکزی ذریعهٔ نامه شماره (۱۹۶) مؤرخ ۱۴۰۳/۲/۲۴ هـ ش به ریاست شاروالی کابل ارسال گردیده‌است.
- به اساس هدایت شورای عالی ستره محکمه مدیریت متفرقه ریاست عمومی دارالانشاء در رابطه به ترتیب طرزالعمل استرداد مجرمین با نمایندگان وزارت امور خارجه، ادارهٔ امور زندان‌ها و ریاست عمومی تعقیب و نظارت از احکام و فرامین، جلسه دایر گردید؛ تا یک طرزالعمل را ترتیب و به شورای عالی ستره محکمه تقدیم نماید.
- به اساس هدایت مقام عالی ستره محکمه مدققین قضائی این ریاست وثیقهٔ لغو تذکره تابعیت را ترتیب و غرض مطرح شدن در جلسهٔ شورای عالی ستره محکمه ذریعهٔ نامه بریاست دارالانشاء ارسال گردیده‌است.

- در رابطه به طرزالعمل وکلای مدافع نظر مطالعاتی ذریعۀ مکتوب به ریاست عمومی دارالانشاء ارسال گردیده‌است.
- در رابطه به راجع ساختن قضایای طبی به وزارت صحت عامه طبق هدایت معاون اداری ستره محکمه ذریعۀ مکتوب به آن وزارت ارسال گردیده است.
- غرض جابجا نمودن اصلاحات مدققین قضائی این ریاست در رهنمود جمع و توحید اوری گزارشات ذریعۀ مکتوب به ریاست پالیسی و پلان ارسال گردیده است.
- طرزالعمل ارزیابی اجراآت کارکنان خدمات ملکی ستره محکمه تدوین و ترتیب گردیده غرض مطرح نمودن در جلسۀ شورای عالی ستره محکمه ذریعۀ مکتوب تقدیم گردیده‌است.
- طرزالعمل اجراآت و فعالیت‌های ریاست پلان و پالیسی غرض مطرح نمودن در جلسۀ شورای عالی ستره محکمه ذریعۀ مکتوب به ریاست عمومی دارالانشاء ارسال گردیده‌است.
- وثیقۀ لغو تابعیت بعد از تصویب شورای عالی ستره محکمه غرض توزیع به محاکم ذریعۀ مکتوب به ریاست عمومی مالی و اداری ارسال گردیده‌است.
- به اساس هدایت شورای عالی ستره محکمه مکتوب مدیریت متفرقۀ ریاست عمومی دارلانشاء به ارتباط بازنگری مجدد طرزالعمل انتقال و تبدیلی زندانیان ذریعۀ مکتوب به ادارۀ تنظیم امور زندان‌ها ارسال گردیده‌است.
- نظر مطالعاتی در مورد مسودۀ تفاهم نامۀ همکاری شش جانبۀ ادارات جهت ارائیه خدمات به زنان بی‌سرپرست متضرر ذریعۀ مکتوب به وزارت کار امور اجتماعی ارسال گردیده‌است.

در بخش قرار ها، تحلیل و تنظیم و اسناد تقنینی:

- به تأسی از حکم شماره (۹) مؤرخ ۱۴۴۴/۳/۲۸ هـ ق عالیقدر امیرالمؤمنین (حفظه‌الله) و تقاضای متن نامه شماره (۲۲۷-۱۱۴) مؤرخ ۱۴۴۴/۴/۸ هـ ق ریاست محترم عمومی تدقیق و مطالعات مقرره قبلی این اداره مورد بازنگری قرار گرفت و مسودۀ مقررۀ جدید غرض ملاحظه و اجراآت بعدی به مرجع ذیربط گسیل گردیده است.
- هرگاه مقررۀ متذکره بعد از تائید و تصویب شورای عالی ستره محکمه به این اداره مواصلت ورزد با در نظرداشت آن میتوان در عرصۀ تدوین رهنمودها، طرزالعمل‌ها وغیره مورد نیاز ان شاء الله اجراآت مقتضی صورت خواهد گرفت.
- مقررۀ متذکره بنام لایحۀ محاکم ابتدائیۀ شهری، ابتدائیۀ ولسوالی‌ها و مرافعه در (۵) فصل و (۲۵) ماده ترتیب گردید و غرض تصویب به ریاست شورای عالی ستره محکمه ذریعۀ نامۀ شماره (۱۷٦) مؤرخ ۱۴۴٤/۲/۲۸ هـ ق به ریاست عمومی دارالانشاء ارسال گردیده‌است که شورای عالی به بازنگری لایحۀ متذکره به معاونیت اداری دوباره به این ریاست ارسال شد، این ریاست لایحۀ مذکور را در چهار فصل و بیست سه ماده با تخریج ترتیب و تنظیم نموده و غرض مطرح شدن در جلسۀ شورای عالی پیشکش گردد.
- بازنگری مقرره بعد از ترتیب و تنظیم غرض غور بیشتر به ریاست عمومی دارالانشاء ارسال گردیده‌است که ریاست نامبرده مقررۀ مذکور را تا هنوز غرض اجراآت بعدی به این ریاست ارسال نه نموده‌است.
- بازنگری مقرره بعد از ترتیب و تنظیم غرض غور بیشتر به ریاست عمومی دارالانشاء ارسال گردیده‌است. و از فعالیت این ریاست فارغ گردیده‌است.
- به اساس هدایت مصوبۀ شماره (۴۷) مؤرخ ۱۴۴۳/۹/۵ هـ ق که ذریعۀ مکتوب ریاست عمومی دارالانشاء به این ریاست مواصلت ورزیده‌است مدققین قضائی ریاست تدقیق و مطالعات حقوقی و قضائی ریاست عمومی تدقیق و مطالعات کتاب رهنمود فیصله‌ها و قرارها قطعی و نهائی که مشتمل بر (٤١) فیصله می‌باشد ترتیب نموده تا محاکم در روشنای آن به

صورت آسان و بدون نقصانات فیصله‌ها و قرارها را نگاشته و از معلق ماندن قضایا جلوگیری بعمل آوردند و رهنمود متذکره از جانب شورای محترم عالی ستره محکمه مورد تائید قرار گرفت و چنین ارشاد فرمودند: کتاب رهنمود فیصله‌ها و قرارهای قطعی و نهائی یک یک کاپی به دیوان‌های ریاست عالی تمیز مرکزی، ریاست تعلیمات قضائی، ریاست تفتیش قضائی و ریاست دیوان تجارتی ریاست محکمهٔ مرافعهٔ ولایت کابل ارسال گردد؛ تا رؤسای محترم کتاب رهنمود را در ظرف یک هفته مطالعه نموده و نظریات خود را ارائیه بدارند و به ریاست تفتیش قضائی ارسال نمایند تا ریاست تفتیش قضائی نظریات شیوخ و علماء کرام را توحید نموده و به ریاست عمومی دارالانشاء ارسال بدارد و ریاست عمومی دارالانشاء کتاب مذکور را به جلسهٔ شورای عالی ستره محکمه پیشکش نماید و بعد از تائیدی شورای محترم عالی ستره محکمه جهت چاپ و نشر به معانیت اداری ارسال گردد.

قسمت هشتم: ریاست تحریرات مقام عالی ستره محکمه:

گزارش ریاست محترم تحریرات مقام طی ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش به شکل ذیل است:

- به تعداد (۱) قطعه فرمان مقام عالی ا.ا.ا به ریاست تحریرات مقام عالی ستره محکمه مواصلت ورزیده بود که بعد از اخذ هدایات مقام ستره محکمه به معاونیت اداری قوهٔ قضائیه غرض اجراآت مقتضی اصدار گردیده‌است.
- به تعداد (۸۲) قطعه حکم عالیقدر امیرالمؤمنین (حفظه‌الله) و مقام عالی ریاست الوزراء به ریاست تحریرات مقام مواصلت ورزیده بود که بعد از اخذ هدایات مقام عالی ستره محکمه به معاونیت اداری ستره محکمه غرض اجراآت مقتضی اصدار گردیده‌است.
- به تعداد (٤)قطعه مصوبات کابینهٔ ریاست الوزراء ا.ا.ا را بعد از اخذ هدایت مقام عالی ستره محکمه به معاونیت اداری ستره محکمه غرض اجراآت مقتضی اصدار گردیده‌است.
- به تعداد (۸) قطعه پیشنهاد موضوع اداری ستره محکمه غرض اعطاء منظوری به مقام عالی ریاست الوزراء ا.ا.ا اصدار و تقدیم گردیده‌است.
- دریافت مکاتیب ریاست الوزراء و تکثیر آن به اساس هدایت مقام عالی ستره محکمه به مراجع مربوطه صورت گرفته است.
- مواصلت تعدادی مکاتب ریاست الوزراء که بعد از اخذ هدایت به مراجع مربوطه ارسال شده‌است.
- به تعداد (۱۲۹۹) قطعه مکاتیب که از طریق وزارت مخابرات و مراجع ذیربط مواصلت ورزیده بود تعین شعبه گردیده‌است.
- به تعداد (٦٦٤) قطعه مکاتیب عنوانی مقام عالی ستره محکمه از وزارت خانه‌ها، ادارات امارتی، کمیسیون‌ها و محاکم (۳۴) ولایت مواصلت نموده که بعد از اخذ هدایات مقام عالی ستره محکمه به مراجع مربوطه آن اصدار گردیده‌است.
- به تعداد (۱۴۲۵) قطعه عریضهٔ مراجعین بعد از کسب هدایت مقام به دفتر مربوطه ثبت و به صاحبان عرایض سپرده شده‌است.
- به تعداد (۱۱٦٦) قطعه مکاتیب و دوسیه‌ها بخش استهداء، تجدید نظر، تفویض صلاحیت، تبدیل محکمه و هدایت طلب از تمام محاکم کشور، ریاست الوزراء، وزارت خانه‌ها، سازمان‌ها، شرکت‌ها، بانک‌های دولتی و غیر امارتی و ریاست‌های مرکزی ستره محکمه عنوانی مقام عالی مواصلت ورزیده که بعد از اخذ هدایت به مراجع مربوطه آن اصدار گردیده‌است.
- به تعداد(٤٠) بوری سوابق معاونیت اداری سال‌های ۱۳۹۸ هـ ش الی۱٤۰۰ هـ ش و ریاست عمومی مالی و اداری سال های ۱۳۹۷ هـ ش الی ۱۳۹۹ هـ ش غرض حفظ مواصلت ورزیده‌است.

قسمت نهم: ریاست تعلیمات قضائی ستره محکمه:

ریاست تعلیمات قضائی ستره محکمه در ربع اول سال ۱۴۰۳ امورات ذیل را انجام داده‌است:

- به تأسی از حکم شماره (۹) مؤرخ ۱۴۴۴/۳/۲۸ هـ ق عالیقدر امیرالمؤمنین (حفظه‌الله) و تقاضای متن نامهٔ شماره (۲۲۷-۱۱٤) مؤرخ ۱٤٤٤/٤/۸ هـ ق ریاست محترم عمومی تدقیق و مطالعات مقررهٔ قبلی این ریاست مورد بازنگری قرار گرفت و مسودهٔ مقرره جدید غرض ملاحظه و اجراآت بعدی به مرجع ذیربط گسیل گردیده است؛ هرگا مقررهٔ متذکره بعد از تائید و تصویب شورای عالی ستره محکمه به این اداره مواصلت ورزد با در نظرداشت آن میتوان در عرصهٔ تدوین رهنمودها، طرزالعمل‌ها و غیره مورد نیاز ان شاءالله اجراآت مقتضی صورت خواهد گرفت.
- کار روی اصطلاحات مغلق و مبهم اصولنامهٔ اداری و حقوقی صورت گرفته‌است.
- ترتیب مواد درسی جهت برگزاری سیمینارهای آموزشی مرتبط وظیفوی از طرف آموزگاران ریاست تعلیمات قضائی.
- (۱۰) سیمینار آموزشی بمنظور ارتقای ظرفیت کارمندان اداری ریاست تعلیمات قضائی راه اندازی شده است.

قسمت دهم: ریاست عمومی منابع بشری:

- طی ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش ریاست عمومی منابع بشری امورات ذیل را انجام داده‌است:
- به تعداد (۳۲) قطعه دفتر سوانح قلمی منسوبین قضائی و اداری به دیتابیس درج و ثبت گردیده‌است.
- به تعداد (۳۸۸) قطعه فورمه پ۲ های جدید التقرر، انفکاک و تبدیلی بخش‌های قضائی و اداری ثبت دیتابس گردیده‌است.
- به تعداد (۱۳٦) قطعه اوراق درجهٔ تحصیل قضائی و اداری ثبت دیتابیس گردیده‌است.
- به تعداد (۲۳۸۱) قطعه کارت هویت منسوبین قضائی، اداری، نظامی و خدماتی توزیع و چاپ گردیده‌است.
- جمع آوری اسناد مورد نیاز و اخذ تعهد کتبی(۵) تن واجد شرایط از کارمندان ریاست‌های مرکزی ستره محکمه و معرفی آنها در سهمیهٔ برنامهٔ ماستری پوهنحی‌های شرعیات و ادبیات لسان پشتو پوهنتون کابل.
- همکاری با ریاست محترم استخدام و سوانح ریاست عمومی منابع بشری در عرصهٔ استخدام قضات و کارمندان اداری در بست‌های کمبود قضائی و اداری.
- استخدام کارکنان اداری از طریق کمیتهٔ امتحانات اداری به تعداد(۱۰٤) تن واجد شرایط مقرر گردیده‌است.
- در سطح کشور در (٤۲۲) ولسوالی تشکیل محاکم را ترتیب نموده که به این اساس در ولسوالی ریاست محکمهٔ ابتدائیه وجود دارد که از آن جمله در ولایت کندهار در ولسوالی سپین بولدک که یک ولسوالی دارای مساحت نفوس زیاد می‌باشد و یک ولسوالی سرحدی و مرکزیت تجارتی بوده ولسوالی متذکره ریاست عمومی محکمهٔ ابتدائیه دارد و در ساختار تشکیلاتی خود دیوان‌های(جزا، مدنی، امنیت عامه و تجارتی) دارد؛ همچنان محکمهٔ ابتدائیهٔ ولسوالی انجیل در ولایت هرات و محکمهٔ ابتدائیهٔ ولسوالی امام صاحب در ولایت کندز در ساختار تشکیلاتی خود ریاست‌های دیوان الف و ب دارد به این اساس ستره محکمه میتواند که بر مبناء یک تشکیل معیاری و منظم در سطح تمام ولسوالی‌های کشور علاوه از ولایت‌ها به سطح ولسوالی ها نیز به مردم خدمات عادلانه قضائی را تقدیم میکند.
- کتاب‌های ثبت دوسیه‌های جزائی و حقوقی و محاکم ثلاثه با فورم معلومات مختصر عقب دوسیه آن.
- فورم‌های مرافعه طلبی.

- فورم‌های تمیز طلبی.
- پارچهٔ جلب.
- ورق فیصلهٔ شرعی.
- پارچهٔ ابلاغ حکم.
- جدول کتاب‌های صادره، وارده و رسیدات با رهنمود آن.
- عریضه، شرایط و کتاب ثبت آن.
- کتابچهٔ نکاح خط.
- کتاب ثبت وثیقهٔ نکاح خط.
- فورم وثایق مختلف النوع.
- دفتر شهریه برای محاکم وثایق.
- فورم‌های گزارش دهی ربعوار اجراآت حقوقی، جزائی و وثایق محاکم.
- به اساس هدایت شفاهی کمیتهٔ تعیینات ستره محکمه کمیتهٔ بازنگری اسناد و فورم‌های اداری مرکب از نمایندگان با صلاحیت ریاست‌های (معاونیت قضائی، تدقیق و مطالعات، تفتیش قضائی، تعلیمات قضائی و منابع بشری) ایجاد نموده که اسناد ذیل را به زبان‌های پشتو و دری ترتیب و تدوین نموده و جهت نهائی سازی و تصویب به شورای عالی ستره محکمه ارسال گردیده‌است.
- طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش اجراآت عادی آنعده محاکم که مورد بررسی و تفتیشی قرار گرفته‌است، فعالیت متذکره انجام و گزارش آن غرض هدایت بعدی به مقام عالی ستره محکمه تقدیم گردیده‌است.
- به تعداد (۲) برنامهٔ آموزشی مهارت‌های کمپیوتر برای کارمندان ریاست‌های مرکزی ستره محکمه در مرکز آموزش‌های ستره محکمه آغاز و الی اکنون ادامه دارد.
- به تعداد (۱) برنامهٔ آموزشی سواد حیاتی برای منسوبین ستره محکمه در مرکز آموزش‌های ستره محکمه آغاز گردیده‌است و ادامه دارد.
- به تعداد (۲) برنامهٔ آموزشی تحت عناوین: انکشاف مهارت‌های رهبری و مدیریت‌های کاربردی برای رؤسا، آمرین و کارمندان محترم ریاست‌های مرکزی ستره محکمه از طرف انستیتیوت خدمات ملکی راه اندازی گردیده‌است.
- در مدت گزارش دهی، جهت تکمیل پروسهٔ ارزیابی اجراآت (۲۲۵) کارکنان رقابتی در مرکز و ولایات اجراآت ذیل صورت گرفته‌است.
- برای کارکنان مرکز و ولایات با درنظرداشت تاریخ تقرر آنها غرض ارزیابی اجراآت شش‌ماهه وسالانه پلان تطبیقی و جدول نظارتی ترتیب گردیده‌است.
- رهنمائی و ارائیه مشوره‌های مسلکی به کارکنان مرکز در قسمت تهیه و ترتیب پلان‌های کاری و خانه پری فورمه جات ارزیابی اجراآت با فارمت جدید صورت گرفته‌است.
- نظارت حضوری از روند ارزیابی اجراات، گزارشات اجراآت سالانه و پلان های کاری کارکنان رقابتی ریاست های مرکزی و لایات انجام داده شده است.

قسمت یازدهم: ریاست عمومی مالی و اداری:

- توزیع کمپیوتر، پرنتر و تلیفون به محاکم ابتدائیهٔ زون چهارگانه و ولایت ننگرهار.
- به تعداد (۱۶۹۲) کارمند به کلینیک ستره محکمه مراجعه نمودندکه تداوی و مشوره‌های طبی به ایشان توصیه شد، از جمله به تعداد (۳۹) تن به شفاخانه‌های شهر کابل معرفی گردیدند.
- به تعداد(۱۶۵۷) مریض نظر به هدایت و نسخه داکتر کلینیک ادویه جات لازم توزیع گردیده‌است.
- به تعداد (۹۸۰) مریض نظر به هدایت داکتر معاینات لابراتوار صورت گرفته است.
- به تعداد (۸۴۵) مریض نظر به هدایت داکتر مؤظف پانسمان، زرقیات، سیروم، اکسیجن تراپی و گراف قلب تطبیق گردید.
- معیاری نمودن سیستم برق دفاتر مرکزی ستره محکمه به شکل استندرد جهت جلوگیری از شارتی برق و نصب پنل بورد و جین بکس‌ها برای هر منزل.
- ترمیم و پاکاری ماشین تصفیه کن آب که مورد

استفاده کارمندان و مجاهدین قرار دارد.

قسمت دوازدهم: ریاست دعوت و ارشاد:

ریاست دعوت و ارشاد ستره محکمه در ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش امورات ذیل را انجام داده‌است:

- تفسیر و ترجمهٔ قرآنکریم از طرف صبح هر روز به تمام مجاهدین و منسوبین مقر ستره محکمه صورت گرفته است.
- ترجمه و تفسیر قرآنکریم.
- تدریس نصاب درسی دعوت و ارشاد مطابق تقسیم اوقات به تمام کارمندان ستره محکمه صورت گرفته است.
- بیان اصلاحی بشکل دوامدار به روزهای دوشنبه و پنجشنبه در ستره محکمه صورت گرفته است.
- تدریس احکام دینی برای کارمندان بی‌سواد و کم سواد صورت گرفته است.
- نظارت از سیرت و صورت تمام کارمندان و مجاهدین ریاست های مرکزی ستره محکمه، محاکم ولایت کابل و ریاست امور امنیتی و اجرائیوی قوه قضائیه و همچنان توصیه در باره برخورد نیک با تمام مراجعین و اطاعت و فرمانبرداری از اوامر رهبری.
- تدویر برنامه های بیانات اصلاحی به روزهای دوشنبه در محاکم مرکز و ریاست امور امنیتی و اجرائیوی ستره محکمه.

قسمت سیزدهم: ریاست پالیسی و پلان:

طی ربع اول سال ۱٤۰۳هـ ش ریاست پالیسی و پلان فعالیت های ذیل را انجام داده اند:

- پلان تطبیقی یک ساله ستره محکمه بعد ازجمع آوری فعالیت های پلانی(۳) ریاست جدیدالتاسیس ترتیب و بعد از تائیدی شورای محترم عالی ستره محکمه به تمام ریاست ها تکثیر گردیده است.
- پلان ستراتیژیک یک ساله بابت سال ۱٤۰۳ هـ ش ستره محکمه که از جانب شورای محترم عالی ستره محمکه منظور گردیده است که برنامه های انکشافی در آن در نظر گرفته شده است
- پلان مبارزه علیه فساد اداری که به اساس مطالبه ریاست مبارزه علیه فساد اداری ریاست عمومی اداره امور ترتیب گردیده بود نیز برنامه های انکشافی در آن در نظر گرفته شده است.
- نظر به مکتوب متحدالمال ریاست عمومی سرمایه گزاری عامه و زیربناء وزارت مالیه جهت دریافت پروژه های جدید انکشافی برای سال ۱٤۰٤ هـ ش که به این ریاست مواصلت ورزیده است، موضوع کانسپت نوت با کمیته مؤظف شریک ساخته شده و کار بالای کانسپت نوت جریان دارد.
- نظر به هدایت شماره (٤٨٩) مؤرخ ۱٤٤٥/۸/٦ هـ ق ریاست تعقیب تعهدادت، اوامر، هدایت احکام و فرامین ریاست محترم عمومی اداره امور ا.ا.ا، پروژه های انکشافی ستره محکمه بابت سال ۱٤۰۳ به وزارت محترم اقتصاد شریک ساخته شد.
- دو مسوده رهنمود جمع اوری گزارشات و رهنمود کلینیک صحی بعد از چندین جلسه نهائی گردیده و جهت نظریه تدقیقی بریاست عمومی تدقیق و مطالعات ارسال گردید. و همچنان پیرامون بعضی ملاحظات که داشتند جلسه در مورد مسوده متذکره دوباره دایر گردید و بعد از تغیرات دوباره به ریاست عمومی تدقیق و مطالعات ارسال گردید.
- ستراتیژی وپالیسی های اداری ستره محکمه به تمام بخش های تطبیق کننده تکثیر و معرفی گردیده است و به منظور تطبیق آن رهنمایی های لازم صورت گرفته است.
- به منظور تطبیق پالیسی از واحد های دومی مشوره های لازم را در راستای بهتر سازی کار خویش یا سایر موارد که نیاز به هماهنگی بود اخذ گردید.
- در قسمت طرح و تدوین (۳) مسوده مورد نیاز ریاست های مرکزی آمریت توسعه پالیسی ها نظر سنجی در سطح ریاست های مرکزی انجام داده است که به اساس آن نیاز های ریاست های مربوط تشخیص گردیده و در حال حاضر عملا بالای ترتیب (۳) مسوده کار جریان دارد و همچنان کارشناس انکشاف پالیسی ها و پلان ها همکاری های لازم را

انجام داده است.

- جهت پروسه نظارت و ارزیابی از فعالیت های ریاست های مرکزی بابت ربع اول طبق پلان ستراتیژیک ستره محکمه سال ۱۴۰۳ هـ ش چک لست های نظارتی ترتیب گردیده است.
- در قسمت ابلاغ، پیگیری ترتیب و جمع آوری گزارشات مصوبات کابینه محترم امارت اسلامی افغانستان همیشه اجراآت صورت گرفته است.
- ترتیب گزارش از تطبیق و اجراآت انجام یافته(۸) قطعه هدایات مقام عالی ریاست الوزراء و ارسال آن بریاست محترم عمومی اداره امور و مراجع مربوطه.
- ترتیب گزارش از تطبیق و اجراآت انجام یافته (۳۹) قطعه احکام عالیقدر امیرالمومنین حفظه الله و ارسال آن بریاست محترم عمومی اداره امور و مراجع مربوطه.
- مطالبه گزارش احکام و هدایات عالیقدر امیر المؤمنین حفظه الله و مقام عالی ریاست الوزراء از ریاست های تطبیق کننده ستره محکمه.
- به اساس پلان کاری ۱۴۰۲ هـ ش ریاست از تمام بخش های کاری ریاست گزارشات ربعوار خویش را جمع آوری و غرض آگاهی از اجراآت انجام یافته ریاست پالیسی وپلان بریاست های محترم عمومی دفتر مقام و معاونیت محترم اداری ستره محکمه ارسال نموده است.
- به اساس مطالبۀ ریاست ارتباط خارجه، عامه و مطبوعات پیرامون ترتیب گزارش ربع چهارم سال ۱۴۰۲ هـ ش فعالیت ریاست‌های مرکزی ستره محکمه غرض به چاپ رسانیدن در مجلۀ قضاء را ترتیب توحید نموده و به آن ریاست ارسال گردیده‌است و همچنان گزارش(٤) هفتۀ کاری ماه شوال تمام بخش‌های این ریاست توحید گردیده و غرض اجراآت بعدی به ریاست ارتباط خارجه، عامه و مطبوعات ارسال گردیده است.
- ترتیب (۲) قطعه متحدالمآل به ارتباط مطالبۀ یک کاپی از اجراآت احکام، هدایات،مصوبات و فرامین از تمام ریاست‌های مرکزی ستره محکمه و متحدالمآل در مورد تمام ریاست‌ها و محاکم مرافعۀ ولایات مکلف‌اند مطابق احکام هدایات و فرامین عالیقدر امیرالمؤمنین (حفظ‌الله) و مقام عالی ریاست الوزراء و مصوبات کابینۀ محترم امارت اسلامی افغانستان امورات خویش را انجام دهند.
- راپور حاضری از محاکم ۳۴ ولایت کشور از بابت ربع اول (حمل، ثور و جوزا) سال ۱۴۰۳ هـ ش جمع آوری بعد از توحید در فارمت مشخص غرض اجراآت بعدی ذریعۀ مکتوب به مراجع مربوط ارسال گردیده‌است.
- گزارش ربع چهارم سال ۱۴۰۲ هـ ش دسترسی زنان به حق میراث و مالکیت را جمع آوری و در فارمت مشخص آن توحید و غرض اجراآت بعدی به مراجع مربوط ارسال گردیده‌است.
- طبق پلان استراتیژیک یک سالۀ ستره محکمه و فعالیت‌های غیر پلانی ریاست‌های مرکزی ستره محکمه از بابت ربع چهارم سال ۱۴۰۲ هـ ش را ترتیب و به ریاست عمومی دفتر عالیقدر امیرالمؤمنین (حفظه‌الله) و ریاست عمومی اداره امور ارسال گردیده‌است.
- پرسش‌نامه غرض جمع آوری معلومات پیرامون اسناد تقنینی اداری به تمام ریاست‌های مرکزی ستره محکمه ذریعۀ مکتوب ارسال گردیده بود که ریاست‌های متذکره بعد از خانه پری به این ریاست ارسال نمودند معلومات پرسشنامه‌های فوق الذکر توحید گردیده و نتایج نهائی آنرا که بعضی از ریاست‌ها خواهان تدوین مسوده مورد نیاز شان گردیده بود در پلان ۱۴۰۳ هـ ش این آمریت گنجانیده شد و روی تطبیق آن کار صورت خواهد گرفت.
- فورمه جات احصائیوی ربع چهارم سال ۱۴۰۲هـ ش ادارۀ ملی احصائیوی بعد از خانه پری به آن اداره محترم ارسال شده‌است.

- جدول راپور اجراآت قضائی محاکم (۳۴) ولایت و دیوان‌های (۱۰) گانۀ تمیز و اجراآت کاری ریاست عمومی حقوق از بابت چهارم سال ۱۴۰۲ هـ ق ترتیب و به ریاست های محترم عمومی تفتیش قضائی زون مرکز و زون جنوب غرب(کندهار) غرض مقایسه نمودن مفتیشین قضائی حین بازدید از کار کرد محاکم کشور ارسال شده است.
- گزارش اجراآت قضائی محکمۀ مرافعۀ ولایت لوگر به شمول محاکم ابتدائیۀ شهری و ولسوالی‌های آن از بابت ۹ ماه اول سال ۱۴۰۲ هـ ش ترتیب و به ریاست محترم عمومی مالی و اداری ستره محکمه ارسال شده است.
- گزارش اجراآت قضائی و اداری سال تمام ۱۴۰۲ هـ ش ستره محکمه ترتیب و به وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ ارسال شده‌است.
- گزارش اجراآت قضائی سال های۱۴۰۰-۱۴۰۱-۱۴۰۲ هـ ش محاکم (۳٤) ولایات کشور و دیوان‌های ستره محکمه ترتیب به ریاست محترم ارتباط خارجه، عامه و مطبوعات ارسال شده‌است.
- راپور اجراآت قضائی دیوان‌های (۱۰) گانۀ تمیز، محاکم (۳٤) ولایت کشور و اجراآت کاری ریاست عمومی حقوق ستره محکمه از بابت ربع چهارم سال ۱٤۰۲ هـ ش جمع آوری و در دیتابیس احصائیۀ قضائی ثبت گردیده‌است.
- گزارش اجراآت قضائی محاکم (۳٤) ولایات، دیوان‌های(۱۰) گانۀ تمیز ستره محکمه و اجراآت کاری ریاست عمومی حقوق بابت ربع چهارم سال ۱٤۰۲ هـ ش به ریاست محترم دفتر مقام عالی ستره محکمه غرض ارسال به دفتر مشرتابه، معاونیت قضائی زون مرکز، معاونیت اداری، معاونیت قضائی زون کندهار و ریاست ارتباط خارجه، عامه و مطبوعات ستره محکمه ارسال گردیده‌است.
- ارسال مکاتیب به معاونیت قضائی زون کندهار، ریاست عالی تمیز زون مرکز و ریاست عمومی حقوق غرض جمع آوری راپور اجراآت کاری ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش صورت گرفته‌است.
- نظر به هدایت مقام ستره محکمه سفر رسمی به ولایت لوگر جهت تثبیت زمین غرض آبادی محاکم در (۵) ولسوالی‌های(محمد آغه، برکی برک، چرخ، خروار و ازره) ولایت متذکره.
- رسیدگی به (۳۵۴) قطعه مکاتب به مراجع مخالف وارد و صادر گردیده‌است.
- در این ربع به تعداد(۲۲) قطعه مکتوب به ارتباط مطالبۀ گزارش احکام و هدایات از ریاست‌های تطبیق کننده ترتیب گردیده‌است.

قسمت چهاردهم: اجراآت کاری ریاست ارتباط خارجه، عامه و مطبوعات طی ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش

آمریت ارتباط خارجه:

۱	هماهنگی وارتباطات راجع به سفر ها و ملاقات	در بخش همکاری با مؤسسات بین المللی و داخلی: • هماهنگی و ارتباط ملاقات نمایندۀ دفتر یوناما با محترم مولوی عبدالرحیم (راشد) رئیس ارتباط خارجه، عامه و مطبوعات. • هماهنگی و ارتباط ملاقات خبرنگاران بی بی سی با رئیس ارتباط خارجه، عامه و مطبوعات. • هماهنگی با وزارت خارجه در رابطه به سفر ۹ تن از رؤسای ستره محکمه به کشور ایران.
۲	اجراآت مکاتیب واصله	• معرفی و صادره (۱۵) قطعه مکاتیب برای کارمندان ملکی و نظامی ستره محکمه بخاطر اخذ پاسپورت. • رابطه وثایق بیرون مرزی (٤۲) قطعه، استرداد (۸) قطعه، جلب (۲۳) قطعه، ابلاغیه (۱۰) قطعه، (منازعات فامیلی (۱۳) قطعه، موضوعات حقوقی (١٦) قطعه، جزائی(۱۱) قطعه، نظریات تدقیقی(۹) قطعه، جنائی(۲) قطعه، موضوعات اداری (۹) قطعه که از وزارت خارجه وارد می‌گردد به محاکم و مراجع مربوط آن. • وارده و صادره ثبت محفوظ تذکره و پاسپورت ممالک بیرون مرزی (۱۵) قطعه. • وارده و صادره قضایای تجارتی از محاکم کشور و بیرون از کشور (٤) قطعه . • دریافت نمونه‌های امضاء رؤسای محاکم و ارسال آن به مرجع ذیربط (۲) قطعه. • اجراآت مکتوب در رابطه به اجراآت سند تولد خط اتباع افغانستان مقیم خارج. • اجراآت مکتوب معلومات در رابطه به قوانین طلاق، ازدواج، فرزند گیری، سرپرستی و نفقه در امارت اسلامی افغانستان. • اجراآت مکتوب چگونگی دستگیری، جلب افغان‌ها در خارج از کشور. • اجراآت مکتوب مکاتیب چگونگی انتقال زندانیان و محکومین افغان در خارج از کشور. • اجراآت مکتوب معلوماتی در رابطه به دو تن از اتباع پاکستانی که در افغانستان زندانی می‌باشند. • اجراآت مکتوب انتقال جنازه یک تن از اتباع افغانی از کشور قرغزستان. • اجراآت متحدالمآل در مورد معطل نمودن وکالت خطهای خارجی. • اجراآت مکتوب معرفی (۹) تن از اعضای ستره محکمه به کشور ایران. • اجراآت مکتوب ملاقات مسؤولین دفتر یوناما با رئیس محکمۀ مرافعۀ ولایت لغمان.
۳	اجراآت پاسپورت	• معرفی و صادره (۱۵) قطعه مکاتیب برای کارمندان ملکی و نظامی ستره محکمه بخاطر اخذ پاسپورت.

٤	ترجمه ایمل‌ها و اسنادهای خارجی و گزارشات محاکم	• ترجمهٔ ایمیل‌ها و اسنادهای خارجی از سفارتخانه‌ها، و گزارش‌های مختصر محاکم که به هدایت رئیس ارتباط خارجه، عامه و مطبوعات ترجمه و اجراآت گردیده‌است. • ترجمهٔ گزارشات سفرهای مقامات ستره محکمه به ولایات به زبان انگلیسی. • ترجمهٔ اعلامیه‌های عید و پیام های قاضی القضات صاحب به زبان انگلیسی و عربی.

آمریت فرهنگی و مطبوعاتی:

شماره	نوع اجراآت کاری	تفصیلات
۵	مجلهٔ قضاء	• پنجمین شماره مجلهٔ قضاء به چاپ رسیده، که در آن بر علاوه مضامین شرعی، حقوقی و قضائی خلاصه راپور اجراآت یک سالهٔ ۱۴۰۲هـ ش ریاست‌های مرکزی ستره محکمه، محاکم ابتدائیه، مرافعه و تمیز محاکم امارت اسلامی افغانستان شامل بود به نشر رسیده‌است.
٦	جریدهٔ میزان	• در جریان ربع اول سال ۱۴۰۳ هـ ش (۷) شماره جریدهٔ میزان از شماره (٦٠ (الی (٦٧) ترتیب، دیزاین، چاپ و در اسرع وقت به محاکم و ادارات عدلی و قضائی توزیع گردیده است. ؛ در این جریده ها گزارشات کاری محاکم امارت اسلامی افغانستان چاپ و به نشر می شود.
۷	ستره محکمه در جریان یک هفته (برنامهٔ ویدیویی)	• ثبت، تهیه و نشر (٤٨) برنامهٔ ستره محکمه در جریان یک هفته؛ از طریق صفحات اجتماعی به چهار زبان (پشتو، دری، عربی و انگلیسی)
۸	ترتیب و دیزاین کارت وسایط ستره محکمه	• در این ربع (۳۲) قطعه کارت وسایط امارتی و شخصی منسوبین ستره محکمه دیزاین، چاپ و توزیع گردیده‌است.
۹	اعلامیه های مطبوعاتی	• ثبت، ادیت و نشر کنفرانس محترم قاضی القضات و رئیس ستره محکمه در مورد اعلامیه عید سعید فطر و قربان.
۱۰	بلوتن خبری	• در این ربع اخبار مهم روز از رسانه‌های داخلی و خارجی همه روزه جمع آوری و پس از دیزاین و ترتیب به شکل بلوتن (۷۰)شماره به ادارات مربوطه ارسال گردیده‌است.
۱۱	گزارشات و اخبار	• در جریان ربع اول سال ۱۴۰۳هـ ش حدود (۳۱۲) گزارش و عکس‌های اجراآت قضائی و اداری محاکم ولایات و ریاست های مرکزی ستره محکمه پس از ترتیب، تصحیح و دیزاین از طریق ویب سایت، تویتر، واتس اپ، تلگرام و آدرس های دیگر رسمی ستره محکمه نشر شده‌است.
۱۲	برنامهٔ گزارش های خاص ویدیویی	• تهیه و نشر (۲) گزارش ویدیویی مربوط ریاست عمومی امور امنیتی و اجرائیوی قوه قضائیه.

۱۳	اقوال و افکار قاضی القضات صاحب	• ترتیب، دیزاین و نشر (۲۸) قطعه اقوال و افکار قاضی القضات شیخ صاحب از طریق شبکه های اجتماعی.
۱٤	انفوگرافیک	• ترتیب، دیزاین و نشر (۹۲) انفوگرافیک از طریق رسانه‌های اجتماعی.
۱۵	گزارش‌های خاص (برنامهٔ تصویری)	• در جریان این ربع از خلاصهٔ گزارشات هفته وار را جمع آوری و از آن (۹٦) دیزاین ترتیب و از طریق آدرس های رسمی ستره محکمه نشر گردیده است.
۱٦	برنامهٔ اخبار میزان	• در جریان ربع اول سال ۱٤۰۳ هـ ش به تعداد ۱۱ برنامهٔ اخبار میزان به زبان های پشتو و دری که معمولاً مسؤولین بلند رتبهٔ ستره محکمه در رابطه به محاکم و طرزالعمل محاکم سه گانه در آن معلومات ارائیه میکند، به زبان های پشتو و دری به شکل ویدیو و ثبت اودیو، ادیت و علاوه بر نشر آن در آدرس های رسمی ستره محکمه از طریق رادیو تلویزیون ملی افغانستان و از رادیوی (شریعت غږ) نشر شده است.
۱۷	روابط با رسانه های داخلی و خارجی	• آمریت فرهنگی و مطبوعاتی ستره محکمه به شکل معمول طبق اصول و مقررات ستره محکمه با تمام رسانه های داخلی و خارجی روابط دارد و در صورت نیاز نقش خود را بین ایجاد روابط با ریاست ارتباط خارجه، عامه و نشرات و همچنان سخنگوی ستره محکمه را به وجه احس انجام داده‌است.
۱۸	در بخش هماهنگی و تماس با مسؤولین تحریرات محاکم مرافعهٔ ولایات کشور	• آمریت فرهنگی و مطبوعاتی ریاست ارتباط خارجه، عامه و مطبوعات ستره محکمه به شکل دوامدار با مسؤولین تحریرات محاکم مرافعهٔ ولایت کشور در تماس بوده، گزارش ها و مطالب نشراتی دیگر آن را در اسرع وقت جمع آوری و نشر کرده است؛ همچنان در صورت نیاز با آمرین تحریرات محاکم مرافعه به شکل مستقیم و غیر مستقیم بحث کرده و نظریات، پشنهادات آن را شنیده و در رابطه به کارهای مطبوعاتی به آنها مشوره و هدایت داده است.
۱۹	در بخش اعلامیه های خبری کمیتهٔ مرکزی رؤیت هلال	• تنظیم (۳) پروگرام کمیته رؤیت هلال و نشر آن از طریق صفحات اجتماعی.
۲۰	مصاحبه مسؤولین ستره محکمه	• تنظیم و هماَهنگی مصاحبه ویدیویی مسؤولین ستره محکمه با تلویزیون ژوندون.
۲۱	کلیپ‌های خبری	• در صورت نیاز (٦) کلیپ خبری و وضاحت‌های ویدیویی برای رسانه ها ارائیه شده است.

آمریت طباعتی و نشراتی:

شماره	نوع اجراآت کاری	تفصیلات
۲۲	آمریت طباعتی و نشراتی	• اجراآت به موقع مکاتیب ، پیشنهادات ،استعلام و حواله جات اجناس ریاست ارتباط خارجه،عامه ومطبوعات. • نظارت از توزیع مجله قضاء و جریدهٔ میزان و سایر انتشارات قضاء به ادارات امارتی و محاکم مرکز و ولایات کشور. • ترتیب لیست عمومی، توزیع مجلهٔ قضاء به ادارات امارتی و محاکم استیناف، محاکم شهری و ولسوالی‌های ولایات کشور؛ سپردن آن جهت اجراآت به مدیریت توزیع. • ترتیب (۳۴۵) قطعه مکاتیب و ارسال آن به تمام وزارت خانه‌ها، ادارات مستقل امارتی و محاکم کشور. • چاپ تصاویر قضات و مجاهدین، چاپ رنگه سایر ضروریات مقام و دوایر مرکزی ستره محکمه.
۲۳	مدیریت توزیع	• توزیع (۲۰۰۰) شماره مجله قضاء به ۱۹۸ مراجع ادارات امارتی، ریاست‌های نشرات وزارت خانه‌ها و ادارات مستقل، محاکم مرکزی و محاکم استیناف، ابتدائیه شهری و ابتدائیه ولسوالی‌های ولایات، ریاست‌های عدلیه، اطلاعات و فرهنگ ولایات و مقام ولایات کشور. • توزیع (۱۰۵۰) شماره جریدهٔ میزان از شماره (٦٠ الی ٦٧) به تمام ادارات امارتی، ریاست های نشرات وزارت خانه ها و ادارات مستقل، محاکم مرکزی و محاکم استیناف، ابتدائیهٔ شهری و ابتدائیهٔ ولسوالی‌های ولایات، ریاست‌های عدلیه، اطلاعات و فرهنگ ولایات توزیع و اجراآت گردیده‌است.
۲۴	مدیریت طباعتی	• **در بخش فوتوکاپی:** چاپ و فوتوکاپی تعداد (۳۸۰۰۰) ورق مختلف مورد ضرورت دفاتر مرکزی چاپ و بدسترس شان قرار گرفته‌است. • اجراآت (۳٦٠) قطعه مکاتیب اعلامیهٔ کمیتهٔ رؤیت هلال و ارسال اعلامیه، جنتری و مکاتیب آن به تمام ادارات امارتی و محاکم کشور. • چاپ و صحافت قوانین برای کمیتهٔ تصحیح قوانین مقام ستره محکمه. • (۵۰۰) جلد کتب کتابخانه قضاء، دفاتر سوانح مامورین و قضات ستره محکمه، قوانین مختلف النوع، متحدالمال‌های ستره محکمه، اصولنامه‌ها، تکت دخولی و خروجی، کتابچه‌های یادداشت صحافت و تنظیم گردیده‌است.

۲۵	مدیریت عمومی کتابخانه	• تنظیم مجدد کتب کتابخانه به همکاری هیئت محترم که از طرف مقام ستره محکمه تعیین گردیده بود، حدود (۳۲٦) عنوان کتاب که شامل (۵۸۳) جلد میشود تنظیم و در دیتابیس ادیت گردیده‌است. • اخذ امتحان شمولیت حدود (۲۲۰) تن فارغان جامع عبدالله بن مسعود و جامعه النخعی در بست‌های قضائی در تالار کتابخانه. • تمدید زمان مطالعه (۲۵۹) جلد کتب برای منسوبین قوهٔ قضائیه. • ارائیه خدمات برای منسوبین قوهٔ قضائیه که جهت مطالعه به کتابخانه می‌نمایند.

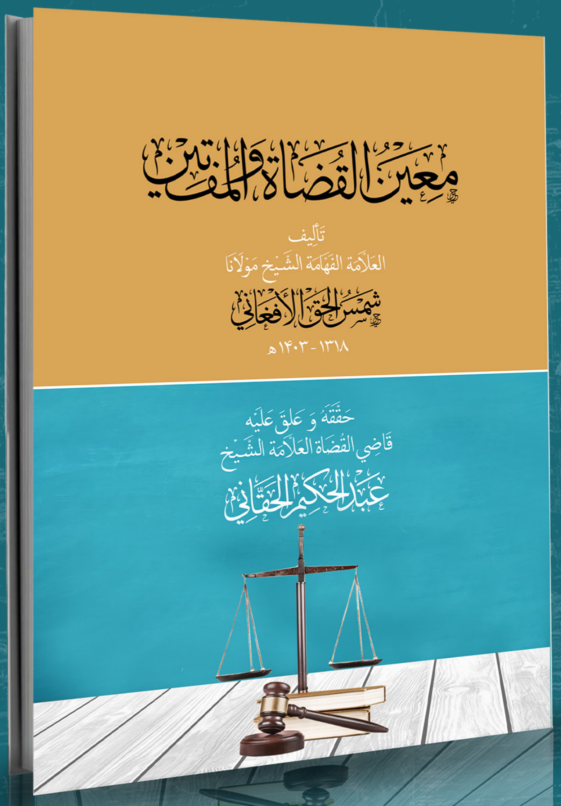

د نوموتي ديوبندي عالم او لوی محدث مولانا شمس الحق الأفغاني رحمه‌الله پر کتاب (معين القضاة والمفتين) باندې د ستري محکمې د رئيس او قاضي القضات شيخ عبدالحکيم حقاني (حفظه‌الله) لخوا علمي تحقيق، څېړنه، زياتونه او په معاصرو فقهي قواعدو روښنايي شوې ده.

ياد کتاب د قضائي غړو، د تخصص د زده کړيالانو او علماء کرامو په بيا ځلي غوښتنه اووم (۷) ځل د ستري محکمې د بهرنيو، عامه اړيکو او مطبوعاتو رياست لخوا د چاپ په ګاڼه سمبال شو.

@supremeCourt_af
supremecourt.gov.af
publications.sc1443@gmail.com
د افغانستان اسلامي امارت ستره محکمه
Supreme Court of Afghanistan
2300361_2302263

Qaza

Sharia_ Judicial and legal
Three monthly Journal

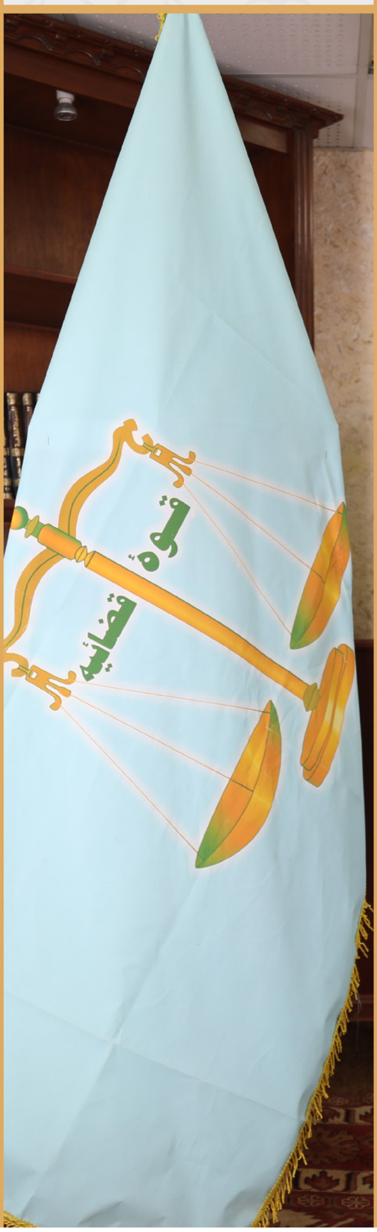

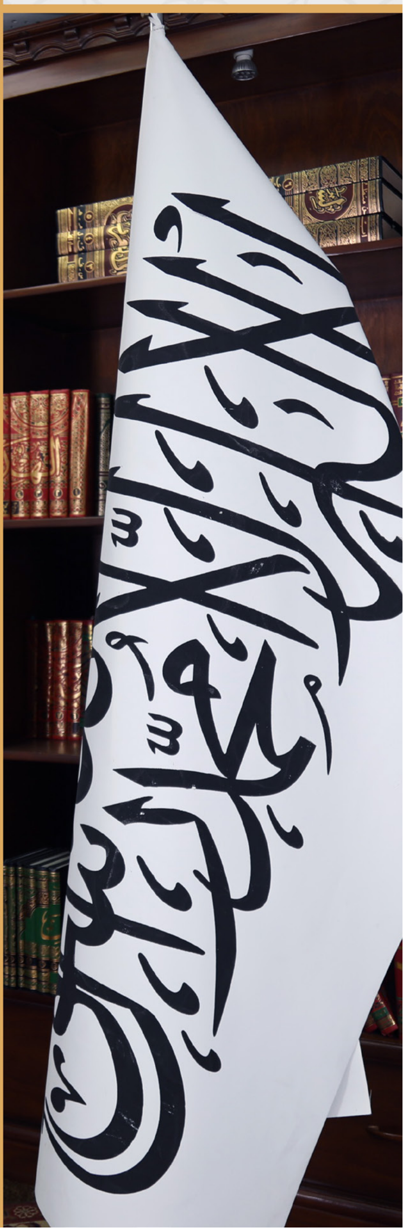

د بهرنیو، عامه اړیکو او مطبوعاتو ریاست

@supremeCourt_af
publications.sc1443@gmail.com
supremecourt.gov.af
د افغانستان اسلامي امارت ستره محکمه
Supreme Court of Afghanistan
2300361_2302263